
Bhikshatanakavyam by Utprekshavallabhakavi

ఉత్ప్రేక్షావల్లభకవివిరచితం భిక్షాటనకావ్యమ్

Document Information

Text title : BhikshAtanakavyam

File name : bhikshAtanakAvyam.itx

Category : shiva, mahAkAvya

Location : doc_shiva

Author : utprekshAvallabhakavi

Transliterated by : Ruma Dewan

Proofread by : Ruma Dewan

Description/comments : Kavyamala 12

Latest update : April 17, 2025

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

April 17, 2025

sanskritdocuments.org

ఉత్ప్రేక్షావల్లభకవివిరచితం భిక్షాటనకావ్యమ్

ప్రథమా పద్ధతిః । కావ్యముఖమ్

కల్యాణమాహవతు వః శివయోస్తదేకం
గాత్రం యదీయమసి తచ్చవి కణ్ఠమూలమ్ ।
వామేతరేఽపి కురుతే సితభాసి భాగే
ప్రారబ్ధశైతనయాపరిణామశక్కామ్ ॥ ౧॥

కార్కశ్యం క్షిణోతు భవతాం పరమేశ్వరస్య
భిక్షాటనం తదనుసంహితదేహిశబ్దమ్ ।
యన్మానినామపి విధేర్విపరీతభావే
యాష్టాక్షిదైన్యసహమేవ మనశ్చకార ॥ ౨॥

సద్యస్తుషారగిరిజౌషధినేవయైవ
యః స్వోపయుక్తగరలం శమయాఞ్చకార ।
అన్యైరశక్యశమనాజ్ఞననామయాద్యః
పాయాదపాయనిలయాదయమాదీవైద్యః ॥ ౩॥

నిత్యం కరోతు భగవాన్స కరీన్ద్రవక్త్రః
ప్రారభ్యమాణశుభకర్మవిఘాతలోపమ్ ।
దోషానుషక్లరహితః స శివోఽపి యస్య
భృగ్జేషు గణ్ఠతలచుమ్బిషు సాభ్యసూయః ॥ ౪॥

వాల్మీకిరస్తు విజయీ ప్రథమః కవీనాం
తస్యానుసారసరలః స చ కాలిదాసః ।
అన్యే భవన్తు జయినః కవయోఽథ మా వా
ఏషాం కృతః కృతిషు వైవ మయావగాహః ॥ ౫॥

సన్త్యేవ సూక్తిరసికా బహవో మనుష్యాః
స్వర్గౌకసో నవసుధారసనిర్వృతాశ్చ ।
తౌ దుర్లభౌ కవివచఃస్థలితస్య సోఢా

మర్త్యేషు సాగరగరస్య చ యః సురేషు ॥ ౬ ॥

భూయానసత్కవిజనో జగతీతి ఖేదా-

న్మౌనగ్రహః సుకవిభిర్న కదాపి కార్యః ।

కాకై రసస్య నినిదైర్నిచితేఽపి లోకే

కిం కోకిలా విదయతే నహి కూజితాని ॥ ౭ ॥

దుర్ధాన్తదుర్జనచితే భువనే నరాణాం

ప్రామో వరం వికలతైవ కలోపపత్తేః ।

రాహుగ్రహేణ న కదాపి కలావిహీనః

పూర్ణస్తు హన్త పరిభూయత ఏవ చన్ద్రః ॥ ౮ ॥

ఏకేన సూక్తిమణినా హృదయజ్ఞమేన

ప్రాజ్ఞస్య సత్కవిపదం కురవి(?)ప్రయాతి ।

వక్షోగతేన మణినేవ పరస్య పుంసో

రత్నాకరత్వగణనా లవణార్ణవస్య ॥ ౯ ॥

నాపేక్షతే మహదపి ప్రథమానదోషం

నిర్దోషమల్పమపి నన్దతి వస్తు లోకః ।

మూర్ధ్నా బిభర్తి కృశమప్యనిశం సుధాంశుం

శమ్భుః కలఙ్కర(స)హితం న తు పూర్ణబిమ్బమ్ ॥ ౧౦ ॥

సర్వే ఖలాస్తీలకయన్తు చిరాయ పృథీవీం

సత్సమ్భవో బహు మతః సుజనేషు హేతుః ।

ఘోరేషు ఘర్మదివనేష్వతిలజ్ఞితేషు

ఛాయాద్రుమాన్మృగయతే నహి కోఽపి మర్త్యః ॥ ౧౧ ॥

సన్తః శ్చతాని జనయన్తు యథేష్టమస్యా-

మాభాతి తైరధికమేవ సరస్వతీ మే ।

దన్తక్షతం ప్రియతమైరుపభోగకాలే

కిం మణ్ణనాయ న భవేద్వరసున్దరీణామ్ ॥ ౧౨ ॥

సన్త్యేవ కేఽప్యమితవాఙ్మయదుర్విదగ్ధా-

స్తేషాం పురః సుకవిభిః స్వగిరః ప్రకాశ్యాః ।

తేజస్యతి ప్రవితతే సతి తిగ్మరశ్మే-

ర్ముఞ్చన్తి కేచిదుపలా నిజమల్పతేజః ॥ ౧౩ ॥

భూత్వా చిరేణ గమితాః కతి నామ సంతః
 పృథ్వీశ్వరాశ్చ కతి నామ తథేతరేఽపి ।
 అద్యాపి కీర్తివపుషా కవయః పృథివ్యాం
 జీవంతి తేష्वభిహితస్తుతయోఽథవా తైః ॥ ౧౪ ॥

మా మా పరత్ర విషయే విషమేక్షణే మే
 తస్మిన్నదా భవతు హీనగుణాపి వాణీ ।
 యో మూర్ఛి ముగ్ధహృదయో జనగర్హణీయాం
 ధత్తే సుధాంశుకలయైవ సహస్థిమాలామ్ ॥ ౧౫ ॥

ఆకర్ణయన్తు మమ సూక్తివేదః ప్రబన్ధం
 తైర్నన్ద్యతాం పునరయం ఖలు నిన్ద్యతాం వా ।
 ఆకర్ణగోచరతయైవ భవేద్ధరీయా-
 నస్మాకమస్తు సఫలో రచనాప్రయాసః ॥ ౧౬ ॥

వృత్తం వసంతతిలకం విషయస్య జీవ-
 భిక్షాటనం కవిరసౌ శివభక్తదాసః ।
 శృంగార ఏవ హి రసస్తదిహ ప్రబన్ధే
 శ్రద్ధా న కస్య యది సూక్తివినోదశిలః ॥ ౧౭ ॥
 ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే కావ్యముఖపద్ధతిః ప్రథమా ।

ద్వితీయా పద్ధతిః । మణ్డణమ్

భిక్షాటనేన పురుహూతపురాజ్ఞనానా-
 మాకస్మికోత్సవవిధాయని భూతనాథే ।
 తాసామనన్దశరజ్జరరమానసానాం
 నానావిధాని చరితాని వయం వదామః ॥ ౧ ॥

రథ్యాగతస్య గిరిశస్య విలోకనాయ
 నిర్గస్తుకామమనసో(?)వనితాగృహేభ్యః ।
 నైజాభిరూప్యగుణదర్శితపౌనరుక్త్య-
 మాచార ఇత్యభిమతం పరికర్మ చక్రుః ॥ ౨ ॥

చన్ద్రస్య సఞ్చితకలస్య శరత్ప్రసాదో
 గన్ధద్విపస్య చ పునర్మదిరోపయోగః ।

ప్రాగేవ యౌవనపరిష్కరణే శరీరే
భూరోఽపి భూషణవిధిః ప్రమదాజనస్య ॥ ౩॥

లాక్షాన్నియ(మన్)తుమవలమిప్సితమాత్ర ఏవ
సఖ్యా కరేణ తరుణామ్బుజకోమలేన ।
ఈశాన్తికవ్రజవిఘ్నభువా రుషేవ
కస్యాశ్చిదగ్రదమాశు బభూవ రక్షమ్ ॥ ౪॥

కస్యాశ్చిదగ్రపదమాశు సఖీ విధాయ
లాక్షాక్ర(క్ర)మేకమారగ్రహణే ప్రసక్తే ।
ఆరజ్జితేతరవివేకమపారయస్తీ
కర్తుం ముహూర్తమనయోః స్తిమితావతస్థే ॥ ౫॥

కస్యాశ్చిత్తా(దా)యతదృశశ్చరణారవిన్దే
వైపథ్యకర్మనిపుణేన సఖీజనేన ।
ఆముక్తమేవ మణినూపురమున్మదస్య
ముక్తక్షణేన నిగలో మదనద్విపస్య ॥ ౬॥

కాచిద్గతిత్వరణలుప్తమతిశ్చకార
చూడామణిం చరణ ఏవ చకోరదృష్టిః ।
యః స్థాపయత్యసమ ఏవ పదే స్వమూర్ధ్నా
సమ్భావ్యమస్య కిమహో న జనస్య హాస్యమ్ ॥ ౭॥

ఉద్దామదామకరచాపవికల్పమౌష్టిం
పుంవర్గచిత్తమృగవశ్శాసనమార్గరజ్జమ్ ।
కాశ్చో మదీయవలయాన్న బహిః పుమర్థ
ఇత్యూచి(చు)షీ కలరవేణ బబన్ధ కాచిత్ ॥ ౮॥

తాం దివ్యసిన్ధుపులినాకృతిభాజి కాచి-
త్కాశ్చో నితమ్బఫలకే కలయాశ్చాకార ।
ఉత్తీర్ణభీమజననామ్బుధయోఽపి ముక్తా
యామాశ్రితా జఘనసంక్లమకౌతుకేన ॥ ౯॥

ముక్తైరపి ప్రియతమాజఘనోపభోగః
శ్రేయాన్న మృగ్యమిహ వస్తుని నః ప్రమాణమ్ ।
తత్పశ్యతాయతదృశా రశనాకలాపే

ముక్తా అపి స్వయమహో పునరేవ బద్ధాః ॥ ౧౦॥

పీనస్తనద్వితయధారణకర్శితస్య
మధ్యస్య మణ్డనవిధీన్న చకార కాచిత్ ।
నిఃశక్జమన్యభరనిర్వహణైకజాతా-
త్కార్యాత్పరం న ఖలు భూషణమస్తి కిఞ్చిత్ ॥ ౧౧॥

హారేణ చ స్తనయుగం పరిభూష్య పీన-
మత్యాయతం చ జఘనం రశనాగుణేన ।
మధ్యస్తు హస్త న కయాపి విభూషితోఽభూ-
ద్రిక్తిః సతాం హి రవివైవ హి మానసీయః ॥ ౧౨॥

పజ్జోద్భవత్వపరివాదభయాన్మృగాఞ్శ్య
జాతం సరోజయుగలం కుచవేశధారి ।
శక్యం న ధాతృవిహితం పరిహర్తుమన్య
భూయోఽపి యేన ఘనచన్దనపజ్కలేపః ॥ ౧౩॥

తస్మాని(దత్తాని)శఙ్ఖవలయాని కరే కయాచి-
త్తానీన్దుఖణ్డఘటితాని మమైష తర్కః ।
యస్యా నిసర్గమృదుపాణీసరోజమేషా-
మామోచనే ఝటితి యన్ముకులీబభూవ ॥ ౧౪॥

ఏకావలీకలితమౌక్తికకైతవేన
కస్యాశ్చిదున్నతపయోధరయుగ్మసేవామ్ ।
చక్రర్మనాంసి యమినామతినిర్మలాని
కన్దర్పముక్తశరపాతకృతాస్తరాణి ॥ ౧౫॥

దాస్యామి హారహరిచన్దనకుఙ్కుమాని
దాక్ష్యం యదా హరవశికరణం తదా తే ।
ఇత్యాత్మనః స్తనముపాంశు నిగద్య కాచి-
త్సర్వేతరాజపరికర్మవిధిం చకార ॥ ౧౬॥

నూనం విదగ్ధజనకృత్యమతర్క్యపాకం
లాక్షారసప్రణయినా వనితాజనేన ।
కస్యాశ్చిదోష్ఠపుట ఏవ కృతః సమస్తం
యూనాం మనః సపది లమ్భితరాగమాసీత్ ॥ ౧౭॥

కాచిత్స్వకీయదశనాని విశోధయన్తి
బిమాబ్ధరోష్ఠరుచిసజ్జమపాటలాని ।
ఆదర్శ ఏవ పరివారజనోపనీతే
దృష్ట్యా న జాత్వపి పునర్విరరామ రామా ॥ ౧౮ ॥

ప్రాగేవ మోహనమథాజ్ఞానయోజనేన
చక్రే తథా మృగదృశో నయనం సఖీభిః ।
పశ్యన్యథా యువజనో గలమీశ్వరస్య
నిఃశేషలుప్తగరలం గణయేదశేషః ॥ ౧౯ ॥

సామ్యే మిథః స్థితవతోఽభ్యుపనే(?)నరాణాం
వైషమ్యబుద్ధిరుభయోః సమదర్శనేన ।
ఇత్యాకలయ్య కిల కాపి విలోచనాన్తే
కర్ణద్వయే గలితముత్పలమాతతాన ॥ ౨౦ ॥

నామార్ద్రచన్దనరసేన సఖీలలాటే
లేఖాం మదాలసదృశో విదధే విదగ్ధా ।
యాం వీక్ష్య శమ్భురపి ముగ్ధజటాశశాజ్కే
శక్కాకులీకృతమనాః స్వకరం చకార ॥ ౨౧ ॥

మా జాతు రాహుపరిభూతిరతర్క్యయోగా-
న్మా భూత్యయః కిమపి మా చ కలజ్కయోగః ।
కస్యాశ్చిదేవమభిధాయ ముఖేన్ద్రబిమ్బం
రక్షమయం తిలకమాప్తజనశ్చకార ॥ ౨౨ ॥

కస్యాశ్చన ప్రచురకేశభరే జలార్ద్రే
జాడ్యాస్పదం తరుణవర్గమనో బభూవ ।
కాలేయధూపజఘ(పి)ధూపితమాత్తపుష్పే
పుష్పావిధమథమజ్ఞీ(?)నిబద్ధమేవ ॥ ౨౩ ॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే మణ్ణపద్ధతిద్వితీయా ।

తృతీయా పద్ధతిః । మణ్ణనప్రతిషేధః

నారీషు నిర్గమనమణ్ణనతత్పరాసు
సఖ్యోపచారసగుణో(ణా)ర్థమనోహరాణి ।

ఈశావలోకనముహూర్తనిరోధభీత్యా
ప్రారబ్ధమణ్డననిషేధఫలాన్యవోచన్ || ౧||

అర్కాభిముఖ్యసలిలస్థితిసాధనాని
రక్తామ్బుజస్య ఫలితాన్యధునా తపాంసః(సి) |
యదీభరు తస్య పరిభూతికరం పదం తే
లాక్షారసాన్తరితరాగమిదం కరోషి || ౨||

గన్తుం పరైరవిదితం యది శమ్భుపార్శ్వే
వాఞ్చా కిమాలి రణతా నవనూపురేణ |
కర్తుం హరస్య చరితాన్యమిలాషవద్భిః
ప్రారమ్భ ఏవ పిశునః పరివర్జనీయః || ౩||

మా విశ్వసః సఖి కలాం మణిమేఖలాం తాం
క్షౌమస్య యద్యభిమతం పరిరక్షణం తే |
యావం హితాపి దృఢబన్ధమిహాప్రయత్నా-
జ్ఞాయేత బన్ధవిముఖీ పురతః పురారేః || ౪||

యాని వ్యథన్తి విరహే విరలం న యాతి(న్తి)
యోగే హరేణ వలయైః సఖి కిం ఫలం తే |
నైవాన్తి యైర్వియది చా(నమ్)పది చోపయోగే(గన్)
తైః సజ్గమం న ఖలు వాహ(ఞ్చ)తి కోఽపి మర్త్యః || ౫||

విస్తారిణీ(ణీ)స్తనతటే హరిచన్దనం తే
లజ్జావహం కిమను లిమ్పతి కాతరాక్షి |
సమ్భాగసజ్క్రమితకాన్త... రా...
దన్తఃప్రవృద్ధఫలకౌషధితేపకల్పమ్ || ౬||

మధ్యః కృశో విధివశేన సమర్పితోఽయం
తస్యోపరి స్తనభరో నవయావనేన |
భూయోఽపి హరమభివాఞ్చసి తత్ర వోఢు-
మేకస్య భజ్గకరణే బహవః ప్రవృత్తాః || ౭||

బధ్నాసి దగ్ధమణినూపురమజ్ఞీయుగ్మే
కస్మై ఫలాయ యది నిర్గమనేఽభిలాషః |
ఏణీదృశా దృ(శో ద్రుం)తగతేః ప్రతిబద్ధ(న్ద)భావే

నాస్తి ధ్రువం నిగలనూపురయోర్విశేషః ॥ ౮ ॥

భస్మవ లిమ్ప కుచయోః సఖి రక్షణార్థం
మధ్యావలోపనతయా యదిమా సుదుఃస్థా ।
హరేణ కిం కిమథవా నవకుఙ్కుమేన
లబ్ధావత్మనః ఖలు పునః పరికర్మవాఙ్మా(మ్) ॥ ౯ ॥

మా చన్దనేన కుచయోః కురు పత్రభగ్గం
లబ్ధా దృశోరనుమతిం స తు కల్పితవ్యః ।
యాదృచ్ఛికప్రణయినా విరహే హరేణ
నేత్రద్వయాత్తవ పతిష్యతి బాష్పపూరః ॥ ౧౦ ॥

పర్యాప్తయావనకృతోన్నతిశాలినౌ తే
మా త్వం తిరస్కరు కుచౌ నవకుఙ్కుమేన ।
స్తోకోద్గమం మనసి కశ్చిరమాశశంసే
జేతుం యయోః పశుపతిం నిజపూర్వశత్రుమ్ ॥ ౧౧ ॥

ఆజన్మపాటలరుచావధరే తదీయే
రాగోఽపరః పునరయం సఖి దూషణాయ ।
జాతాస్య రత్నశకలస్య కృతోఽపి దక్షై-
రర్షక్షయాయ నవకృత్రిమరాగయోగః ॥ ౧౨ ॥

మా కజ్జలేన మలినీకురు లోచనాస్తే
యద్యస్తదుక్తిమవమన్య తథా కియన్త ।
చన్ద్రశ్చిరాయ వదనేన తవాభివాఙ్మ-
న్యామ్యం లభేత సఖి హన్త మలీమసోఽపి ॥ ౧౩ ॥

స్నిగ్ధాపి న ప్రణయి చేత్తవ నేత్రమన్య-
మ(ద)న్యస్య మా భవతు సంస్కరణప్రయాసః ।
ఆకల్పితాదపి తయోః సఖి కేవలన్య
జానాతు కాన్తిమఖిలామఖిలోఽపి లోకః ॥ ౧౪ ॥

పర్యాప్తదీర్ఘనయనోత్పలభూరితం(షితే)తే
కర్ణే కుతః సఖి నబోత్పలమాదధాసి ।
యద్యన్యథా(దా)భరణమిచ్ఛసి కర్ణయోస్తే
పథోక్తయ(యః)శ్రవణభూషణతాం లభన్తామ్ ॥ ౧౫ ॥

ఆదర్శమాశు సఖి ముఞ్చతు వాపరాధం
కస్తాన్వం వినాపి మలినాశయమాశ్రయేత ।
ఛాయాం ప్రదృశ్య సతతం తవ యోఽద్య రూపే
నిర్వృష్టవాదమధునా శిథిలీచకార ॥ ౧౬॥

కేయూరనూపురశిఖామణిపారిహార్య-
హారాదిభిః కిమబలే శృణు సజ్గహోక్తిమ్ ।
భూషా త్రపా మృగదృశః శుచి సమ్ప్రదాయ
పుంసః శ్రుతం యదవరం పరమజ్గభారః ॥ ౧౭॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే మణ్డనప్రతిషేధపద్ధతిస్తృతీయా ।

చతుర్థి పద్ధతిః । నిర్గమనమ్

ప్రేమోత్తరైః ప్రియసఖీవచనైరలజ్ఞైః-
రుత్తిర్య మణ్డనవిధానధురం క(థం)చిత్ ।
వీధీసమాగతవృషాఙ్కవిలోకనాయ
నిర్జగ్మరాయతదృశో నిజమన్దిరేభ్యః ॥ ౧॥

కాచిత్పదాగ్రగలితేన గృహాత్ప్రయాతీ
లాక్షారసేన పదపీమరుణీచకార ।
సా చ క్షణేన సరణీశ్చరణాగ్రమస్యాః
కస్యోపకర్తుముపకర్తరి వైవ వాఞ్చా ॥ ౨॥

కస్యాశ్చిదాత్తరభసే గమనే ప్రవృత్తే
కాఞ్శ్చ పపాత పదయోః కరుణం క్వణస్తీ ।
మధ్యవ్యపాయగణనవ్యథయేవ కర్తుం
విచ్ఛిత్తిమాశు గమనోద్యమసాహసస్య ॥ ౩॥

కింశ్చిద్విలम्బితభరేణ పయోధరస్య
తూర్ణం గతాస్వపి సఖీషు హరోపకణమ్ ।
తాదృగ్విధస్తనవిజృంభణమూలమేషా
సర్వార్థసీయమపి మధ్యవయో నినిన్ద ॥ ౪॥

కృచ్ఛేణ కాపి గురుజైవ జనేన రోధ-
ముల్లజ్ఞ్య శఙ్కరసమీపనభిప్రతన్నే ।

హా హస్త శిష్టుగమనప్రతిరోధహేతు-
స్తస్యాం పునః స్తనభరోఽపి గురుర్బభూవ ॥ ౫॥

కాచిన్నివారితబహిర్గమనా జనన్యా
ద్రష్టుం హరం భవనజాలకమాససాద ।
తత్యా విలోపనమదృశ్యత దాశయత్స-
యత్సోపరుద్ధశఫరోపమితం క్షణేన ॥ ౬॥

కృత్వా మసీమలినమీక్షణమేకమేకా
వైకల్పభూషణమథ్యాన్యదియాయ రథ్యామ్ ।
కిం వైవ జైత్రమనవో(యో)ర్మదనాస్త్రమేకం
దగ్ధం విషేణ యది రూఢకలఙ్కమన్యత్ ॥ ౭॥

ఈశావలోకనకుతూహలమశ్రులేశై-
ర్వాచం వివైవ జననీం ప్రతి కాచిదూచే ।
తస్యాస్తథైవ విదధే గమనాభ్యనుజ్ఞాం
మాతాపి పాణివలయాపలయచ్ఛలేన ॥ ౮॥

ధాత్రీముహూర్తవినివారితనిర్గమాయా
బాష్పస్మితద్వితయలబ్ధవిరుద్ధయోగమ్ ।
కస్యాశ్చిదాననమశాన్తిహిమామ్బుజాలం
ప్రత్యాషపజ్కజమివ క్షణమాబభాసే ॥ ౯॥

భూషావిధావపి నివృత్తమనాః స్వకీయే
శమ్భాః సమీపగమనత్వరయైవ కాచిత్ ।
భూషోద్యతాం ప్రియసఖీం పరిపాల్య తస్థౌ
స్నిగ్ధం తిరాత్మని సఖీష్వివ హస్త నార్యా ॥ ౧౦
(స్నిహ్యన్తి నాత్మని సఖీష్వివ హస్త నార్యా) ॥ ౧౦॥

ప్రారబ్ధమాత్రకలజల్పితశిక్షణేన
వామప్రకోష్ఠవలయావలినంశ్రితేన ।
కాచిత్ససమ్భ్రమముమాపతివీక్షణాయ
క్రీడాశుకేన సహ రాజపథం ప్రతస్థే ॥ ౧౧॥

ప్రస్తానసమ్భ్రమవశాద్గలితాలకాయా
లగ్నాజ్ఞీయావకరసే పథి శోణరూపైః ।

ధమ్మిల్లపుష్పనివహో హృదయే ప్రవిష్ట-
రక్తాక్షమారవిశఖాశ్రియమాతతాన || ౧౨||

ఆ(అ)స్థానగామ(మి)భిరలఙ్కరణైరుపేతా
భూయః పరిచ్ఛలననిహ్నుతిరప్రసన్నా ।
వాణీవ కాపి కుకవేర్మధుపానమత్తా
వేవా(గా)న్నిపాతబహులైవ వినిర్జగమ || ౧౩||

వేగప్రయాణసమయే చలితాలకేభ్యః
పుష్పైరథో నిపతితైరపరా విరేజే ।
ఈశోపకణ్ఠగమనప్రణయస్య పూజాం
కర్తుం నిజాఙ్గీయుగలస్య కృతోద్యమేవ || ౧౪||

యానే గృహద్బహిరుపాస్తజనేన రుద్ధే
రోషారుణం సపది సమ్భృతబాష్పపూరమ్ ।
కస్యాశ్చిదీక్షణయుగం విదధే హుతాశ-
నిష్ఠప్రదత్తసలిలస్మరశాస్త్రశఙ్కామ్ || ౧౫||

త్రుట్యధుణేన నిజవృత్తపరిమ్యతేన
సఙ్కాన్తభూరిరజసా హతకన్తుకేన ।
వ్యాకుర్వతా యువతివశ్యదశాం నరాణాం
కాచిద్విహాయ విహృతిం హరమాససాద || ౧౬||

నేత్రం విధాయ ధృతకజ్జలమేకత(మ)స్యా
మాత్రా పరస్య కరణేఽపి తథా ప్రవృత్తే ।
కాచిద్భవాన్తికగతిత్వరితప్రవృత్తై-
రాభివైః కృతార్థమపి తేన సమీచకార || ౧౭||

త్యాజ్యా సఖి ద్రుతగతిః కచధారకోఽయం
సంశయ్యతాం తవ యయా సమయాతి(?)మధ్యః ।
లోకే సుదుర్లభతతో గుణవాన్కృశోఽపి
యః కల్పతేఽన్యభరనిర్వహణోత్సవాయ || ౧౮||

అప్యుత్తరాంశుకమిదం హరితప్రయాణౌ
పీనస్తనా ఊపతి చేల్లఘుభారభీత్యా ।
వోఢుం క్షమా భవసి తత్ర నిషేదుసీనాం(షీణాం)
భారం పునస్తరుణచిత్తపరమ్పరాణామ్ || ౧౯||

యత్నాన్మయైవ విహితం తిలక లలాటే
ఘర్మామ్బునా విలులితం గతిసమ్భ్రమేణ ।
పత్రక్రియా చ సఖి తే కుచయోర్విలుప్తా
వ్యాపత్తయే భవతి హస్త జలే(డే)న యోగః ॥ ౨౦॥

కణ్ఠోత్పలాన్నయనమాప గతిమ్యతాత్తే
తస్మిలనే ముఖమయం న జహాతి భృజ్ఞః ।
యేనైనమద్య వినివారయసి ప్రమత్తే
తస్మిన్కరేఽపి న కిమమ్బుజసామ్యదోషః ॥ ౨౧॥

గత్వా తథా త్రిచతురాణి పదాని తూర్ణం
గన్తుం పునః సఖి శనైరపి న క్షమాసి ।
ప్రాయః స్వశక్తిమన(ని)రూప్య కృతా ప్రవృత్తిః
శక్తిర్ని (శక్తిం ని)జామపి శరీరభృతాం క్షిణోతి ॥ ౨౨॥

లాక్షారుణైః సపది విశ్లేభకేశపుష్పై-
ర్భృష్టైరశోభత పరం పదవీ పరస్యాః ।
ఆశమ్భదర్శనమనుద్రవత స్మరస్య
బాణైర్విభిన్నహృదయైరివ శోణితార్ద్రైః ॥ ౨౩॥

స్విద్యల్లలాటమధికాకులితాలకాన్తం
కాచిత్త(త్ర)తన్తనపయోధరరుగ్గమధ్యమ్ ।
దోలాభలేన రతిశీ(శి)క్షణమాచరన్తి
హిత్వా తదాశు హరపార్శ్వభువం జగామ ॥ ౨౪॥

కాచిద్విహృత్య కిల కన్తుకకేలిరజ్ఞా-
దూర్భరేణురూషితతనుర్నిరగాన్మృగాక్షీ ।
ఉత్ఫుల్లపజ్కజవనేషు చిరం చరిత్వా
కింజల్కరేణుపరిధాసరితేవ లక్ష్మీః ॥ ౨౫॥

యాస్తీ హరం ప్రతి శశాంకముఖీ కరాగ్ర-
లాక్షారసైరరుణితాం పదవీం చకార ।
సా చ క్షణేన పదవీపథమన్మథస్యాః(?)
కిం నోపకారిణి భవేదుపకారవాఙ్మాచ్ఛ ॥ ౨౬॥

పూర్వం ద్విరేఫపరిభూతిభయాదృభవత్యా

యత్కేశపుష్పభరణం హరిణాక్షి ముక్తమ్ ।

వ్యర్థం తదద్య పునరప్యలకేషు భృణ్ణాః

పుష్కళీభవంతి బకులభ్రమతః పతంతి ॥ ౨౭॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్య నిర్గమనపద్ధతిశ్చతుర్థీ ।

పంచమీ పద్ధతిః । నిర్గమనమ్

యత్రాగతిః పశుపతేర్నగరప్రవేశే

తత్రైవ ధావనపరస్య వధూజనస్య ।

సజ్జల్పితాని పథి యాని మిథో బభూవు-

రేతాని సన్తు రసికశ్రుతిపారణాయ ॥ ౧॥

పాదామ్బుజం సఖి తవేదమియం ధరిత్రీ

సద్యః పరాగపరిధూసరితం విధాయ ।

పద్మేన శోచ్యజననేన సమీకరోతి

సత్యం భవత్యసమసామ్యకరస్త్రిసజ్గః ॥ ౨॥

మామప్యపేతకరుణే పరిపాల్య యాహి

శమ్భుం విలోకయితుముత్సుకతామతీవ ।

పత్న్యాం విలాసగమనం న పరత్వయాతం

హంస్యా గతి విధతి పక్షతిసాధితా చ ॥ ౩॥

హారో న(న్వ)యం కుచభరే నిహితో భవత్యా

ప్రస్థానసజ్జల్పితయా తదతీవ భద్రమ్ ।

ఆలింగనం యది కరిష్యసి భూతభర్తు-

ర్మాద్ర(భూత్)త్వదీయదృఢమౌక్తికమర్మతోదః ॥ ౪॥

మజ్జీరమాలి చరణాశ్రితమేతదేతా-

వాహూయ మజ్జునినదైర్గమనే త్వదీయే ।

వాఙ్మౌ తవాత్తవ మదాలసయా న చౌర్యే

చోరాయతే గ్రహసరః కలహంసకానామ్ ॥ ౫॥

ముక్తావలీం కరతలే దయతీ స్వకణ్ఠే

విస్ఫుత్య కర్తుమబలే త్వమతీవ భాసి ।

మన్త్రేణ సాధయితుమాత్మయతేః శరీరం

వాఙ్మౌవతీ రతిరివ స్ఫటికాక్షమాలామ్ ॥ ౬॥

మర్వ్యర్నదీయస్య శరధిద్వయమస్తమూర్తే-
 రజ్జౌత్మనా పరిణతం తవ యద్భువం తత్ ।
 నో చేత్కథం మదనవైరిసమీపయానే
 జఙ్ఘాయుతస్య గతిరాలి విలమ్బినీ తే ॥ ౭॥

వామే పదే నిహితమార్ద్రమలక్ష్మకం తే
 చాన్యత్ర యత్తదతిసుందరమేవ మన్యే ।
 యేనాద్య లబ్ధనపరాపరికర్మ సామ్యం
 నారీవిమిశ్రవపుషః పరమేశ్వరస్య ॥ ౮॥

కిం చిత్రమత్ర జఘనం పరముద్వహన్త్యా
 మద్రీ(స్త్రి)భవంతి యది తే గతయో వరాజ్ఞీ(జ్ఞీ) ।
 యదీక్షణేఽపి గతధైర్యగుణా యువానో
 గస్తుం మనాగపి పునర్నహి శక్నువంతి ॥ ౯॥

శమ్భారవేక్షణమహోత్సవ ఏవ లప్స్యే
 నాయాతి శీఘ్రమిదమాలి పదామ్బుజం తే ।
 జ్ఞాతం మమ దృ(ద్రు)తగతేశ్చ ఫలం ప్రయత్నా-
 త్సంలప్స్యతే నయనయుగ్మమితీర్ష్య ఏవ ॥ ౧౦॥

విస్మృత్య యావకమకారి హరీన్ద్ర(రం ది)దృష్ణో-
 ర్నైవాధరే తవ యమస్య(?)తదాలి యుక్తమ్ ।
 ఆత్మోపయుక్తగరతౌషధిపానకామః
 పాస్యత్యవస్య(శ్య)మధరామృతమిన్దుమౌలిః ॥ ౧౧॥

ప్రాగేవ బన్ధరుచిలోచనకాన్తిచౌర్యే
 (ప్రాగేవ వన్ధ్యరుచిలోచనకాన్తిచౌరి)
 నీలోత్పలం యదకరోః సఖి నాద్య కన్యే(?) ।
 బుద్ధిభ్రమాదిదమభూదితి మా విషాదః
 కస్తస్కరం నిజగృహాధిపతిం కరోతి ॥ ౧౨॥

ఇన్దుర్ముఖం కుచభరో గురురేవ దత్తః
 శుక్లోఽధరశ్చ తవ లోహిత ఏవ జాతః ।
 ఏవం గృహాత్మవపుషః సఖి తత్ర చిత్రం
 యత్పాదయోరపి శనైశ్చరతా తయోస్తే ॥ ౧౩॥

మా భూత్తవాలి గిరిశస్య విలోకనాయ
యాన్త్యా న మణ్ణనమకారి మయేతి లజ్జా ।
ధత్తే విలాసిజనలోచనపేయమేత-
న్నిర్మూలకం మధు నిరాభరణం శరీరమ్ ॥ ౧౪ ॥

మాత్రైవ తే గతినీవారణమగ్రతోఽభూ-
త్సద్యస్తదా పరిహృతం సఖి బాష్పపూరైః ।
శక్తా న గన్తుమధునాసి నితమ్పభారా-
ద్దోషో నిసర్గజనితః పరిహారహీనః ॥ ౧౫ ॥

హస్తస్థితాం తు సఖి తే నవపుష్పమాలాం
మా విస్తృతా శిరసి కర్తుమితి స్మ ఖేదః ।
దృష్టే శివే సపది తస్య కుతూహలేన
కర్ణే నిధాతుముచితా వరణోత్సవాయ ॥ ౧౬ ॥

త్యాజ్యా సఖి దృ(ద్రు)తగతిః కుచభారతోఽయం
సంశయ్యతాం తవ యయా సముపేతి మధ్యః ।
అస్మిజ్జాగత్యనులభః సగుణాదిరూఢః
కార్యే నిజే భవతి యః పరధారణాయ ॥ ౧౭ ॥

నైషుల్యశక్కురవశాజ్జనభిర్హితోద్య
(నూనం జనస్య న కరోత్యవకాశదనం)
యన్నిర్మితౌ శతధృతేరతిమాత్రయత్నః ।
అస్య త్వదీక్షణయుగస్య విశాలతా సా
సాఫల్యమేష్యతి శివస్య విలోకనేన ॥ ౧౮ ॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే నిర్గమనపద్ధతిః పంచామీ ।

షష్ఠీ పద్ధతిః । దర్శనమ్

నేత్రైర్మృషీమలినితైర్దదృశుస్తమేవ
రథ్యాగతం శివమయత్నత ఏవ నార్యః ।
జ్ఞానాత్మకేన విమలేన విలోకనేన
యద్వీక్షణాయ హృదయే యతయో యతనే ॥ ౧౯ ॥

గౌరీకువక్షపితభస్మని కాపి దృష్టిం
చిక్షేప వక్షసి విభోరభిలాషగర్భామ్ ।
తృష్ణాగ్రహ(?)సులభదుర్లభయోర్వివేకే
సృష్టాస్తి సోఽప్యయమతీవ చ కాపి మేనే ॥ ౨॥

స్పన్దైరమన్దజనితైర్ముహురేవ యస్య
సంసూచితం ఝడితి శర్మ భవిష్యతీతి ।
అన్యం నిమిల్య నిబిడం ముదితైవ కాచి-
ద్వామేన తేన నయనేన శివం దదర్శ ॥ ౩॥

న్యస్తా లిపిః శిరసి యేన శరీరభాజాం
తస్యాప్యజస్య హరపాణిభృతే కపాలే ।
దృష్ట్యాక్షరాణి నిపుణా ద్రుహిణస్య కశ్చి-
దేతాన్యనేన లఖితాని కితేతి మేనే ॥ ౪॥

వక్షఃస్థలేఽతిమహతి సరశాసనస్య
స్వస్మిన్ప్రయోధరయుగే చ విజృంభమాణే ।
కస్యాశ్చిదీక్షణయుగం విదధే కహృత్త(?) -
మానన్దశోకపిశునాని గతాని తాని ॥ ౫॥

ఆరాదుదైక్షత తథా హరకణ్ఠమూల-
మాశ్లేషకౌతుకవశేన చిరాయ కాచిత్ ।
తస్యా యథా కలితకజ్జలదృష్టిపాతైః
కల్మో(ల్మా)షితం తదతి(?)పార్శ్వజనస్య తర్కః ॥ ౬॥

కాచిత్కరేణ మణిదర్పణముద్వహస్త్రి
తత్రావతోక్య గిరిశం ప్రతిబింబులగ్నమ్ ।
కణ్ఠే కథం మలినమేతి గతం గలస్థం
ముగ్ధా ముహుర్ముకుర ఏవ ముధా మమర్జ(మమార్జ) ॥ ౭॥

కుమ్భస్థలం కుచతటేన గతేన యాన-
మూర్వో యుగేన చ కరం కరిణో జహాస ।
యా పూర్వమద్య కిల సా వసితే హరేణ
తస్యైవ చర్మణి కుతూహలిసి బభూవ ॥ ౮॥
పూర్వేన్దుబ్ధిమ్మతులితేన మలేన కాచి-

తీర్పుతిం చకార హరహరమహోరగస్య ।
సా తస్య భీతిమపి భీతినివృత్తికణ్ఠీ
సస్మార కేశనిచయేన మయూరగజ్జీమ్ ॥ ౯॥

కస్యాశ్చిదీక్షణమలోకవిలాసలోలం
బిమ్బాష్టరక్తకుముదే పదపాణిపద్మే ।
సస్తావ(ప?)హారిణి హరాఖ్యమహాతటాకే
సద్యో నివత్య శఫరాయితమాచచార ॥ ౧౦॥

ఆలోక్య లోకవిపరీతమముష్య కాచి-
త్కజ్జాలమంసశిఖరే శితశూలబద్ధమ్ ।
కోఽయం క్రమః ప్రమహసామితి విస్మయేన
నాసానివేశితకరాజ్జులిరేవ తస్థా ॥ ౧౧॥

కస్యాశ్చిదాయతదృశో హరకణ్ఠమూలం
కణ్ఠగ్రహోత్సుకతయైవ విలోకయంత్యాః ।
త్రాసావహస్తు న గరో న చ హారసర్వో
యత్పార్వతీవలయపక్షిపదం తదేవ ॥ ౧౨॥

నేత్రద్వయేన హృతధీః కరుణామయేన
కాచితృతీయమపి లోచనమీశ్వరస్య ।
ఉన్మీలితం చిరనిమీలితమాచకాజ్ఞే
సా తం న (తన్న)దేవభువనేననవహ్నిగర్భమ్ ॥ ౧౩॥

కాంత్యా రతిర్భుజగహారతయైవ భాసా
శోకశ్చ దుర్లభతయా గరలేన భీతిః ।
కేశ్చ(?)నిర్దయతయా చ యదా కులాఞ్శ్య
నానారసాస్పదమజాయత శమ్భుకణ్ఠః ॥ ౧౪॥

అజ్ఞాని భీషణభుజవిభూషణాని
మత్వేతరాణి నయనం వినివర్తి(?)తేభ్యః ।
వక్రం స్మితాభరణమీశితురీక్షమాణాం
బాలాం రురోధ సహసా ప్రతి నేత్రపాత్రః ॥ ౧౫॥

సన్ధ్యానభఃకపిశభాసి విభోః కపరే
కాచిద్విలోక్య బుభుదే(బుధే)తుహినస్య రేఖామ్ ।

స్త్రష్టః కపాలశకలావలినాహవర్యా-
ద్దంష్ట్రేవ పోత్రివపుషః పురుషోత్తమస్య ॥ ౧౬ ॥

శమోఽశ్చిరం పదయుగే చిరమూరుకాణ్డే
మధ్యేచిరం చిరమురస్యధరే తథైవ ।
ఏవం ముహుః కృతపరిభ్రమణాన్మృగాజ్ఞా
దృష్టిర్జగమ తృషితేవ శిరఃస్తవస్త్రీమ్ ॥ ౧౭ ॥

గగ్గామవేక్ష్య గిరిశస్య జటాకలాపే
దీర్ఘోర్మిహస్తకలితేన్ద్రకలాం చిరాయ ।
ఇత్థం బభూవ కిల భర్తరి శైలజాయా
దాక్షిణ్యపాక ఇవ కాపి ముహుః శుశోచ ॥ ౧౮ ॥

వ్యాలోలకేశకలితైకకరైవ కాచి-
త్కాఞ్చీగుణశ్లథనదర్శితనాభిమూలా ।
వక్షస్యభీష్టదయితాకుచముద్రితోఽయం
యోగీ కితేతి గిరిశం కుటిలం దదర్శ ॥ ౧౯ ॥

శర్మదృష్టవిష్యతి మమేతి తదీయకమ్పై-
ర్బుద్ధ్వాననన్ద యదతీవ పురా వరాజీ ।
తద్వామమేవ నయనం శివమిక్షమాణా
శర్వాణ్యసర్వసమచిత్తతయా నినిన్ద ॥ ౨౦ ॥

ఇత్యుత్పేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే దర్శనపద్ధతిః షష్ఠీ ।

సప్తమీ పద్ధతిః । అఙ్గవర్ణనమ్

ఆపాదపద్మయుగమా చ కపర్దభారా-
దగ్గాన్యనఙ్గదమనస్య పురన్ధివర్గః ।
నేత్రైరపాకృతనిమేషకథైర్విలోక్య
కర్ణామృతాని వచనాని మిథో బభాషే ॥ ౧ ॥

నైవాన్యదన్తి శరణం చరణారవిన్దా-
ద్ధౌరీసఖస్య సఖి దుఃఖజషాం జనానామ్ ।
యత్పద్మా(?)దుర్బలమపి స్వయమన్తకస్య
వక్షో విభేద దృఢమాశ్రితరక్షణాయ ॥ ౨ ॥

తారాపతీస్సుదతి పశ్య పినాకపాణేః
పూర్ణానిమాన్పదముపేత్య నఖచ్ఛలేన ।
అస్యాయమజ్ఞృకమలాశ్రయహానిదోషా-
దద్యాపి హస్త కృశ ఏవ కపర్దవస్త్ర్యః ॥ ౩॥

జజ్ఞాయుగం సఖి విలోకయ భూతభర్తుః
సంవాహనేషు గిరిజాకరపల్లవేన ।
సజ్ఞాతకణ్ఠకతయా ప్రతిపద్యతేఽయం
నిత్యం పదామ్బురుహకోమలనాలకఞ్శ్యామ్ ॥ ౪॥

కక్షోరగేన్ద్రమిహ పశ్య విభోస్తమేన-
మావేష్టనేన విపులే కలితం నితమ్బే ।
యేనాయమద్య లభతే పురసున్దరీణాం
చిత్తామ్బురాశిమథనే సఖి మన్దరత్వమ్ ॥ ౫॥

నాథస్య సున్దరి విలోకయ నాభిగర్త-
మస్యోత్తమాఙ్గకలితా విబుధస్రవస్తీ ।
ఆవర్తమాశు విరచయ్య పునఃపునస్తం
యత్సామ్యదుర్లభతయా శిథిలీకరోతి ॥ ౬॥

అజ్ఞీకృతం యదమునా వసనత్వపక్షే
కక్షోరగేన్ద్రఫణరత్నమరీచిశోణమ్ ।
మాతఙ్గచర్మ చిరకాలనికృత్తమేత-
దద్యాపి పశ్య రుధిరాక్తమివావభాతి ॥ ౭॥

నైసర్గికాలమణి(?)శాలిని పశ్య భిక్షో-
రైరణ్యగర్భమయి పాణితలే కపాలమ్ ।
ఆవిష్కరోత్యరుణతామరసే వినిద్రే
నిద్రావశస్తమితహంసగతామభిఖ్యామ్ ॥ ౮॥

ఆలేపనం యదిదమస్య భుజాన్తరాలే
తద్భస్మదిగ్ధవపుషో మదనస్య మన్యే ।
నో చేత్కథం కథయ వీక్షితమాత్ర ఏవ
సమ్మోహయేత్సఖి మనః సకలాఙ్గనానామ్ ॥ ౯॥

గౌర్యా మనోహరభుజాఫణయోగ్య ఏవ

కణ్ఠే కథం సఖి హరస్య భుజ్జహారః ।
మన్యే తయాన్యవనితాసు హృతోపగూఢ-
సాశక్యాయా వసతి తత్ర కృతాభ్యనుజ్ఞః ॥ ౧౦॥

శీతం నిసర్గధవలం హృదయే విహాయ
హారం భుజ్జమతిభీషణమేవ ధత్తే ।
స్వాతస్త్వభిజ్ఞభయతః ప్రభవః కదాపి
కుర్వంతి హంత న గుణేష్యపి పారతస్త్వమ్ ॥ ౧౧॥

హారాయితః సఖి హరస్య మహాభుజ్జః
పార్శ్వస్థితిం(తిః)మృగదృశాం విరుణద్ధి భీమః ।
రున్ధే విభుష్యధికవల్లభతాం ప్రపద్య
ప్రాయః ప్రియాశ్రయణమాశు భుజ్జవర్గః ॥ ౧౨॥

నైల్యం యదమ్య గలమూలగతం తదేకే
(?)మామగ్రణం తురగమాణిమమేష తర్కః ।
యా కాపి సిద్ధగులికైవ మృగేక్షణానా-
మాశ్లేషకౌతుకనిషేధనిరూఢశక్తేః ॥ ౧౩॥

యో మూర్ధ్ని ముగ్ధశశిభిజ్ఞభయేన సోఢా
పార్థస్య నిర్భృణశరాసనతాడనాని ।
యో వా కరోతుభయదానమపాయకాలే
తం పశ్య దక్షిణకరం సఖి శక్కరస్య ॥ ౧౪॥

సాకూతమన్దహసితోదయలోభనీయా-
దాస్యాదిహాస్య సఖి సమ్ప్రతి నిర్గతాని ।
దేహీతి లోకబహుమానవివర్జితాని
యాష్టాక్షరాణ్యపి మహేశ్వరతాం ధ్వనంతి ॥ ౧౫॥

ఆలోకయైతదఖిలేక్షణమాలి శమ్భో-
ర్నిర్వేత్తునిహ్నుతమనోభవరమ్యదేహమ్ ।
సర్వేషు జన్తుషు విభుః సమదర్శనోఽపి
శార్వేన యస్య విషమేక్షణ ఏవ జాతః ॥ ౧౬॥

సత్యార్థమేవ ఖలు తద్యదిహోద్రు(ద్భు)తస్య
పాత్రం భుజ్జపరిరక్ష(క్షి)తమాహురార్యాః ।

పశ్యామిక్వకాలవచోమృతపాత్రభూతే
కణ్ఠేఽపి కుణ్డలభుజ్జగపరిష్క్రియాస్య || ౧౭||

భాలేక్షణాన్తికచరం సఖి పశ్య శమ్భో-
శూచాశశశాఙ్కమతిమ(క)ర్కితగాత్రమేనమ్ ।
స్వప్రేమబన్ధుమదనప్లుషి హవ్యవాహే
త్యక్తుం నిజామివ తనుం విహితావసాయమ్ || ౧౮||

నాసీరపూరణవిధౌ మకరధ్వజస్య
చక్రర్వచాంసి సులభాని చ యాని నార్యః ।
తాసీన్దశేఖరభుజం మదనావమానం
సద్యో మమార్జురపి తస్య వపుః పురారేః || ౧౯||

సత్యం సమాశ్రితజనో బహుమానలాభే-
నాప్రాప్తవాఞ్ఞతఫలోఽపి విభుం జహాతి ।
పశ్యేన్దరేష కురుతే శిరసా ధృతోఽసీ-
త్యేతావతా పశుపతేః కృశ ఏవ సేవామ్ || ౨౦||

ఇత్యుత్పేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యేఽజ్ఞవర్ణనపద్ధతిః సప్తమీ ।

అష్టమీ పద్ధతిః । విలాసః

గౌర్యాః సమక్షమపి యస్య విభోర్వికారం
కర్తుం కథఞ్చిదపి నాలమభూన్మనోభూః ।
తస్యైవ చిత్తమపహర్తుమహో విలాసా
నానావిధా నగరవామదృశాం బభూవుః || ౧||

పుష్పం కరాఙ్ఞాలిధృతం చలదుత్తరీయా
చిక్షేప కాపి పురతః స్మరశాసనస్య ।
ఏతావదాద్య మయి పుష్పశరేణ ముక్తం
పశ్యాన్త్రజాలమితి సంశి(శంసి)తుముద్యతేవ || ౨||

ఆవిశ్చిక్రీర్షురతులం నిజబాహుమూలం
కన్దర్పమూలధనమీశ(శి)తురగ్ర ఏవ ।
కాచిద్విలోలవలయావలినా కరేణ
నేత్రాన్తికాదలకభారమపాచకార || ౩||

ఏకా త్రపాపరిభవా సకలప్రవృత్తి-
శ్చిక్షేప దృష్టిమబలా న తు చన్ద్రమాడే ।
ప్రాయేణ తిష్ఠతి విదగ్ధవిలాసినినా-
మర్దేక్షణేషు మదనః పరిపూర్ణ ఏవ ॥ ౪॥

కాచిద్విలాసచతురం కతిచిత్పదాని
శమ్భోర్జగామ పురతో మదమన్తరేవ ।
తాం వీక్ష్య తాదృశగతిం విశిఖైః కిమన్య-
దాత్మన్యపి స్వయమభూన్మదనః ప్రహర్తా ॥ ౫॥

కన్దర్పశత్రురయమిత్యనురూపయన్తీ
సైవాపపాత పుర ఏవ పురాం విజేతుః ।
ఇత్యాత్మదోషమపరత్ర నిపాత్య కాచి-
త్కా-ఇచ్చీమహో గురుమయీమపరా నినిన్ద ॥ ౬॥

ప్రాప్తా స్వగేహమణితోరణమణ్డమేకా
రథ్యాగతత్రిపురవైరివిరోకనాయ ।
కిం స్థాణుసంశ్రయణమిష్టమితి బ్రువాణాం
పాణిసకేలికమలేన సఖీం జఘాన ॥ ౭॥

కాచిత్పురా ప్రణతికృత్యమశిషితాపి
గౌరీవరాయ వినయాఙ్గాలిమాబబన్ధ ।
తన్మౌలిచన్ద్రకిరణైర్ముకుళికృతేన
లీలామ్బుజేన కృతతత్ప్రవణోపదేశా ॥ ౮॥

హీనాఙ్గతోపరతమార్గణమోచనేన
ప్రాచీనవైరకుపితేన మనోభవేన ।
సఙ్గోద్దితవ నిశితైర్నిఖిలేఽపి దేహా
వివ్యాధ కాపి మదనారిమపాఙ్గబాణైః ॥ ౯॥

ప్రస్థానవేగశిథిలే సతి కేశపాశే
కాచిత్తడైవ గిరిశస్య సమీపమాప ।
తేన స్మరస్య పరిభూతిమపాస్య కేశ-
బన్ధో విధేయ ఇతి బద్ధదృఢవ్రతేవ ॥ ౧౦॥

యేనాకులేక్షణయుగాదరుణేన్ద్రమౌలి-

మాన్దోలితేన న విలోకయితుం శశాక ।
 లీలాముఖేన సహసైవ నునోద కాచి-
 దాత్మాలకం చలదలిభ్రమ పశ్య బుద్ధిః ॥ ౧౧॥

కణ్ఠే సకౌతుకసమర్పితయా తదీయే
 వస్త్రే స్వయం పశుపతిం స్వయమేవ సద్యః ।
 కాలాజ్ఞానప్రణయమేచకయా స్వదృష్ట్యా
 నీలోత్పలారచితమాలికయైవ కాచిత్ ॥ ౧౨॥

వల్లీవ యస్తదధరస్తరుణప్రవాల-
 స్తత్రాపి నిర్మలరుచిస్మితమేవ పుష్పమ్ ।
 తస్యోద్గమే జనవిలోచనభృంశనేవ్యో
 మాసో మధుర్మధుసఖావిరభూత్క్షణేన ॥ ౧౩॥

రథోపహారకుసుమస్థలనేన కాచి-
 త్పాదాగ్రతోదమభినీయ పురః పురారేః ।
 ఆత్మన్యశ్చృంజలమనోభవముచ్యమాన-
 పుష్పాస్తద్దుర్విషహతాం ప్రకటీచకార ॥ ౧౪॥

కాచిత్ప్రకోష్ఠవలయావలిసంశ్రితస్య
 లీలాశుకస్య ముఖసంక్రమితైర్వచోభిః ।
 భిక్షాటనాదిలఘుకృత్యనిషేధగర్భై-
 ర్మన్దస్మితోత్తరమయుగ్మదృశం చకార ॥ ౧౫॥

ద్వారి స్థితస్ఫటికతోరణదీర్ఘదణ్డం
 తుజ్జస్తనాగ్రయుగలేన నిషీడయన్తీ ।
 మన్దస్మితానుమితచిత్తనిగూఢభావా
 కాచిన్ముహుర్ముహురవైక్షత చన్ద్రమౌలిమ్ ॥ ౧౬॥

కస్యాశ్చిదీశపదవన్దనలాలసాయా
 నాసీద్దివా ముకులితం కరపద్మమేవ ।
 చూడాశశాంకరజైః పరిభూయమానం
 తస్యాః కరప్రణయకేలిసరోరుహం చ ॥ ౧౭॥

అహ్నాయ కాచిదనియన్త్రితమేవ క్లుప్త-
 బన్ధశ్లథం చికురమీశ్వరమాససాద ।

కామాయమాన సంత-
 నిఃశేషనిర్వరణబద్ధధృతేవ ॥ ౧౮॥
 కాచిత్కలక్వణితకఙ్కణమజ్జునాదై-
 రీశం స్వపీక్షణపరం విదధే విదధా ।
 పుంసాం మనోఽభిలషితేషు విలాసినీనాం
 ప్రాయేణ భూషణరవః ప్రథమాభిలాషః ॥ ౧౯॥

ఆచారపుష్పమపరా స్మితపుష్పమిశ్ర-
 మగ్రే విభోః క్షణమవాకిరదానమన్త్రిన్రి ।
 లాలాటలోచనకృశానుభయాదుపాత-
 రూపాంతరేవ కుసుమాయుధచాపయష్టిః ॥ ౨౦॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే విలాసపద్ధతిరష్టమి ।

నవమీ పద్ధతిః । ఉత్తరప్రత్యుత్తరమ్

తైస్తైర్విలాసచరితైర్వికృతం న వేతి
 చిత్తం పరీక్షితుమయుగ్మవిలోచనస్య ।
 యాన్యూచిరే యువతయో వచనాని సార్థం
 తస్మాత్తరైరనుగుణైః కథయామి తాని ॥ ౧॥

సఖ్యం వరేణ్యఘటితం ద్రవిణేశ్వరేణ
 కార్మ్యం తథాపి కిమిదం తవ నాపయాతమ్ ।
 కిష్టైష సుందరి చిరాయ పయోధరేణ
 స్ఫితేన తే పరిచితః కృశ ఏవ మధ్యః ॥ ౨॥

సర్వేషు జన్తుషు సమం కథమిన్దుమాళే
 త్వమేవ హన్తు విషమేక్షణమాహ లోకః ।
 మధ్యః కృశోఽపి వహతి స్తనయోర్భరం తే
 తస్మిన్వహత్యపి చ మధ్యమవాద ఏవ ॥ ౩॥

దోషం వినైవ భవతస్తరుణేన్దుమాళే
 కస్మాత్పురా వినిహతః కరియూథనాథః ।
 త్వత్ప్రివరస్తననిరాకృతకుమ్భకాన్తి-
 ర్జీవన్మృతో మయి వరాజ్ఞి మృషాపవాదః ॥ ౪॥

ఆద్యంతశూన్యమితి వేదవిదో విదన్తి
త్వామిన్ద్రశేఖర జగత్కుదయాన్తభాజి ।
తద్వాదమాత్రమయమద్య హి దృష్ట ఏవ
సర్వైశ్చకోరనయనే తవ మధ్యలోపః ॥ ౫॥

ఉత్పాట్య పావకమయం నయనం లలాటే
ప్లుష్టస్త్వయా కిమితి శక్కుర పుష్పకేతుః ।
దృష్ట్యైవ తే యదయమాప పునః ప్రసూతిం
తం(తచ్)చణ్డి హాసపదమస్మ్యహమేవమేవ ॥ ౬॥

ముక్తామయ(యః)స్ఫుటమి(మ)యం రశనాగుణో మే
ధిగ్ధిగ్భయక్కురభుజక్కుమకల్పితం తే
ముక్తామయత్వమితి చిత్త్వము తస్య బాలే
(ముక్తామయత్వముచితం నను తస్య బాలే)
యః సంసజేత్తవ నితమ్బమజస్రమేవ ॥ ౭॥

పూర్ణం విహాయ కథమేనమనక్లశత్రో
మూర్ధ్నా భవాన్వహసి(తి)నిత్యకృశం శశాక్కుమ్ ।
త్వద్వక్త్రకాన్తిపరిభూతిమనాకలయ్య
పూర్ణాద్యరాజీ వర ఏవ కృశోఽయమిన్దః ॥ ౮॥

యే గర్హితా గిరిశ తేఽపి భవన్తమేత్య
శ్లాఘ్య భవన్తి సహనేతి సతాం ప్రవాదః ।
రాగోఽధరే కుటిలతాప్యలకే కృశత్వం
మధ్యే కుచే కఠినతా చ తథా న కిం తే ॥ ౯॥

వైవస్వతేన దమితః సకలోఽపి లోకః
సోఽపి త్వదీయచరణేన పినాకపాణే ।
పద్మం శశి జయతి భీరు ముఖం తవైన-
మేకాన్తతో న విజయో న పరాజయో వా ॥ ౧౦॥

దేహీతి వాచి పదమద్య తవేన్ద్రమాలే
చక్షుః పునర్మృగదృశాం మణిమేఖలాసు ।
పుంసో రసార్ధగ్రహృదయస్య పురో వధూనాం
వాక్యే చ చేతసి చ కర్మణి చాన్యదన్యత్ ॥ ౧౧॥

ఏతేన భైక్షచరణేన జగత్కుటుంబ-
త్రాణక్షమా పశుపతే కిమలాభి పూర్తిః ।
పూర్ణో న కిం ప్రతిదినం త్వయి భిక్షమాణో
లావణ్యమాననగతం ప్రతిపచ్ఛశాఙ్కః ॥ ౧౨॥

అగ్రేసరస్తవమసి నాథ విలాసభాజాం
భిక్షామటస్యపి కథం త్వమపాస్తలజ్జః ।
స్వచ్ఛందపీక్షణవచాంసి పృథగ్వధూషు
కర్తుం న భైక్షచరణాదపరోఽప్యస్త్రిపాయః ॥ ౧౩॥

ఏతాని నాథ వచనాన్యమృతోపమాని
కణ్ఠాదుపాత్తగరలాదపి నిర్గతాని ।
స్వాదిష్ఠతా వచసి వక్త్రగుణైర్న జాతా
శ్రోతుర్జనస్య గుణవత్త్వనిబన్ధనైవ ॥ ౧౪॥

క్రీడాపరః కథమసి త్వమనాదివృద్ధో
ముగ్ధాసు భైక్షచరణచ్ఛలతో వధూషు ।
యః సజ్జమో యువతిభిర్జరయాతురాణాం
తం సూరయో జ్వరణభైక్షజమామనన్తి ॥ ౧౫॥

ధిక్త్వాం భుజిజ్ఞమమయస్తవ యస్య హారో
ముక్తామయస్తవ న కిం మమ పశ్య నాథ ।
ముక్తామయత్వముచితం నను తస్య బాలే
పీనస్తనేన కృతసజ్జమనిర్వృతస్య ॥ ౧౬॥

అన్యత్ర యాతమపి మానసమీశ కిం తే
నైవాదదాసి బలిమద్య నచ ప్రయాసి ।
ధత్తే గురుస్తనభరః కలకణ్ఠితస్య
తద్దక్షిణీకృతమిదం హృదయం మయా తే ॥ ౧౭॥

ధిక్కార్జ్యమీశ భవతో ముఖపూర్ణచన్ద్రే
భ్రష్టం తదేవ గణయామి గలన్తమేతత్ ।
రాగోఽధరే సుదతి యః స తవానన్దో-
రాభాసి(తి)సంశ్చిత ఇవోదయశోణభావః ॥ ౧౮॥

మధ్యస్థమీశ కథయన్త్యఖిలా భవన్తం

కస్మాదకారి భవతా స్మరదేహదాహః ।

పుంసాం కరోతి మదిరాక్షి నితాస్తపీడాం

మధ్యస్థమేవ కథమధ్య వలిత్రయం తే ॥ ౧౯ ॥

ఇత్యుత్పాదకవల్లభకృతో భిక్షాటనకావ్య ఉత్తరప్రత్యుత్తరపద్ధతిర్నవమీ ।

దశమీ పద్ధతిః । భిక్షాప్రదానమ్

ప్రత్యాలయం కృపణవజ్జగతామధీశ

దేహీతి దీనపదవాదిని భిక్షమాణే ।

వామభ్రూవాం మనసిజావస(శ)మానసానాం

భిక్షాప్రదానచరితాన్యపలాలయామః ॥ ౧ ॥

కాచిత్పురః పురరిపోరతిసమ్భ్రమేణ

భిక్షామపాత్రపతితామవబుధ్య సద్యః ।

అస్తరభయేన విదధే హృదయే కరాగ్రం

భిక్షాహమస్మి భవతో భగవన్నితీవ ॥ ౨ ॥

ప్రేమాపి యాచితనిదానవిరోధితా తు

దర్శిం దధత్యపి కరేణ సమృద్ధసిద్ధామ్ ।

భైక్షాటణా(నా)స్తమపరా గిరిశేన యోగా-

న్నిశ్చిత్త్య కాలహరణం కపటైశ్చకార ॥ ౩ ॥

సత్పాత్రదానవిధినా యదనేన పుణ్యం

తన్మే తవైవ కృతభావమపాకరోతు ।

ఇత్యేవమిన్ద్రశకలాభరణాయ కాచి-

ద్భైక్షేణ పుణ్యమపి దానభవం దిదేశ ॥ ౪ ॥

ఆదాతుమైచ్ఛదధికం గిరిశో న భైక్షం

పాత్రం వధూః సపది పూర్ణమియేక్ష(ష)కర్తుమ్ ।

ఆయస్తయోర్మ్యవతిశక్కరయోర్పభూవ

భిక్షాప్రదానసమయే సతతం వివాదః ॥ ౫ ॥

దర్వాః పరిమృతమిదం తమియం చ హస్తా-

ద్దానాదయం తదపి దుర్లభసమ్ప్రదానాత్ ।

అశ్రాస్తమేవ గిరిశాస్తరపల్లవేన

కస్యాశ్చిదాయతదృశో స్మితపుష్పకేన(ణ) ॥ ౬ ॥

ఆయాహి తిష్ఠ జహి భీమభుజఙ్గహార-
మేనం గలాత్తదను భైక్ష్యమిదం గృహాణ ।
ఇత్యేవ ఈశ్వరమపేక్షితభైక్ష్యదానా-
త్ప్రాగేవ కాపి నిజకింకరతాం నినాయ ॥ ౭॥

ఏకా కథశ్చైన చిరేణ వినన్రువక్త్రా
లజ్జావశేన గిరిశాయ దిదేశ భిక్షామ్ ।
దానోన్ముఖస్య చ గుణాభ్యధికే నికృష్టే
యాజ్ఞాపరస్య చ సమస్త్రపయా వికారః ॥ ౮॥

ధిగ్యాచనం జగతి సన్నిహితావమానం
భైక్ష్యం ప్రదేయమితి(దం)ప్రార్థయతే మహేశః ।
కామద్వహేన(?)ఖలు దేయమితి స్వవాచా
ప్రత్యాదిదేశ పుర ఏవ హి తస్య కాచిత్ ॥ ౯॥

యో భిక్షతే ప్రతిగృహం భువనేశ్వరోఽపి
తస్మై చ యా సకరుణైవ దదాతి భిక్షామ్ ।
తావన్వవేక్ష్య గిరిశం (చ)సఖీం చ కాచి-
త్తామేవ సర్వసహతాం జగతే జగర్హే ॥ ౧౦॥

దర్శిముఖం ద్రుతగతిమ్యతసిక్థమేవ
కాచిన్ముదైవ నిదధే హరభైక్ష్యపాత్రే ।
తస్యాః పునః పరిహృతో(తౌ)కిరతి ప్రకోష్ఠా-
ద్భిక్షాకపాలపతిత్వైర్వలయైః ప్రమాదః ॥ ౧౧॥

భిక్షా ప్రదాతుమపరా శమనాన్తకస్య
వేగాదుపాన్తముపసృత్య బభూవ తూష్ణీమ్ ।
దానాదధఃకృతతదీయకరారవిన్దా-
న్లౌఘస్యం విభుద్య(బుధ్య)జనశోచ్యమదానమేవ ॥ ౧౨॥

ఆహూత ఏవ చరితో విధృతాన్నదర్వాః
భిక్షుః కయాపి గిరిశో న కృతః కృతార్థః ।
దోషావరన్ని(రం ని)రవధేర్విరహాసహిష్ణోః
స్నేహస్య కిఞ్చిదపి చారుదృశో న తస్యాః ॥ ౧౩॥

భిక్షాం ప్రదాతుమభివాఞ్ఞ్య పుమానముష్మై
కఙ్కాలవేష ఇతి బన్ధువిబోధితాపి ।
నైవ న్యవర్తత వి(వ)ధూః శివభైక్ష్య(క్ష)దానా-
ధర్మాత్మనా పరిణతో నను కామ ఏవ ॥ ౧౪॥

యావన్న నిర్గలతి దేహి వచోఽస్య వక్త్రా-
త్తావద్దదౌ ఝటితి కోఽపి శివాయ భైక్షమ్ ।
దేహీతి దీనపదనిర్గమయత్నమూల్యం
నాలం జగత్రితయమర్థిజనాయ దత్తమ్ ॥ ౧౫॥

యో దక్షిణః పురజితో వితతార భిక్షాం
కస్యాశ్చిదాశు వలయైః స కరోతి హీనః ।
హా హస్త దైవతమితి క్రమకారి వామః (?)
సంరక్షితో వలయవాజ్ఞ మునినాలకాయాః ॥ ౧౬॥

భిక్షోదనే స్థలనిపాతిని కాపి శమోభి
పాత్రం న సమ్యగితి పాణిగతం జగర్హే ।
ఆత్మీయదుష్కరణహేతుకయైవ మర్త్యైః
సర్వైర్విధేః శిరసి పాత్యత ఏవ దోషః ॥ ౧౭॥

మా గచ్ఛ శమ్భుమితి మాతృనివారితాపి
భిక్షాప్రదానమపదిశ్య జగామ కాచిత్ ।
ధర్మప్రతీపగతిరప్యభవత్తదానీ-
మాలమృనం మనసిజస్య విచిత్రమేతత్ ॥ ౧౮॥

కాచిత్కరేణ దయతీ గురుభైక్ష్య(క్ష)గర్భాం
దర్శిమియాయ హరపార్శ్వభువం న యావత్ ।
స్నేహోజ్జ్వలాం మనసిజః స్వయమేవ భిక్షాం
తామేవ తావదదిశత్పరమేశ్వరాయ ॥ ౧౯॥

పాత్రోత్తమస్తమసి నాయక పాణిలగ్నం
పాత్రం తథాపి న పవిత్రమిదం కపాలమ్ ।
యావన్న తత్త్యజసి నైవ దదామి తావ-
దియే(త్యే)వ కాపి గిరిశాయ దదౌ న భిక్షామ్ ॥ ౨౦॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే భిక్షాప్రదానపద్ధతిర్దశమీ ।

ఏకాదశీ పద్ధతిః । దీనోక్తిః

భిక్షాప్రదానసమయే వనితాజనస్య
శోకేన శమ్భుమధికృత్య వచాంసి యాని ।
తస్యోత్తరాణ్యపి తయా(థా)నునయాన్వితాని
వక్ష్యామి తాని విదుషాం శ్రవణోత్సవాయ ॥ ౧॥

భిక్షాటనాదికమమృలచేష్టితం తే
కిం నాథ సాపి సహతే గిరిరాజపుత్రీ ।
యద్యత్కరోత్యవినయం జగతీహ భర్తా
సాధ్వీ వధూరనుగుణైవ హి తస్య తస్య ॥ ౨॥

భిక్షాటనం యది న తే విహృతిప్రవృత్తం
యాచస్య భూరి పురశాసనమేవ(?)భైక్షమ్ ।
లోకే౭త్ర లోభబహులే మితమేవ యాచ్యం
తావానలాభసమయే భవితా విషాదః ॥ ౩॥

భిక్షానసాధ్యమభియేభిపినాకపాణే
(భిక్షాన్నసాధ్యమధేహిభిపినాకపాణే)
రుచ్యావహం తవ తదేవ హి కాలకూటమ్ ।
యద్యాచితం కృశజనేన తదాశు దేయం
దాత్రా కదాచిదపి నాస్య ఫలం విచార్యమ్ ॥ ౪॥

సర్వేష్టసిద్ధిఫలమీశ్వర... ధనేశో
యాచ్యస్త్యయా ప్రియసఖో నతు భిక్షితవ్యమ్ ।
విత్తాన్ధుర్ముఖనిరీక్షణభీతిభాజాం
భిక్షాబలం ప్రతి నికేతమ(న)దైన్యలభ్యా ॥ ౫॥

సర్వాః కలా వదనతో భవతః ప్రవృత్తాః
కిం తాసు కాచిదపి నాథ న పోషహేతుః ।
అన్యైవ కాపి ధనినాం ద్రవిణాత్మికా శ్రీ-
ర్విద్యాత్మికా చ విదుషామపరైవ లక్ష్మీః ॥ ౬॥

కిఞ్చిన్ముహూర్తమిహ తిష్ఠ విభో మదీయం
గేహం ప్రవిశ్య పునరేత్య దదామి భిక్షామ్ ।
అభ్యర్థినామభిమతస్య చిరేణ లాభా-

దభ్యర్హితః సపది నాస్తి ప(య)దస్య లాభః ॥ ౭ ॥

తాం తాం సమృద్ధిమమరాహవతో భవన్తే
భిక్షాటనవ్యసనమీశ మి(కి)మర్థమేతత్ ।
నీచైః కదాచనమస్థితి(?)రన్యదోచ్యై-
రప్యేకదా భవతి దేహభృతామవస్థా ॥ ౮ ॥

యత్కేవలం తవ కరాగ్రకరోటిపాత్ర-
మద్యాప్యలాభి భవతా న కిమత్ర భైక్షమ్ ।
ఉత్సాహసంతతికృతామపి దేహభాజాం
లాభో న యత్నమనుధావతి భాగ్యహీనమ్ ॥ ౯ ॥

మాగాః పరత్ర భవనే భవ పాత్రమద్య
భిక్షోదనైరహమిదం తవ పూరయామి ।
వాచాం ముధా కుసుమితా విదధాతి లోకః
కిశ్చోత్తులా ఫలతి నార్థిషు దీర్ఘతోఽపి ॥ ౧౦ ॥

సమృన్నమన్నమఖిలేశ్వరభైక్షమాత్రం
తుభ్యం దదాతుమియదేతదపత్రపేఽహమ్ ।
నిర్జితమేతదఖిలార్థిజనేన దానే
దేయస్య కాలలఘుతా లఘుతాం క్షిణోతి ॥ ౧౧ ॥

భైక్షార్థినా ప్రతిగృహం చరతా త్వయైవ
న స్థియతే కిమితి హస్త ముహూర్తమాత్రమ్ ।
ఏకత్ర పుష్కలమలబ్ధవతాం స్వకామ్యం
కాపి స్థితిర్మధులిహామివ దుర్లభైవ ॥ ౧౨ ॥

దాస్యామి భైక్ష్యమఖిలేశ దినే పరస్మిం-
స్తుభ్యం హతేన విధినా గలితోఽన్నకాలః ।
సమ్ప్రియతాం స ఖలు నామ తయా త్వదుక్త్యా
(?)యస్యాత్మనః స్థిరమతి త్వమివాతనోతి ॥ ౧౩ ॥

కాలాత్యయేఽద్య భవతా గృహమాగతం మే
నాన్వేయ భైక్షమఖిలేశ కిమత్ర కృత్యమ్ ।
నాస్తితి యో వదతి భిక్షుసమక్షమేవ
సద్భావమాత్మని నిషేధతి నైవ దేయే ॥ ౧౪ ॥

అప్రాపణే వదనమేతి యథా వికాసం
 బైక్షస్య నైవ హి తథా తవ తస్య లాభే ।
 వాఙ్ఞామ్యులాభమహనా(మా)యతతోచనాభ్యః
 సద్యో వియోగవిపదాహత ఏవ లాభః ॥ ౧౫॥

స్వామిన్మయా పురత ఏవ విఖణ్డితాంశో
 భూయోఽపి మాం కిమనుధావసి బైక్షకామః ।
 భృజ్ఞః పరాముకులనేన విమోధకామః
 పుష్పం ను కిం పునరుపైతి వికాసశక్తీ ॥ ౧౬॥

తుభ్యం దదామి కథమద్య వరేణ్య భిక్షాం
 తాం స్వీకరోతి కథమేవ భవానలజ్ఞః ।
 దాతా యథారుచి దదాత్యమితం మితం వా
 గృహ్లాతి వస్తు మితమప్యమ(గ)తిర్ధరిద్రః ॥ ౧౭॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతీ భిక్షాటనకావ్యే దీనోక్తిపద్ధతిరేకాదశీ ।

ద్వాదశీ పద్ధతిః । పారవశ్యమ్

బధ్నాతి మే ప్రథమవైరిణి పక్షపాత-
 మేవం జనోఽయమితి జాతరూషా స్మరేణ ।
 నిఃశక్జ్విద్ధహృదయస్య వధూజనస్య
 యత్పారవస్య(శ్య)హృదయం తదుదీరయామః ॥ ౧॥

భూతైః కిమన్తికచరైః సహసా గృహీతా
 దష్టా శరీరకలితైరుత పన్నగేన్ద్రైః ।
 కా(క్లా)న్తా స్విదమ్య గలకాలగరోష్మణేతి
 కాచిచ్ఛివస్య పథి సన్నిధిహే సఖీభిః ॥ ౨॥

భూషోరగానవిగణయ్య విభోరుపాన్తే
 కాపి స్థితైవ నిజబంధునివారితాపి ।
 కిం ధార్మ్యమేతదుత మౌఢ్యమహో స్విదస్యా
 భక్తిర్వరా కిము మనోభవవైభవం వా ॥ ౩॥

ఆలోక్య దృష్టిరరుణా ప్రథమాస్త్రగాఙ్ఞా(?)
 గౌరీకుచాఘణకిణోరసమిన్ద్రమౌలిమ్ ।

పశ్చాదుదశ్రుసలిలాభవదగ్నితప్తా
మారస్య దత్తనిశితాశ్రుజలేవ శక్తిః ॥ ౪॥

అస్త్రం విముచ్య నిఖిలం ప్రథమం ప్రయోగే
భూయోఽపి వేద్ధుమబలాం విహితోద్యమస్య ।
అల్పాయుధస్య వపురేవ తదీయమేకం
లక్ష్యం చ హస్తశరధిశ్చ తదా బభూవ ॥ ౫॥

పాదేన కిం ఫణిగణే చకితం నితమ్బే
శమ్భాః కరే వివశమగ్రసరే సపాత్రే ।
ఆధూనరం భసితలేపిని బాహుమధ్యే
స్నాతుం శిరః సరితి చిత్తమధీరదృష్టేః ॥ ౬॥

కాచిత్పుథుస్తనభరే గలితోత్తరీయే
వ్యత్యాసభక్తిని హితేన భుజద్వయేన ।
ఆలింగనం హృదయదేశజషః శివస్య
కర్తుం సమీప్సితవతీవ చిరం చకాసే(శే) ॥ ౭॥

పుష్పం వికీర్య గిరిశాయ పురైవ పశ్చా-
త్సర్వో జనః శ్రయతి బంధవిముక్తిమన్యః ।
వేణీభరో మృగదృశః ప్రథమం విముక్తో
బంధాత్పునః పురజితే కుసుమాన్ముమోచ ॥ ౮॥

ఆత్మానుబంధిరశనాగలనాద్యవద్య-
మన్యాస్యపి క్షణమవేక్ష్య హరాగ్ర ఏవ ।
కాచిత్త్రపాపరిభవాన్న యయౌ తదానీం
లజ్జావహో న ఖలు జాత్యవిశేషభావః ॥ ౯॥

ఆలింగనాద్ధృతమనా గిరిశం విలోక్య
రోమాఞ్చకణ్ణకీతమూర్తిరజాయతాన్యా ।
రోగేణ పుంసి నిహితాసు(?)వ తాదృగేవ
ప్రాయేణ తత్తదుపభోగసుఖం కరోతి ॥ ౧౦॥

కస్యాశ్చిదార్ధ్యఘనచన్దనపఙ్క్తిలాయాం
సంవర్ధితం స్తనభువి స్మరకర్షకేణ ।
రోమాచ(ఞ్చ)సస్యమమితిశ్రమవారిసిక్తం

భేదస్తు నాభవదయం ఖలు దీర్ఘతన్త్రః ॥ ౧౧॥

ఛిన్నస్తనాంశుకగ(గు)ణా భర(వ)సన్నిధానే
ప్రీత్యా యదాయతదృశో న తదద్భుతాయ ।
యోషిద్గుణా నియమితా విధినైవ తస్యా
లజ్జాదయః సపది యత్ప్రటితా బభూవుః ॥ ౧౨॥

ఆసీత్పరా సపది తస్య కృతాంతశత్రో-
రాలోకనాదనిమిషేతి కిమత్ర చిత్రమ్ ।
యస్య క్షణస్మరణమాత్రవశేన మర్త్యా-
యత్నం వినాప్యనిమిషత్వపదం లభన్తే ॥ ౧౩॥

చ్యోతత్సఖీవసనరక్షణదత్తహస్తా
విస్రంసిని(ని)స్వవసనే పురతః పురారేః ।
అన్యా పునః క్షణమజాయత దత్తమూఢా
నామ్నా వనే విగణనే పరరక్షకాణామ్ ॥ ౧౪
(నాత్మావనం విగణితం పరరక్షకాణామ్) ॥ ౧౪॥

కస్యాశ్చిదుత్తరదుకూలవిలోలదృశ్య-
మాభోగతః కుచయుగస్య వినిర్జగామ ।
అన్తర్గతం ఝటితి వక్తుమివేన్దుమౌలిం
రోమాఞ్చమన్తికగతాయ సఖీజనాయ ॥ ౧౫॥

బన్ధశ్లథః కచభరః ప్రబలాశ్రు నేత్రం
కమ్పొత్తరం కుచయుగం గలదుత్తరీయమ్ ।
విస్రస్తకాఞ్చ జఘనం చరణాం ప్రయాణే
శక్తేతరః(త)మృగదృశో హరదర్శనేన ॥ ౧౬॥

హస్తః కయాపి గలితాంశుకవారణాయ
వ్యాపార(రి)తో వలయవిమృశిదైన్యపా(మా)ప ।
ధత్త్రే(యత్ప్రే)కృతే శమయితుం వినిపాతమేకం
హానిం పరామపి విధిర్విదధాతి వామః ॥ ౧౭॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే పారవశ్యపద్ధతిర్ద్రావదశీ ।

త్రయోదశీ పద్ధతిః । పారవశ్యోక్తిః

కన్దర్పముక్తశితబాణపరమ్పరాభిః
శమ్భోః శిరః ప్రహృతచిత్తమవేక్ష్య సఖ్యః ।
నారీజనం నిజగదుర్వచనాని యాని
రమ్యాణి సన్తు రసికశ్రుతిపారణాయ ॥ ౧॥

ముగ్ధే స్మరార్తి పిశునం వసనాఞ్చలేన
రోమాఞ్చమాబ్రణ(వృణు)పురః పురస్సుందరీణామ్ ।
లోకః పరస్థలనదర్శనదీప్య(ర్హ)చక్షు-
ర్జాత్యన్ధ ఏవ నిజదోషనిరీక్షణేషు ॥ ౨॥

యత్పూర్వమాత్తవినయాఞ్జలిరీశపార్శ్వే
భూయాః సదేతి ముహురాలి మయాపదిష్టమ్ ।
తస్యావధీరణఫలం వలయమ్యుతిస్తే
క్షేమజ్కరో భవతి కిం న శివే ప్రణామః ॥ ౩॥

కామం విలోకయ కృశోదరి కామశత్రుం
మా భూదయం తవ ముఖామ్బురుహే వికాసః ।
ఆవిర్భవత్యభి(హి)మభాసి వికాసమాత్రా-
త్తత్ప్రియసీతి నలినీ న కిమాహ లోకః ॥ ౪॥

ఆమీలనేన కమలస్య మధుద్య(వ్ర)తానాం
స్వచ్ఛన్దచారవిహృతిస్త్వయి సాన్యధైవ ।
దుర్లపిశజ్కరముఖామ్బురుహేఽపి లీనః
శక్తోఽనుగన్తుమపరత్ర కటాక్షభజః ॥ ౫॥

వాసమ్య(శ్చుప్య)తం తవ సఖీత్యభిధీయమానా
నీలం హరస్య గలమూలమితి బ్రవీషి ।
ఉన్మాదినాం జగతి నూనమపార్థజల్పా-
దల్పాన్తరాణి మదనాతురభాషితాని ॥ ౬॥

శమ్భోః సమీపముపగచ్ఛసి నిర్విశజ్కం
ముగ్ధే మనోభవభవేన మతిభ్రమేణ ।
హారాహిమస్య న నిరూపయసి క్షుధార్తం
ద(దు)గ్ధం చ తే ముఖమిదం శశినిర్విశేషమ్ ॥ ౭॥

సస్తోత్రరీయమధునా కుచమణ్డలం తే
పాహి(ణి)ద్వయేన పిదధాసి యదమ్బుజాక్షి ।
తత్సాధు సమృత్తి పునర్వలయోజ్ఞతస్య
తస్యాభి . . . సఖి కేన తిరస్క్రియాస్తు ॥ ౮॥

నేత్రద్వయం హరవిలోకనలాభమాన్యం
సర్వేతరేన్ద్రియగతౌ గమితేవ శక్తిః ।
స్పర్శం న వేత్సు(త్సి)ముహరజ్జులితాపి(డి)తాపి
నాహ్వనశబ్దమపి యత్సఖి మే శ్ంణోషి ॥ ౯॥

సర్వాఙ్గపీక్షణమనోభవభాగ్యహీనా
నూనం త్వమస్య గిరిశస్య కిమద్య కుర్మః ।
వక్షఃస్థలే ప్రథమమస్య దృశం నిమగ్నా-
ముద్ధర్తుమేవ నిపుణాసి న యత్నతోఽపి ॥ ౧౦॥

నేవాద్య కాన్తివిలయో వపుషీశ్వరస్య
సజ్జోచనం న తవ నేత్రయుగే ప్రసజ్గి ।
అభ్యాసమద్య సఖి పశ్యసి రోషరూక్షం
పశ్యస్తు తా అపి వృషధ్వజమాదరేణ ॥ ౧౧॥

ఈర్ష్యాకరోరమసకృత్త్వమవేక్షనే కి-
మన్యోఽపి తం కమపి పశ్యతు భీరువర్గః ।
మోహేన శక్కరవిలోకనసమ్భవేన
శ్వాసం న కిఞ్చిదపి ముఞ్చసి తారకాక్షి ॥ ౧౨॥

భృక్ష్ణాస్తదీయవరసౌరభలాభతోలా-
ద్యత్నైన(యత్తే న)సమృత్తి తవాననమాశ్రయస్తే ।
మా మే ఖలేతి మమ వా వనమాకలయ్య
బద్ధా తదా క్వ గలితా మణిమేఖలా తే ॥ ౧౩॥

..... ।
యో మూఢధీః స్వయమయం పునరాస్తవాక్యం
న శ్రద్ధధీత యది తస్య విపత్తిరేవ ॥ ౧౪॥
కాఞ్చీగుణః పతతు కామమసౌ నితమ్బా-

దేతాని రత్నవలయాని చ బాహుయుగ్మాత్ ।

ఏతత్తు మే వ్యసనమాలి సహైవ తైస్తై-

ర్లజ్జామయస్య సహజాభరణస్య పాతః ॥ ౧౫॥

ఇత్యుత్పేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే పారవశ్యోక్తిపద్ధతిస్త్రయోదశీ ।

చతుర్దశీ పద్ధతిః । విశ్లేషారమ్భః

శ్లాఘ్యేన బైక్షవరణేన చిరం విహృత్య

రథ్యాసు కాలదమనే గమనప్రవృత్తే ।

జాతాని తస్య పుర ఏవ నితమిషినాం

విశ్లేషభీతికలుషాని(ణి)విచేష్టితాని ॥ ౧॥

గన్తుం ప్రవృత్తమవలోక్య వృషాఙ్కమేకా

బాలామ్భు నేత్రయుగులే ప్రచురం బభార ।

తస్యాస్తదీయనయనాని పునర్విదాహ-

త్రస్యన్నివ క్షణమలక్ష్యత పఞ్చాబాణః ॥ ౨॥

సాకూతమైక్షత హరం ముహురేవ కాచి-

ద్విశ్లేషవన్దననిమీలనపాదపద్మా ।

సంజ్ఞాం సరోరుహనిమీలనయోగ్యకాలే

భూయః సమాగమమవేక్ష్య వితన్వతీవ ॥ ౩॥

మన్దస్మితైరకలితోత్తరమీశమన్యా

దేహీన్ద్రనీలమితి కణ్ణగరం యయాచే ।

ఆగామితం రుటితి తీవ్రవియోగతాపం

తేనైవ కర్తుమభివాఞ్ఘ్య కీలాఢ(ఢ్య)బుద్ధిః ॥ ౪॥

కాచిత్పతిం గతివిషక్తమవేక్ష్య చిహ్నైః

కా మాం తథాస్త్యభ చ కాపి మమాస్తి మీతి ।

ఏతే గమే హృదయగేహమహం ప్రవిష్టో

మాం నిర్గమేదితి విలోచనమామిమీల్య ॥ ౫॥

మా గా ఇతి వ్యవసితా వదితుం కయాపి

సద్యో నిరోద్ధమపి దత్తభుజార్గలేన ।

నానుష్ఠితం గమనకాఙ్క్షిణి భూతనాథే

హ్రీయన్త్రిణా(తా)భవతి నైవ మనఃప్రవృత్తేః(త్రిః) ॥ ౬ ॥

హస్తం మమ త్వగలితం వలయం న జానే
భిక్షకపాలమిహ నాయక దర్శయేతి ।
కాచిచ్ఛకార హరయానముహూర్తవిఘ్నం
భిక్షుః శివోఽపి పరిభూతిపదం జగామ ॥ ౭ ॥

వీధీవిమోచనగతివ్యవసాయమేకా
దృష్ట్వా హరం విరహతశ్చకితా చకార ।
తత్సన్నిధావపి నిమీల్య నిమీల్య చక్షు-
ర్యత్నేన భావితదవీక్షణసామ్యశిక్షామ్ ॥ ౮ ॥

తావత్ప్రయాతవ్విరహార్హగతిం మృ(తిర్ము)గాఙ్గా
తావచ్ఛలాదసకలాని విలోకితాని ।
వీధీపరిభ్రమణకేలివిపక్షభూతో
యావత్ప్రభోర్నిగమనే జనితా(నా)భిలాషః ॥ ౯ ॥

అన్తర్జ్వరస్వ(శ్వ)సితమూర్తి(ర్మి)తమేవ భూయా-
న్గణస్థలే ధవలిమా దృశి చాన్య(బాష్ప)పూరః ।
జాతే హరేణ సుదృశో విరహప్రతాపా-
త్పూర్వం ఫలం తదను హేతురహో విచిత్రమ్ ॥ ౧౦ ॥

కిశ్చోన్నిరర్గలవినిర్గతబాష్పపూరై-
రాశక్కితం హరవియోగహరం సఖీభ్యః ।
దృష్టిర్మమేయమలకమ్యుతపుష్పరేణు-
స్పృష్టేత్యపృష్టవచనైః ప్రకటిచకార ॥ ౧౧ ॥

ప్రస్థానమిన్దుశకలాభరణస్య కాచి-
దాసన్నమేవ విగణయ్య భవేన ముగ్ధా ।
ఆదర్శమాపతితత్త్వతిబిమ్బహృద్య-
మజ్జేష్యనన్గవివశేష ముహుర్న్యధత్త ॥ ౧౨ ॥

భగ్నస్య శక్తివలయస్య మమైతదేక-
మర్థం నిరాయ(ప్య)మృగయే తదిహ ద్వితీయమ్ ।
యన్మూర్ధ్ని తే కుటిలభాన్వరమేతదద్య
సన్దర్శయేతి వనితా గిరిశం రురోధ ॥ ౧౩ ॥

స్వచ్ఛందరాగరసికస్య గతిర్వి(గతిం ని)రోద్ధం
 శక్తాస్మి తే మలయమారుతతుల్యవృత్తేః ।
 అస్యాః స్మరార్తిరియతీతి సఖీ ప్రదర్శ్య
 ప్రస్థాయినం హరమవోచదుపాంశు కాచిత్ ॥ ౧౪ ॥

సద్యః ప్రయాణకరుణోద్యమగమ్యమాన-
 నైరస్యమార్ద్రయితుమేవ మనస్తదీయమ్ ।
 పేతుః పినాకిని ముహుర్మృగలోచనాయా
 బాష్పోదయాన్తరితలోచనపీక్షితాని ॥ ౧౫ ॥

కాచిత్ప్రసక్తగమనా గిరిశం ప్రతస్థే
 ఛాయాప్రవిష్టవపుషా ముకురే నిధాయ ।
 తం సర్వథా సులభమేవ విబుధ్యమానా
 నారీ వియోగహరవిహ్వలతాం జగామ ॥ ౧౬ ॥

లీలామ్బుజే మమ రమస్వ యథేష్టమస్మి-
 న్మా గచ్ఛ షట్పద పరిభ్రమణేన కిం తే ।
 ఇత్యాశు కాపి గిరిశస్య గతిప్రసక్తే
 భృక్తోశ్రయం గతినిషేధవచే(?)జగాద ॥ ౧౭ ॥

ఆశాసముల్లసితపీనపయోధరాగ్రా
 నామ్నాధరస్ఫురణదర్శితశజ్జుకోపా ।
 కాచిద్బభూవ గతికాఙ్క్షిణీ నీలకణ్ఠే
 బాష్పామ్బుదుర్దినముఖీ జలదాగమక్రిః ॥ ౧౮ ॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే విశ్లేషారమ్భపద్ధతిశ్చతుర్థశీ ।

పంచదశీ పద్ధతిః । ప్రశ్నోక్తిః

స్థా(స్థి)త్వా విభోర్జగమిషోః పథి కాతరాఙ్శ్య-
 స్తతప్రస్థితిక్షణనివారణకారణేన ।
 (?)అప్యల్పకాం వివిషదామహవం య ఏవ(?)
 ప్రశ్నాత్మికాని లలితాని వచాంసి చక్రుః ॥ ౧ ॥
 స త్వం పురాణ కథయేహ మమాద్యం రూపం
 సఖ్యా సహైవ చిరకాలకృతో వివాదః ।

యద్భస్మ తే వపుషి తద్భవతా గృహీతం
దాహే స్మరస్య కిమథో న పురత్రయస్య ॥ ౨॥
శక్కామిమాం శమయ నాథ పునర్యథేష్టం
దేశం భవాన్వృజతు కేన తథా విరోధః ।
దాక్షాయణీపరిణయప్రణయేఽపి కిం తే
పాణిః ఫణీన్ద్రపు(ప)రుషోఽయమథాన్యథా వా ॥ ౩॥

పృచ్ఛామ్యహం కిమపి నాథ భవంతమేత-
దూబ్రిహి ద్వయోరపి తయోరధికః క ఏవ ।
అన్విష్య యస్తవ వరాహమలాభభేదో
వ్యాధాకృతేః సుచిరమస్య చ యో భవంతమ్ ॥ ౪॥

స్వామిన్మదీయహృదయే చిరకాఙ్క్షితోఽయం
కార్యస్త్వయా సపది విప్రతిపత్తిలోపః ।
దేహీతి యత్పథమథాబ్ధిభవం విషం వా
జిహ్వగ్రదుఃసహముదీరయ కిం తయోస్తే ॥ ౫॥

జిజ్ఞాసయా హృదయమాకులితం తథాపి
పృచ్ఛామి తత్కథయ నాయక తథ్యమేవ ।
కిం తే కపాలమనిశం దయతః కరస్య
కిం వాసుగేహమదతశ్చరణస్య యత్నః ॥ ౬॥

యాచే భవంతమధునా మధుబన్ధశత్రో
శక్కామిమాం ప్రశమయాతిచిరానుషక్తామ్ ।
త్వద్భక్తయోర్వద పులిన్దముకున్దయోస్తే
నేత్రం యదేతదధికం కతరేణ దత్తమ్ ॥ ౭॥

అభ్యర్థయే భవ భవంతమపాకురుష్వ
దీర్ఘం వివాదమనుయుక్తవిబోధనేన ।
కా వల్లభా తవ హిమాలయజహ్నుపుత్రోఽ-
ర్భాగేన కిం పరిణతా శిరసా ధృతా వా ॥ ౮॥

అన్వేషయానవిహతిభ(తిర్భ)వతస్తథాపి
సన్దేహమద్య నిరవద్య నిరాకురుష్వ ।
సర్వైరలక్ష్మతిరియం కిము కాన్తిదర్పా-

త్కిం సర్వయోషిదుపగూహనశక్కుయా వా ॥ ౯ ॥

పుచ్చామ్యహం కిమపి నాథ భవంతమద్య
తథ్యం నిగద్య కురు మామపి వీతశక్కుమ్ ।
చాపాహతిః కిమనతిః శిరసా స్వయం వా
కామస్య దాహసమయే తవ కోపహేతుః ॥ ౧౦ ॥

యత్సత్యమత్ర వద నిశ్చయహేతుహాన్యా
సోద్యో(దీ)యతే మమ మతిశ్చిరకాలనే(మే)వ ।
కిం తే శ్మశానమసితే కిము సర్పహరే
సర్వస్వబుద్ధిరుత భైక్షకపాల ఏవ ॥ ౧౧ ॥

ఏతత్కుతూహలవశేన మమాస్తి కిఞ్చ-
ద్విజ్ఞాప్యమద్య భగవన్భవ సావధానః ।
కిం తే గలస్య యది వా విబుధాఙ్గానాం
కణస్య భూషణమవేక్ష్య విషోపయోగః ॥ ౧౨ ॥

వా మిశ్రణం కురు మదీయవచోభిరద్య
సన్దిగ్ధవస్తుకథనేన శశాఙ్కమాలే ।
మూర్ధ్నా నతిస్తదపి తోస్తుమలక్తరాగం
గౌర్యః పదే కిముత వశ్రజిభోపరాగమ్ ॥ ౧౩ ॥

ఇత్యుప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే ప్రశ్నోక్తిపద్ధతిః పఞ్చదశీ ।

షోడశీ పద్ధతిః । అనుగమనమ్

భిక్షాటనవ్యుపరమే సతి వా(యా)న్తమీశం
యా విప్రయోగభయదుస్థి(స్థిః, స్థ)తయా న జగ్ముః ।
తాసాం సరోరుహదృశామనుయానకాలే
యచ్ఛేష్టితం తదపి మాం ముఖరీకరోతు ॥ ౧ ॥

పూర్వాఙ్గమఙ్గజరిపో ప్రతినేత్రపాత-
ప్రీడాద్విలోకన(కిత?)వతీ న పురా న బభ్రుః(నవభ్రూః ?) ।
పశ్చాదపశ్యదపరాఙ్గమనువ్రజన్తీ
సర్వాఙ్గవీక్షణమహోత్సవభాగ్యహీనా ॥ ౨ ॥

ఆన్దోలితామమరసిన్ధుతరఙ్గపాతై-

రిన్దోః కలాం శిరసి కాపి విలోక్య శమోభః ।

ఏషా పతిష్యతి పతిష్యతి సమ్ప్రతీతి

తత్త్వికృతవ్యవసితాత్తమను ప్రతస్థే ॥ ౩॥

తస్యా ద్వి(కస్యాశ్చ)దన్తికసఖీభిరుపేక్షితాయాః

సఖ్యో న వా బత హరానుగమే బభూవుః ।

ఏకా దృఢా వ్యవసితిర్మహతీ వరాన్యా

కాచిత్కరోరగురువర్గనిషేధశఙ్కా ॥ ౪॥

కాచిత్స్వబన్ధుజనమేకపదే విహాయ

రథ్యాసమాగతమనాకలితాన్వవాయమ్ ।

(?)భిక్షాం విరూపనయనం వనితాం విహాయ

కామశ్చిరం ప్రణయమాహవ(వహ)తి క్షణేన ॥ ౫॥

కాచిజ్జనస్య పురతో మనసాధ్యవస్య

ముగ్ధేన్దుచూడమనుగన్తుముదశ్రునేత్రా ।

సా యుధ్యతోరథ జయార్థతయార్గలాభూ-

దుద్రిక్తమానమదనద్విపయోర్ముహూర్తమ్ ॥ ౬॥

గచ్ఛన్తమన్తకవిపక్షమనువ్రజన్తి

ధాత్ర్యా కథశ్చిదపి కాపి నివారితాభూత్ ।

చక్రేఽథ కేవలమియం మనసా ను యాత్రాం

వల్లీ యథా సుమనసా మలయానిలస్య ॥ ౭॥

గౌరీపతేరనుగమేన కిమిత్సుదీర్య

పూర్వం పునస్త్రు వచనైర్విహితానుయాత్రామ్ ।

తచ్చిత్తమాప్తవచనైర్వనితార్థమూఢై-

రిత్యాత్మనః ప్రియసఖీమపరా చుకోప ॥ ౮॥

ప్రతే(?)బలిగ్రహణకర్మణి కాపి బాలా

యాతుం ప్రవృత్తమవగమ్య పినాకపాణిమ్ ।

ఏష్యం నిశాఘనతమస్యభిసర్తుమీశం

చూడేన్దుయాచనపరా చిరమన్విధా(యా)య ॥ ౯॥

ఏకా రహస్యభిమతం కిల వక్తుకామా

దీర్ఘాం విభోరనుగతిం విదధే మృషైవ ।

సా కిం కరోతు సకలాస్వపి చాత్మనైవ
తుల్యాభిలాషగమనాను విలాసిసీషు || ౧౦||

ఏషా భవిష్యతి మనోభవసాయకానా-
మద్వైవ ప(పా)త్రమితి తాం సహసా విహాయ ।
తస్యాశ్చిదీశమపయాంతమియాయ చేతో
నైవాప్తిరాపది ఫలాయ నపుంసకేన || ౧౧||

కాచిత్ప్రయాంతమనుగమ్య పతిం జవేన
బాలా పదాని కతిచిన్న పునః శశాక ।
(?)ముక్తాస్త్వయా దిశమనేన గతామవేక్ష్య(?)
శ్వాసానిల(లా)స్తమను దూరపథా(?)నుజగ్ముః || ౧౨||

(?)నాస్మాదవాప్య ను మతిన్నసకీ చలధ్వా
సఙ్ఖాధికా న చ తథాభ్యుదితోఽస్య దేశః(?) ।
కాచిత్తథాప్యనుజగామ హరం ప్రయాతం
నత్వాపి హస్త గణనా మదనాతురాణామ్ || ౧౩||

సస్తర్జితాభి(పి)గురుభిః కృతసత్వ(సాస్త్ర)నాపి
జీవోపమైః పరిజనైరనుయాచితాపి ।
జాతైశ్చ కాపి హసితాప్యనుశోచితాపి
మధ్యస్థితైర్న గిరిశానుగతిం ముమోచ || ౧౪||
ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యేఽనుగమనపద్ధతిః షోడశీ ।

సప్తదశీ పద్ధతిః । భిక్షాటనమ్

సర్వేశ్వరోఽపి నిజశాసనహానిదోషా-
ద్ధ్రామేషు భైక్షచరణాదిషు యః ప్రయత్నః(త్తః) ।
ఆధాతుమస్య వినయం గిరిశస్య చక్రుః
శిక్షావచాంసి దృఢభక్తివశేన నార్యః || ౧||

ఏతద్విభో జహి కర్తారకరోటిపాత్ర-
మేవంవిధాత్మవధపాతకసూచకం తే ।
కర్మాయశస్యమవశాపతితం స్వకీయం
నాశ్లాఘయత్యనుగృహం జగతి త్వదా(ద)న్యః || ౨||

దాతా జనోఽస్తు భవనే భవతోఽప్యనేకః
కామం తథాపి న ఫలాయ తవార్థితోఽయమ్ ।
రత్నాకరోఽపి విధినా యది నామ శుష్యే-
త్కస్తస్య పూరణవిధానపరః పయోదః ॥ ౩॥

భిక్షాటనం తవ న యద్యపి వర్జసియం
దేహీతి మా వద కదాపి శశాంక్ష్మామలే ।
అభ్యర్థినామవనతాననదుద్ఘ్రయైవ(?)
దాతా దదాతి నహి గిరాపి లుబ్ధః ॥ ౪॥

ఆమో(త్మో)పరోధవిరసా కరుణా న జాతు
భూయాదితః ప్రభృతి తే కృపణామరేషు ।
చక్రే నిసర్గవిమలస్య త ఏవ కణ్ఠే
కార్జ్యం వృషధ్వజ యదీయవిపాకదోషః ॥ ౫॥

గీర్వాణలోకసరితా సహ నిత్యమేనా-
మహ్యవలిం శిరసి మా బిభృయాః పురారే ।
త్వర్య(య్య)క్రమాకలితవిశ్వపదార్థవర్గే
మా భూత్కదాపి న విశేషవిదిత్యవద్యమ్ ॥ ౬॥

భీమం భుజ్జమపహాయ పినాకపాణే
కణ్ఠే కురు ప్రకృతిశీతలమేవ హారమ్ ।
తేనైవ శాన్తిముపగచ్ఛతు కాలకూట-
నిత్యాస్పదస్య సహసైవ గలస్య తాపః ॥ ౭॥

మా జాతు చన్ద్రశకలాభరణ శ్మశానే
క్రీడా విభో సహ పిశాచగణైర్విధేయా ।
క్షుద్రే చిరం పరిచయో విహితో విధత్తే
సౌజన్యభూషణభృతామపి చిత్తభేదమ్ ॥ ౮॥

కస్త్యా నిరోద్ధుమలమీశ యథేష్టచారం
విజ్ఞాపనీయమథవాస్తి మమైతదేకమ్ ।
గౌరీపయోధరనిసర్గపరిగ్రహేఽస్మి-
న్వక్షస్యమగ్గలచితాభసితం నిధాయ్యమ్ ॥ ౯॥

శార్దూలచర్మవసనవ్యసతం విహాయ

క్షౌమం సురద్రుమభవం పరిధేహి నాథ ।

నైతేన యద్యపి తవాస్తి విశేషలాభః

శోభాం తదాశు లభతాం తవ సంశ్రయేణ ॥ ౧౦॥

ప్రాగేవ జృమ్భితమభూదయశో జయత్సు

పుష్పాయుధం(పుష్పాయుధాయ)యదకరోన్నయనాగ్నిహవ్యమ్ ।

నేత్రానలోపరి హరాస్య సహాయమిన్ద్ర-

చూడాపగోర్మిపయసా భవ సావధానః ॥ ౧౧॥

ఆన్యేన హుక్కుతిమతా స్తనితైః కరోరై-

రుత్తుశ్శ్రృంగయుగలేన చ భీషణేన ।

యస్త్రాసమావహ(హవ)తి భీరుజనాస్య శమ్భో

భిత్వా జగద్గదమిమం కురు భైష్వచర్యమ్ ॥ ౧౨॥

తేనైవ విత్తపతినా జహి మైత్రబంధం

యాఞ్హాఞ్జలిః శిరసి నాథ ముహుః కృతో మే ।

భిక్షాటనాదుపరతిం తవ యో న చక్రే

శక్తేన చేత్కరకరోటిపర్యయం వా ॥ ౧౩

(శక్తో న చే కురు కరోటిపర్యయం వా) ॥ ౧౩॥

మా దయయే(?)పదయుగం నలినః ప్రకారం

సన్ధ్యాసు నాథ పితృకాననసంక్రమేణ ।

యత్కాలయత్యహరహః పరిషత్సురీణా-

ముత్తంసపుష్పగలితైర్మకరన్దపూరైః ॥ ౧౪॥

యోగోచితే మదనసూదన సాన్ధ్యకాలే

కేశాచితే శవశతైర్నిచితే శ్మశానే ।

ప్రేతైః ప్రమోదనటనం భవతా న కార్యం

ధిగ్గేశకాలగణనావిధురం చరిత్రమ్ ॥ ౧౫॥

ఆత్మీయభూతిపరిభూతికరీం సమృద్ధి-

మాకల్యయాలృశశిభూషణభృత్యవర్గే ।

ఆరోఽయతే జలజనైర్జగదాధిపత్యం

యత్త్వత్సమాశ్రయణలబ్ధపదే ముకున్దే ॥ ౧౬॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతో భిక్షాటనకావ్యే భిక్షాటనపద్ధతిః సప్తదశి ।

అష్టాదశీ పద్ధతిః । రథ్యాచరితమ్

భిక్షప్రతిగ్రహమిషేణ మృగేక్షణానా-
మాదాయ మానమపయాయని లోకనాథే ।
రథ్యాసు దుఃసహనవోత్కలికాకులానాం
తాసాం చరిత్రమహమద్య విజృమ్భయామి ॥ ౧॥

హారః క్వచిత్క్వచిదలక్తరసః క్వచిచ్ఛ
ధమ్మిల్లపుష్పనివహః క్వచిదుత్తరీయమ్ ।
క్వాప్యర్థభగ్నవలయాని మృగేక్షణానాం
రథ్యా భరేణ కృతచక్రమణా వివశ్రుః ॥ ౨॥

క్షోణీతలే నిపాతితహారముక్తాం
స్వీకర్తుమాదృతవతీవ నిషణ్ణమూర్తిః ।
రథ్యారజఃసు నిహితాని విభో పదాని
కాచిద్దదర్శ సుచిరం పురతః సఖీనామ్ ॥ ౩॥

కాచిత్పురారిపదలాఞ్చనభూషితాయా
వీథ్యావిమోక్షవిముఖీ పురతః సఖీనామ్ ।
భూమౌ వికీర్య ముషతో(?)నిజహారముక్తాం
తాసాం క(క్ర)మగ్రహణసమ్భ్రమమాచకార ॥ ౪॥

ఆదాయ శమ్భుపదముక్తిమదాదరేణ(?)
రథ్యాపరాగమపరా నిదధే కచాగ్రే ।
కన్దర్పముక్తశితబాణనవవ్రణానాం
నిర్వాపణార్థమివ సిద్ధరసస్య చూర్ణమ్ ॥ ౫॥

మార్గే శివస్య పతితం కృతమాలపుష్ప-
మాదాయ కాపి బహు సజ్జటమాససాద ।
యత్పుష్పమాత్రధృతిభూషితముత్తమాఙ్గా-
న్మైవాఙ్గమస్తి చ యదన్యత(ద)తో వరిష్ఠమ్ ॥ ౬॥

శమ్భోః కపర్దగలితం కృతమాలపుష్పం
లబ్ధ్వా సఖీం ప్రముదితామవలోక్య కాచిత్ ।
వీథ్యాగతప్రణయినా స్వయమప్యవాప్తుం
చూడానదీమలభతైవ దృశోః క్షణేన ॥ ౭॥

వీధ్యా యయాప లలితాం కృతపుష్పమాలాం
శమ్భాః కపర్దగలితామపరా వహన్తి ।
తాం వీధికాం న విజహౌ శశిఖణ్డలోభా
లభేఽపుష్పపర్యుపరి కాఙ్క్షత ఏవ లోకః ॥ ౮॥

వీధ్యాం శివస్య చరణామ్బుజదత్తముద్రాం
కాచిద్విలోకయితుమాననమానమయ్య ।
ధారాత్మనా నిపతదశ్రుజలాత్తదానీం
జ్యాబన్ధనీ మదనకార్ముకయష్టిరాసీత్ ॥ ౯॥

ఆత్రస్థితం సుచిరమత్ర బలిర్ధృహీతా
సాకూతమత్ర గిరిశేన విలోకితాహమ్ ।
ఇత్యాకులా పరిజనైః సహ తత్ర తత్ర
బభ్రామ నష్టమివ కాపి మనోభవే తు ॥ ౧౦॥

స్వీకర్తుమైచ్ఛదపరాం
.... హరస్య పదముద్రితమాదరేణ ।
విన్యాసలోపిచకితా ముహురీక్షమాణా
నైవాదదే న చ ముమోచ వధాశ్చిరాయ ॥ ౧౧॥

ఆదౌ వృషస్య ఖురధూలిరథాస్య ఘణ్డా-
నాదః పురః శిశిరమౌలిధునీసమీరః ।
వీధీ స్వయం తదను భూతపతేః ప్రవాసే
కస్యాశ్చిదాశ్వసథ హేతురభూత్క్రమేణ ॥ ౧౨॥

సమ్బన్ధి వస్తు దయితేన యథా కయాపి
ప్రత్యా మనః సుఖయతి ధ్రువమఙ్గనానామ్ ।
ఈశానవాహనవృషానిజ్ఞీఖురాహతాయాః
పృథ్వ్య రజోభిరవినిఃసృతిమాప కాచిత్ ॥ ౧౩॥

వీధ్యాం చకార కృతమాలమవేక్ష్య కాచి-
న్మౌలైః శివస్య నిపతేదితి జాతతర్కా ।
దైవాత్తదాస్యపచిచాయ పునః శశాఙ్కం
లభేఽపుష్పపర్యుపరి కాఙ్క్షత ఏవ లోకః ॥ ౧౪॥

యస్యాం విరఞ్చిబలసూదనదుర్లభాభ్యాం
పద్భ్యాం చచార సుచిరం స విహారభిక్షుః ।
స్వచ్ఛందకేలిభవనాదపి సైవ రథ్యా
పథ్యేతి కాపి న కదాపి గృహం వివేశ ॥ ౧౫॥

ఆత్మీయమేవ ధవలం వలయస్య ఖణ్డ-
మాస్తే శివస్య పతితం వనితా విలోక్య ।
సద్యః కపర్దగలితా శశినః కలేతి
జగ్రాహ కాచిదుపసృత్య కుతూహలేన ॥ ౧౬॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే రథ్యాచరితపద్ధతిరష్టాదశి ।

ఏకోనవింశి పద్ధతిః । చరితోపలాలనమ్

ఆత్మీయనేత్రపథలమ్బిని వృత్తనాథే
రథ్యాగతా హరవియోగవిషాదశాస్త్రైః ।
వామేక్షణా జగదురస్య కథాప్రసక్తా-
దావిష్కృతాదృతరసాని మిథో వచాంసి ॥ ౧॥

కస్మాదయం సఖి కరేణ సిభక్తి శముభ-
ర్భిక్షాటనే విధిశిరోమయమేవ పాత్రమ్ ।
కార్యా కదాచిదపి నార్థితకాలహానాం
దీర్ఘాయుషామపి దశేయమితివ శాస్తి ॥ ౨॥

కోఽన్యో దదాతి హిమసానుమతస్తనూనాం
మారద్రుహే చ జగతి శ్వశురద్రుహే చ ।
తం లబ్ధమద్రితనయామపహాయ కన్యాం
కా వా కరోతి సుకుమారతనుస్తవాంసి ॥ ౩॥

తైవాపరా గిరిసుతామపహాయ కన్యాం
కామద్రుహం జగతి కామయతీ వృషాఙ్కమ్ ।
తస్యాః పితుర్ద్విమవతః శ్వశురద్రుహేఽస్మై
కోఽన్యో దదాతి తనయామపహాయ భీతః ॥ ౪॥

అభ్యర్థితః సురగణేన . . . (?)విశజ్కు(?)
చక్రే హరః కిమితి తీవ్రవిషోపయోగమ్ ।

మన్యేఽహముక్తమగుణా గణయన్తి పథ్యం
యాష్టా విహజకరణాద్విషపానమేవ ॥ ౫॥

నేత్రానలార్చిషి విభోర్మదనేన సాకం
ప్లోషోత్సవం కిమితి వైవ రతిః ప్రపేదే ।
సా తత్ర గన్తుమకరోదధభాగ్యహాన్యా
తస్యా బభూవ నయనోదకమన్తరాయః ॥ ౬॥

కామప్రియా మదనమేవ విభోర్వితన్వం
దగ్ధస్తదా కిమితి వైవ హుతాశనేన ।
దాహో న కిం వ్యతికరం శివయా శివస్య
మూఢః స్వకృత్యమితి దర్శయితుం ప్రవృత్తః ॥ ౭॥

శైలాత్మజాసహచరోఽపి హరః కిమర్థం
మన్దాకినీం శిరసి సాదరమేవ ధత్తే ।
ఇత్థం న చేత్కథమయం బహుశో భవాన్యాః
పాదప్రహరఫలదం కలహం లభేత ॥ ౮॥

దేహితి దీనపదమాహితపాత్రపాణిః
కేనార్థివేషమయమాహ్వాననే(ద్రియతే)వృషాఙ్కః ।
సర్వో యథా విభవమాద్రియతే జనోఽన్యః
కార్మ్యం తథా ప్రకృతిదుర్లభమిశ్వరోఽపి ॥ ౯॥

భిక్షేవ వృత్తిరజనం వసనం యదస్య
వాహో వృషస్తదయమిచ్ఛతి కిం మహేశః ।
సర్వో యథా విభవమాద్రియతే జనోఽన్యః
కార్మ్యం తథా ప్రకృతిదుర్లభమిశ్వరోఽపి ॥ ౧౦॥

నిద్రానిమిలితవిలోచనమూల్యమేష
శమ్భుః స్వదర్శనమదాద్గరుడధ్వజాయ ।
కాలాన్త ఏవ విభవః కుటిలస్వభావై-
ర్వృత్తైః ప్రసాధితధియో మహతే ఫలాయ ॥ ౧౧॥

శైలాసచాలనకృతాంహస ఏవ కస్మా-
దీశః కృపాణమదిశద్ధశకన్తరాయ ।
సన్త్రాసితాద్రితనయాదృఢకణ్ఠపాశ-

లాభేన తుష్టహృదయః స న కిం దదాతి ॥ ౧౨॥

ఆరాధ్య దుగ్ధజలధిః సుధయైవ దేవా-
న్దేవాయ హస్త మహతే గరలం దిదేశ ।
ఏవం ధ్రువం ప్రకృతిరేవ కులాశయానాం
సీచేషు సమ్మతిరసమ్మతిరుత్తమేషు ॥ ౧౩॥

విద్యజ్ఞనో జగతి యేన పితామహేన
భిక్షాప్రతిగ్రహణపాత్రమకారి సర్వః ।
తస్యోత్తమాఙ్గమపి శక్కురపాణిపద్మే
భిక్షాప్రతిగ్రహణపాత్రమహో బభూవ ॥ ౧౪॥

బాణాహవే మురజితా విజితః పురారి-
రిత్యేవ విశ్వగదితః సఖి భూతవాదః ।
సత్యా స ఏవ స యతః ప్రభవో లయానాం
భూత్యై పరాక్రమణకృత్యమతీవ హాస్యమ్ ॥ ౧౫॥

శమ్భో పురా యదభవన్మదనేన సాక-
మద్యాపి వైరమనువర్తత ఏవ కిం తత్ ।
గౌర్యా సహైవ కృతవిగ్రహసన్నిహ వా
పుష్పాయుధో వికృతవిగ్రహసన్నిరేవ ॥ ౧౬॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే చరితోపలాలనపద్ధతిరేకోనవింశతిః ।

వింశీ పద్ధతిః । గృహప్రవేశః

గౌరీవరస్య పదపాతపవిత్రపాంశుం
రథ్యాః కథఞ్చిదపహాయ శనైః ప్రవృత్తైః ।
గేహ ప్రవేశచరితైః పురమానిసీనాం
వాణీమిమాం వయమమి చరితార్థయామః ॥ ౧॥

కాచిత్సఖీవిహృతపథ్యవచోఙ్కుశానాం
పాతైః ప్రవృత్తివిపరీతశిరోవిధూతిః ।
పార్థస్థితైః పరిజనైః పరిణుద్యమానా
కృచ్ఛ్రణ దుష్టకరిణీవ నికేతమాప ॥ ౨॥

అచ్ఛిన్నయా శ్రుతి(?)పరమ్పరయైవ వీర్యాం

గౌరీపతిం విహితసన్నిధిమీక్షమాణా ।
సర్వాస్వపీహ నిలయం ప్రతి కామినీషు
యాతాసు కాపి చ న కాపి గృహప్రవేశమ్ ॥ ౩॥

ప్రాకృజ్ఞమే పురజితా మదశోణరూపం
శోకేన పాణ్డురమతో ను గృహప్రవేశమ్ ।
కస్యాశ్చిదాననమభూదుదయాద్రిమేత్య
భూయః క్రమాద్విజహతా శశినా సమానమ్ ॥ ౪॥

ఆశ్రిత్య యం భవనతోరణదీర్ఘదస్మ(?)
పూర్వం పురారిమవతోకయతి స్య కాచిత్ ।
తన్మోక్షుమేవ న శశాక గృహప్రవేశే
ప్రాప్తే తదా కలితమూర్తిరివ స్మరాస్త్రైః ॥ ౫॥

నీతాం కథంబున గృహం ప్రియబంధువర్గో
భూయోఽపి నిర్జగమిషుం సహసా రురోధ ।
(?)స్నిహ్యన్తి కారణమపూర్వకపాలినీతి
కస్యాం కథా ఝటితి హస్త బహిర్గతైవ ॥ ౬॥

ఆపాణ్డుగణ్డయుగలా గలదశ్రునేత్రా
స్వస్థానవిచ్యుతకటీగుణవన్ధపాదా ।
ఆలిజనేన పరితః పరిరక్ష్యమాణా
బద్ధివ కాపి శనక్తైర్వసతిం వివేశ ॥ ౭॥

పూర్వం గృహతప్పుచలితా హరదర్శనాయ
వామాఙ్ఘ్రియావకరసైరరుణీచకార ।
బొమ్మైర్మషీమలినితైర్వినివర్తమానా
తామేవ కాపి పదపిం మలినీచకార ॥ ౮॥

కాచిత్కథంబున సఖీజనసాన్వవాదై-
ర్ద్వారం గతాపి హరమార్గవితోకనేచుః ।
బాణీ మనస్విన ఇవార్థనదైన్యకాలే
నాన్తర్గతా చ వనితా న బహిర్గతా చ ॥ ౯॥

యా పూర్వమున్నతపయోధరగౌరవేణ
క్లాంతాప్యవాప హరమీక్షితుమాశు రథ్యామ్ ।

తస్యైవ సా హృదయదేశజషా గరిష్ఠా
గేహప్రవేశమశకన్న పునర్విధానా ॥ ౧౦॥

నాథే చిరేణ పతితామనివర్త్య బుద్ధిం
కాచిత్స్వయం నివృత్యే గురువశ్యబుద్ధిః ।
తస్యాః పునర్బహువిచారసఖీం వినైవ
బుద్ధిం కృతం మదను(?)హాస్యమభూచ్ఛ్రితమ్ ॥ ౧౧॥

కాచిత్కథశ్చిదపి నైవ గృహం వివేశ
రథ్యాం విహాయ బహుభిః కృతసాన్త్యనాపి ।
కామాతురస్య హృ(హ)తబన్ధజనావకీరే
కారానివాసనమ ఏవ గృహే నివాసః ॥ ౧౨॥

గేహం ప్రవిశ్య పునరప్యయమాగతస్య(స్యః , స)
వీధ్యాం వృషాఙ్క ఇతి కాపి వినిర్జగామ ।
రథ్యాసు భైక్షచరణాదపరం న కృత్యం
తస్యోరసో మృదుమనా గణయాఞ్చకార ॥ ౧౩॥

కాచిత్ప్రదక్షిణవి(ని)దర్శనదుర్బలాశ్లే
వీధ్యాం నిపాత్య నిజభూషణమేకమేకమ్ ।
యావద్గృహోపగమనం నను తావదేవ
రథ్యావశేషసకలాభరణా బభూవ ॥ ౧౪॥

వీధ్యా కథఞ్చన గృహం వచనప్రభేదైః
ప్రావేశయద్విరహిణీం ప్రియబన్ధవర్గః ।
చిత్తం తదీయమసమాక్షి(క్ష)విరక్తపాశం(?)
నాలం ప్రవేశయ(యి)తుమేవ పునర్బభూవ ॥ ౧౫॥

కాచిద్వివేశ శయనాలయమాప్తసఖ్యా
రథ్యాం విహాయ హరవీక్షణహానిదూనా ।
తస్యా మనశ్చ విరహవ్యథయా సహైవ
శ్రీకణ్ఠసంజమమహోత్సవలమ్భచింతామ్ ॥ ౧౬॥

హస్తచ్యుతైశ్చ బలయైశ్చికి(కు)రప్రముక్తైః
పుష్పైశ్చ యావకరసైశ్చ పదాగ్రముక్తైః ।
కీర్త్యైశ్చ భా(హ)రమణిభిర్గిరిశస్య రథ్యా-

మాకల్వ్య కాపి శనకైర్వసతిం వివేశ || ౧౭||

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే గృహప్రవేశపద్ధతిర్వింశతిః ।

ఏకవింశీ పద్ధతిః । బద్ధవచనమ్

ఆలోక్య మారజనితాం కృపణామవస్థాం
వామభ్రువాం నిజగృహం పునరాగతానామ్ ।
సన్ధాయమానహృదయో హితబద్ధవర్గో
యాన్యప్యవోచత వచాంసి వదామి తాని || ౧||

హా హస్త దగ్ధమదనస్తవ పుష్పశయ్యా-
శేషం శరీరమకరోదసహాయ ఏవ ।
రాత్రావధాన్య నవకైరవగన్ధబన్ధ-
మన్దానిలప్రభృతయో బహవః సహాయాః || ౨||

కాలానలో యదలికాఙ్గి(క్ష)ణీరక్షితోఽభూ-
త్కణ్ఠే చ యద్గరలమర్పితమిశ్వరేణ ।
తత్సర్వమాత్మవిరహ సతి బాలికానాం
తాపం విధాతుమితి సమ్ప్రతి మే వితర్కః || ౩||

అస్యా హరేణ విరహాదతికర్షితాయా
హస్తచ్యుతం వలయమేతదలబ్ధదేశమ్ ।
ఆస్తే పునః స్థితిమగాదయమఙ్గలీయం
స్థానాచ్యుతిం మమ హ ఏవ భవత్యనర్థః || ౪||

అజ్ఞాతమద్య తనయే త్యజ శోకశఙ్కం
పశ్చాయుధః కిమపి తత్త్వయి జాతకోపః ।
రాగో నవశ్చరణయోరనుజాతజన్మా
ముక్తావలీ విరచితా నయనామ్బులేశైః || ౫||

అశ్లేష్వయం ధవలిమైవ యదఙ్గరాగో
దత్తః శివేన సఖి వృజ్ఞ... (?)తైష పోషః ।
భైషం ప్రదాతుమనఘాయ యదోద్యమస్తే
తూష్ణిం స్థితా సుకృతభగ్గభయాదపూర్వమ్ || ౬||
ధతే తదద్య మమ పాపమభూత్తవేత్థం

యత్సంశయస్థితిరియం మదుపేక్షయైవ ।
సర్వోఽపి వక్త్రజన ఏవ శివాభిధానం
భస్మావలీం పప్రతి యథేప్పితమజ్గకేషు ॥ ౭॥

తన్మే సుతా విదధతీ పరిహాసపాత్రే
ప్రాయేణ కాముకజనస్య గుణోఽపి దోషః ।
ఘుర్హారకం శిరసి వైవ సుగంధి పుష్పం
భస్మ స్తనే న తవ కుక్కుమచందనాది ॥ ౮॥

యత్నేత్రైసుతా మమ కిమన్యదియం వృషాజ్ఞే-
ప్రేక్షా భవిష్యతి భుజిజ్గమభూషణాపి ।
యస్య క్షణం స్మరణమేవ సుదుస్తరాణాం
సర్వాపదాముపశమాయ వదంతి వృద్ధాః ॥ ౯॥

తత్సత్యమేవ ఖలు యన్నవబన్ధజీవ-
శోభాహరం సఖి హరాయనమామనన్తి ।
తస్మాన్ని(ద)తీవ రతిమద్య దధాసి తేన
శోభాగతైవ తవ శంసయితుశ్చ జీవః ॥ ౧౦॥

దృష్ట్యాపి తం శివమియం పునరేవమార్తా
ప్రాయేణ పుణ్యమపి పుణ్యవతాం ఫలాయ ।
తత్పాదపద్మయుగలస్మృతిమేవ సర్వే
సర్వవ్యపాయశమనీతి వదంతి వృద్ధాః ॥ ౧౧॥

మేధం వినా స్థితిమగాన్న సరిత్యధైవ
బాలా వృషాజ్ఞమితి భీతిరభూత్పురా మే ।
(?)లోభే మహాలయమహో యదభూదముప్యా(పుణ్య)-
ప్రాయైర్నిజైః సహ పునర్భవనప్రవేశః ॥ ౧౨॥

యస్తాం క్షిణోతి విశిఖైః స్వశరణ్యభూతా-
మేవం సదా సుముఖి తేన సమః స మారః ।
శాఖాం స్వయం సమధిరుహ్య మహీరుహస్య
యస్తాం ఛినత్తి నిశితేన పరశ్వధేన ॥ ౧౩॥

యన్నాయ్యవర్త్యగమనం నిపుణం త్వయాసీ-
లజ్జా చ యావదపవాదభయం త్వదీయమ్ ।

తత్సర్వమాలి కథమేకపదే న(ని)విష్టం
సర్వజ్కషః స ఖలు తత్రభవాననజః ॥ ౧౪॥

బాలామిమాం హతమనోభవ పుష్పబాణై-
ర్మా విధ్య సమ్ప్రతి వదామి తథైవ పథ్యమ్ ।
(?)అస్యామరస్య విరతం సవతీన్ద్రమాలి-
స్మర్తా న కిం భవసి తేన పరాజయం తే ॥ ౧౫॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే బన్ధవచనపద్ధతిరేకవింశతిః ।

ద్వావింశీ పద్ధతిః । అనురాగః

యశ్చే(చ్చ)ష్టితం ప్రకటితం పురసున్దరీణాం
భూయో విజేతరి పురామనురాగబన్ధమ్ ।
ప్రస్తుత్య తాని విరహోజ్జ్వలమన్మథాని
సమ్పాదయామి విదుషాం శ్రవణాతిథేయమ్ ॥ ౧॥

సన్దర్శితా గిరిశమాలపసీతి మాత్రా
కాచిత్రపానతముఖీ భువమాలిలైఖ ।
రేఖా తదాకృతిరభూత్క్మియం విధత్తాం
చిత్తానుసారి వచనం చ విచేష్టితం చ ॥ ౨॥

పార్శ్వం ప్రజా(యా)వ(?)గిరిశస్య నిజా(?)న్ధకారే
మా తే విషాద ఇతి జీవసఖీజనేన ।
ఆశ్వాసితా రుటితి కాపి నిమీత్య చక్షుః
సమ్పాదితం తమ ఇతి ప్రమదా జగాద ॥ ౩॥

తుక్తో యువామిహ వృథైవ ప్రథాసువృత్తా-
వన్యోన్యసజ్గమజుషౌ చ వృథేతి కాచిత్ ।
శ్రీకణ్ణబాహుయుగలాన్తరకాఙ్క్షయేవ
కణ్ణాభృతౌ కరతలేన కుచౌ మమర్ష ॥ ౪॥

క్రీడాశుకం హర హరేతి శనైః ప్రవృత్తై
యత్నేన పాఠయితుమన్తరమన్మథాపి ।
మాతుర్భయేన పునరేవమవోచదేత-
దిష్టం ఫలం మమ కరాదితి వాక్యశేషమ్ ॥ ౫॥

బాలేస్తుశేఖరమనారతకాలకణ్ణం
పిఙ్గత్విషా తిలకితాలకమీషణేన ।
సఖ్యోఽపి యూయమిహ పశ్యత పశ్యతేతి
కస్యాశ్చిదావిరభవద్వివిధో విలాపః ॥ ౬ ॥

బన్ధుష్యనాదృతవతి చిరసంస్కృతేషు
భస్మావగుణితతనుర్దృఢబన్ధమానా ।
కాచిత్సదైవ హృదయే శివమర్చయన్తీ
యోగం వియోగవిధురా ఫలితం చకార ॥ ౭ ॥

కస్యాశ్చన స్తనభరో భసితేన శమోభి-
ర్వక్షఃస్థలప్రణయినా వనితం చకార ।
యః కర్తుమీష్పతి సమాగమనం మహద్భి-
స్తద్వల్లభేన కురుతే తదయం పురైవ ॥ ౮ ॥

తుష్టావ నిన్దతి జనే త్రిపురారిమేకా
పార్శ్వస్థితే స్తువతి గాఢతరం నిన్దన్ ।
మానావలమ్బిని చుకోప చకోరదృష్టి-
స్నేహప్రియే దురవబోధగతిర్వధూనామ్ ॥ ౯ ॥

కాచిన్నిజాఙ్కమధిరోఽప్య శనైర్విపశ్యేచ్ఛం
గాఢాముపాక్రమత పాఠయితుం శివస్య ।
తస్యా విలోచనజలైః పునరార్ద్రవ(య)ద్భి-
స్తన్త్రీం స్వకీయజలతా ప్రకటీకృతైవ ॥ ౧౦ ॥

ఏకా త్రప్రదయవశేన పునః సఖీనాం
చిత్తే విధాతుమసమక్షమపారయన్తీ ।
బాహ్యం విహాయ కరణం పటతూలికాది
చేతఃపటే స్మరణతూలికయా లిలేఖ ॥ ౧౧ ॥

శీఘ్రం నయాత్ర సఖి సమృత్తి నీలకణ్ణ-
మిత్తూచిషీ సపది మాత్ర(త్వ)భయేన కాచిత్ ।
తీవ్రాతపాదుపవనాదితి పూరయిత్వా
లీలామయూరవిషయం వచనం చకార ॥ ౧౨ ॥

చక్షుశ్చకార నిజసద్మని యత్ర యత్ర

విశ్లేషణైరిరిశమైక్షత తత్ర తత్ర ।
 ఏతథృవం(?)సపది సజ్జమతోఽపి మన్యే
 విశ్లేష ఏవ దయితేన వనం(రం)వధూనామ్ ॥ ౧౩॥

శమ్భుర్యథా గృహమగాన్మమ భైక్షకాజ్ఞీ
 మాం భిక్షయైవ సహ దత్తవతీ తదానీమ్ ।
 ప్రాప్తః స ఏవ హృదయాలయమాశు తస్మై
 కిం దేయమద్య కథయేతి సఖీమపుచ్ఛత్ ॥ ౧౪॥

అధ్యాపితో రహసి కేలిశుకః కయాపి
 నామాని మన్మథరిపోర్విరహార్తిశ్చాన్యై ।
 తాని క్షణాద్గురుజనస్య పరో నిగద్య
 తస్యా మనస్థవికృతిం ప్రకటిచకార ॥ ౧౫॥

యః కోఽపి సోఽస్తు విషమా గతిరేష రోగో
 భస్మార్పణం నిఖిలరోగసమా చికిత్సా ।
 మాతుః పురో వచనమేవముదీరయన్త్యాం
 సఖ్యాం న్యసక్త తరలాం దృశమాశు కాచిత్ ॥ ౧౬॥

కాచిన్నిజాశయతిరస్కరణాయ శమ్భో-
 ర్నిన్దాపరాణ్యకథయద్వచనాని బాలా ।
 తాని ప్రకోపమధికం జనయామ్భభూష-
 స్తస్యాః పునః పరిమరైరనుభాషితాని ॥ ౧౭॥

గాథాః శివస్య విలపన్నపరో మృగాఞ్శ్శః
 క్రీడామృగో విరహతాపమపాచకార ।
 సంస్మారయన్నిజగలేన సితేతరేణ
 కణ్ఠం తదీయమసకృద్గృహబర్హిణోఽపి ॥ ౧౮॥

ఇత్యుత్పేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యేఽనురాగపద్ధతిర్ద్వావింశతిః ।

త్రయోవింశి పద్ధతిః । గురువచనోపాలమ్భః

యాభ్యో దురాపహరసజ్జమలోలుపాభ్యో
 బన్ధుర్జనస్య కటుపథ్యవచో బభాషే ।
 తాసాం తదీయవచనశ్రవణార్ధితానాం

బ్రూమో వచాస్యనుగుణార్థమనోహరాణి ॥ ౧॥

మాతః సదా గిరిశసజ్జమవిఘ్నమేవ
యాచే కరోషి న తతః స్వధిజాతరోషా(?) ।
స్నేహం మిథో న గణయంతి యతః పురన్ధ్రాః
సాపత్న్యమేవ కరణస్పృహయా వదంతి ॥ ౨॥

మాం దుర్నివారవిషమాస్త్రకృతావసాదాం
యా తర్జయత్యసకృదేవ శరైర్వాచోభిః ।
అప్రాప్య యౌవనమనజ్గవిధేయమేషా-
మన్యే మదీయజనసి జరతీ బభూవ ॥ ౩॥

అద్యాపి శైశవనవం పరివర్తతే మే
తస్మైవ మాం ప్రతి సవిత్ర(త్రి)హితోపదేశః ।
యే యౌవనస్థితిజుషో జగతీహ తేషా-
మాచార్యకం వహతి మన్మథ ఏవ నాన్యః ॥ ౪॥

కన్దర్పముక్తవిశిఖప్రణి(ణ, హి)తాశయస్య
యో దుర్విదగ్ధగురుసన్నిధిదేశవాసః ।
త్రుట్యత్కిరాతశతరాగణనో(?)మృగస్య
మన్యే ఊధార్తమృగవైరిగుహాప్రవేశః ॥ ౫॥

పథోపదేశసమయః స గతః సదూరో(సుదూరే)
యస్మిన్న సంతి మదనజ్వరసన్నిపాతాః ।
కిం వైవ వేత్సి జనని త్వమిమామవస్థాం
యస్యాః కథంబిదపి జీవితమేవ రక్ష్యమ్ ॥ ౬॥

శామ్యేదపి స్వయమయం మదనారి(గ్ని)రీశే
నైరాశ్యతో జనని మా కురు తం ప్రదీప్తమ్ ।
ఏధాంసి నీరసనిషేధవచాంసి మన్యే
కామానలస్య గురుభిర్బహుశః కృతాని ॥ ౭॥

స్నేహో న తే మయి పరం మమ దేహ ఏవ
మాతః కిమన్యదితమ(ర)త్ర మమ ప్రమాణమ్ ।
ఈశానుసారవినివారణమాచరంతి
యన్యే ఝటిత్యసురతేర్విదధాత్యనుజ్ఞామ్ ॥ ౮॥

మాతస్త్వదీయవచనైః శితశూలకత్వై-
 రాహం మృతా కిమితి మర్మసు తాడితాపి ।
 ప్రాయః ప్రియేణ విరహావ్యసనే వధూనాం
 ప్రాణప్రయాణమపి పుణ్యఫలం వదంతి ॥ ౯॥

ఛాయాం సమాశ్రయతి కామమహాద్రుమస్య
 సర్వోఽపి సంస్మృతిమరుస్థలచారుతప్తా ।
 నన్దత్యథాపి కిమయం వచసో విపాకే
 మన్యే జరా జనయతి స్మృతిమూలనాశమ్ ॥ ౧౦॥

(?)అన్యేవ శమ్భువిషయాన్మనసో వికారా-
 ద్రాగో భమాద్య సఖి మా పరసజ్గమూలమ్ ।
 పాషప్తం రజః సపది మాలఘ(య)మారుతార్థ్యం
 మూర్ధ్నో వధాయమపరం(?)పురుషం జనస్య ॥ ౧౧॥

మాతః సమస్తమపరం వచనం విముఞ్చ
 తైవే(?)సమాగతికథా యది తాం శృణోమి ।
 (?)త(ఉ)త్కణ్ఠయోజ్జ్వలితకాలహుతాశతప్తా
 నారాచపాతసదృశాన్యవచఃప్రవేశః(శా) ॥ ౧౨॥

ధామాన్ని(యా మాం ని)యచ్ఛతి సుదుర్లభకాజ్ఞిణీ భూ-
 రామేతి కిఞ్చిదపి సా జననీ న వేత్తి ।
 సర్వైర్వినా ప్రియతమైః సుఖమాసితవ్యం
 స్వాపేక్షయా యది భవేదభిలాషబంధః ॥ ౧౩॥

మామద్య శిష్యయసి శక్కరవాదమాత్రా-
 ద్రోమాఞ్చకణ్ఠకితమూర్తిరసి త్వమేవ ।
 వృద్ధః కరోతి విషయే విషయం పరస్మై
 తస్మాన్మమాపి వినివర్తితుమక్షమోఽపి ॥ ౧౪॥

కష్టా నితాన్తమశరీరిశరేణ పీడా
 తస్యా యదస్మ్య(?)తితరార్తిగతో విశేషః ।
 ప్రాయేణ శత్రురపి శోచతి మర్త్యమాత్రం
 మాతాపి వైవ దయి(య)తే మదనాతురేషు ॥ ౧౫॥

త్రాతుం కృతాభిలషితైః స్మరయన్తవృత్తా-

స్మృతవైర్గురుజనైర్భవితవ్యమేవ ।
స్వాదూకరోతి సుకృతామపి కామవృత్తిం
శాస్త్రేణ వా గురుజనేన చ వా నిషేధః ॥ ౧౬ ॥

యో వక్తి పథ్యవచనం హృదయానుకూలం
యో వా భిషజ్యతి భిషక్ప్రియభేషజేన ।
తావేవ బాన్ధవజనశ్చ చికిత్సకశ్చ
ప్రచున్నశత్రురపరో న సుహృన్న వైద్యః ॥ ౧౭ ॥

ఏతన్నమ(?)ప్రథమమమ్బ మయి త్వదీయే
ప్రేమే పునస్తదనురూపవిచేష్టితేభ్యః ।
యన్మాం ప్రతీత్థముపదేశవిధిస్తవాయం
మా భూద్విజేతరి పురామనురాగబంధః ॥ ౧౮ ॥

అద్యాపి శైలసుతయా వపురైక్యయోగ-
మజ్జీకరోతి గిరిశః స్వయమాదివృద్ధః ।
కేషాఞ్చిదత్ర తదయం జరతాం జనానాం
కామానవాప్య వర ఏవ విరక్తివాదః ॥ ౧౯ ॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే గురువచనోపాలమ్భపద్ధతిస్త్రయోవింశతిః ।

చతుర్వింశీ పద్ధతిః । విరహిణ్యవస్థాః

రథ్యా విముచ్య కథమప్యనివేశశేషై-
రాల్లిజనైర్భవనమాశు నివేశితానామ్ ।
వామభ్రువాం శశికలాధరవిప్రయోగే
దేహాశ్రయాణి చరితాన్యపలాలయామ ॥ ౧ ॥

కస్యాశ్చిదక్షియుగలాద్ధరయోర్వియోగే
జాతః ప్రసాధనవిధేర్విపరోతభావః ।
బాష్పైస్త్రయోః ప్రథమమాహితరాగ ఆసి-
దత్యశ్వసన్మృనినితశ్వసితోష్మణైవ ॥ ౨ ॥

భస్మాలిలేప కుచయోర్హరిచన్దనాది-
లేపం విహాయ విరహో వనితాం హరేణ ।
బాష్పోదకం తదపి హస్త పునర్నిరాసే

శుభ్యన్యయోర్నిరసనేన జలస్య భేదః || 3||

త్యక్తైఽపి రత్నవలయైః సఖి కేలిపద్మై-
ర్వాస్తాదపాతకథనే మణికన్తుకేఽపి ।
కస్యాశ్చిదేవ న జహౌ కరభూషణత్వం
క్రీడాశుకః పఠితశక్కురనామధేయః || ౪||

శ్వాసానిలశ్చ నయనోదకనిర్గమశ్చ
జాతాగసీ(సౌ)విరహిణీకుచయోరభూతామ్ ।
ఆక్షేపణేన లఘునో వరణాంశుకస్య
లోపేన చ ప్రచుర చన్దనకర్దమస్య || ౫||

విశ్లేషదుర్బలమకారణపాటలేన
సంస్పృజ్యమానమపి గణ్డతలం కరేణ ।
ఆపాణ్డురచ్చవి బభూవ మృగేక్షణాయాః
సంసర్గజా ఇతి మృషైవ గుణాశ్చ దోషాః || ౬||

సమ్మానపాత్రమహమస్మ్యమృతాంశుమాలే
యా సత్యమిత్యధికచిద్ధితకౌతుకైవ ।
(?)అన్యౌ వధూరపహరాత్పరికర్షనేన
సాకం శశాంజ్కలయా సమమేవ ధత్తే || ౭||

కస్యాశ్చిరగ(రం) గ్లపితచమ్పకకాన్తి గాత్రం
జాతం హరేణ విరహే ఘనసారగౌరవమ్ ।
(?)నిఃశృంఖలప్రభృతిభిస్తదసన్నిధానే
వ్యాప్తం మనోభవయశోగిరివా(రా)బభాసే || ౮||

దృష్టే పురా పురవిరోధిత(ని)కాచిదజై-
ర్యా కణ్ఠకోగతిమయీం(?)హ రతిం ప్రపేదే ।
తాన్మైవ జాతు విరహౌ(?)విరహేఽపి తస్మి-
న్నన్తర్హితేఽపి సవితర్యరవిన్దనై(త్రై)వ || ౯||

తుల్యా శశాంజ్కలయేతి మృగేక్షణాయాః
స్థిల్యాతిరేకమణితావపరః ప్రకారః ।
అజ్ఞాని శక్కురవియోగభువాం తనిమ్నా-
మధ్యగ్గసామ్యమితరాణ్యపి శోచ్యమాపుః || ౧౦||

ఆత్మీయ ఏవ సతి ధార్యదృశాం ప్రపన్నే
కస్తస్య ధారణమృతే పరధారణాయ ।
యత్థేదపాణ్డరమథా(?)ముఖపద్మమేకా
హస్తోదకైర్విరహిణీ న తు కేలిపద్మమ్ ॥ ౧౧॥

కస్యాశ్చిదశ్రుసలిలేషు హితాభిషేకం
శోకానలేన సదయజ్వలితేన తప్తమ్ ।
గౌరీపతేరుపరి లబ్ధుమివ ప్రదేశం
తీవ్రం తపః పృథుకుచద్వయమాచచార ॥ ౧౨॥

నాలజ్ఞుతౌ న శయనే న మిథః ప్రలాపే
న క్రీడనేషు న చ భోజనపానయోర్వా ।
ఆస్థావతీ శివసమర్పితచేతనైకా
రాగో నిరత్యయసుఖోఽన్యవిరక్తిహేతుః ॥ ౧౩॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే విరహిణ్యవస్థాపద్ధతిశ్చతుర్వింశతిః ।

పంచవింశీ పద్ధతిః । అతిదీనోక్తిప్రయుక్తిః

నిష్పాప ఏవ గిరిశే విహితస్పృహాణాం
వామభ్రువామతివిభేదనకారణేన ।
ఆప్తో జనో రహసి యాని జగద తాని
ప్రత్యాపిరై(?)సహ వదామి పునస్తదీయైః ॥ ౧॥

ఇన్ద్రివరాక్షి విషమాక్ష ఇతి ప్రసిద్ధే
మా త్వం కృథాః పురవిరోధిని పక్షపాతమ్ ।
వైరూప్యమేవ సఖి తస్య చిరాయ కాజ్ఞే
యేనాయమన్యవనితాజనవర్జనీయః ॥ ౨॥

కణ్ఠే హరస్య న వరం పరిరమ్భణం తే
హరోరగేణ న కదాపి యదేష శూన్యః ।
త్రాతా పయోధిగరలాదపి యేన లోకా-
స్త్రాతుం న మామహివిషాతికిమయం సమర్థః ॥ ౩॥

యః కామదేహదహనాద్విరసః ప్రసిద్ధ-
స్తస్మై కుతః స్పృహయసి త్రిపురాస్తకాయ ।

కోఽన్యః షమేత మదనుగ్రహమన్తరేణ
రక్షాం విధాతుమివ మన్మథపీడితానామ్ || ౪||

ఆశ్లేషణేషు కథమిచ్ఛసి శక్కురస్య
భస్మక్రయం సురభిణా కుచకుక్కుమేన ।
నూన్యార్థమేవ భసితాదపి కుక్కుమం త-
దర్థస్థితిః పరమభిజ్ఞమ(క్ర)తైకమన్త్రాత్ || ౫||

యేనార్థగాత్రమనురాగవశాద్విత్తిర్ణం
కస్యైచిదేనమధికామర(య)సే కిమర్థమ్ ।
చక్రే ధ్రువం స పునరర్థశరీరదానా-
దన్యాజ్ఞనాప్రణయసంజమనాభ్యనుజ్ఞామ్ || ౬||

భూలోకభృజ్గవనితా యది దివ్యపుష్ప-
మాపూతుమిచ్ఛతి తథా హరసంజమస్తే ।
అస్మాకమక్షివిషయః సహస్రైవ యోఽభూ-
త్కిం సమ్భవేన్న విరహేణ సమాగమోఽపి || ౭||

పాణిం హరేణ యది వాఙ్మతి గృహ్యమాణం
భీరు త్వయాప్యరగకౌతుకమేవ బద్ధమ్ ।
సత్యం తదేవ దృఢకౌతుకబంధినే(న్దనం)మే
వ్యర్థః కరే శిథిలకౌతుకతస్తుబంధః || ౮||

భర్తారమిచ్ఛసి శివం యది తేన సార్థం
వస్తవ్యమాలి నియతం పితృకారణే (కాననే)షు ।
ఏణీద్భృశాం హృదయవల్లభసన్నిధానే
సౌధస్థలస్య విపినస్య చ కో విశేషః || ౯||

హిత్వా తపాంసి పరుషాణి హరో దురాపః
కర్తుం షమే న ఖలు తావకమన్తమేతత్ ।
ముగ్ధే తదీయవిరహానలతీవ్రతాపా-
దస్మాదసాతరమస్తి తపః కిమన్యత్ || ౧౦||

శైలాత్మజైవ హరమర్హతి కామినీషు
ముగ్ధే కథం కథయ తేన సమాగమేచ్ఛా ।
అర్హేతరాణి గణనాపరవేషవన్తి

సర్వోఽపి సర్వమపి వాఙ్చితుమర్హ ఏవ ॥ ౧౧॥

ఉన్నాదినీ త్వమితి నిశ్చితమాలి కిం తు

తన్మాత్రవేషచరితే యది తే రిరంసా ।

ఉన్నాదినీ యది భవేయమహం తథా త్వం

నో మన్తశిక్షణవిధిః ప్రకృతిస్థితానామ్ ॥ ౧౨॥

గౌరీం వినా సఖి కదాపి న శమ్భురాస్తే

కాలోఽన్యయా సహ న తస్య సమాగమాయ ।

రాత్ర్యా సహైవ చరి(ర)తో దివసస్య నిత్యం

కిం సన్ధ్యయా న సమమస్తి ముహూర్తయోగః ॥ ౧౩॥

ప్రీడాం తనోతి మదిరాక్షి విశేషతోఽపి

వామభ్రువామననురాగిణి రాగబద్ధః ।

శ్లాఘావహో భవతి నైవ కిమాపగానా-

మమ్భానిధేరుపరి యస్త్యయమేవ పాతః ॥ ౧౪॥

కామం హరః సులభ ఏవ విహాయ భూతిం

సాపత్న్యమిచ్ఛసి కథం జగతాం జనన్యాః ।

అస్థానధావనపరస్య మనోభవస్య

ప్రాయేణ నైవ హి జలస్థలయోర్విపాతః ॥ ౧౫॥

గౌర్యాః పురో వహతి యః శిరస్సైవ గజ్ఞాం

విస్రమ్భభూమిరియమాలి కథం పరస్య ।

స్త్రీశబ్దమాత్రతరలే తరుణేన్ద్రమౌళౌ

తస్మిన్మమాపి ఖలు పాక్షికలోభశక్కౌ ॥ ౧౬॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతో భిక్షాటనకావ్యేఽతిదీనోక్తిప్రయుక్తిపద్ధతిః పఞ్చావింశతిః ।

షడ్వింశి పద్ధతిః । ఉద్యానచరితమ్

ఉద్యానమాశు వివిశుర్హరవిప్రయుక్తౌ

నార్యో నిజాతిపరిహారమతిభ్రమేణ ।

పూర్వం నిగూఢపతనైశ్చ శరైః

స్తస్యాథ దృశ్యపతనైశ్చ సుసంస్కృతైవ ॥ ౧॥

కాచిన్నిజోపవన ఏవ వియోగరుగ్ణౌ

పుష్పాణి వీక్ష్య వికృపా నిభృతం దుదూయే(?) ।

హస్తో నిజస్య నిజచాపలదర్శనః స

సవ్యస్మరాతురజనైర్నతు పుష్పహాసః ॥ ౨॥

ఆలోలకింకుకతరోస్తరుణం ప్రసూన-

మాపాటలం పరిజహార భయేన కాచిత్ ।

నిర్భిన్నకామిహృదయక్షతజావసక్తం

నూనం స్మరాస్త్రమిదమిత్యవజాతబుద్ధిః ॥ ౩॥

కాచిద్వధూః శమయ శమ్భువియోగతాప-

మిత్యాదరేణ మలయద్రుమమాలిలిజ్ఞ ।

లేభే స సిద్ధిమతులాం తరుణైరలభ్యాం

నైషా స్మరార్తిశమనం ఫలమాప కిఞ్చిత్ ॥ ౪॥

కన్దర్పబాణనికషమ్యతచూర్ణకల్పం

సద్యః పరాగమవలోక్య దిశాసు పౌష్పమ్ ।

ఆసూచితాఖిలవియోగిజనవ్యపాయ-

ముప్తాతపాంసు(?)మపరా గణయాఞ్చకార ॥ ౫॥

కాచిద్గతా విరహిణీ సహకారమూల-

మాకర్ణ్య శబ్దమశనిస్వననిర్విశేషమ్ ।

సద్యః కిమిత్యపరి లోచనమర్పయస్త్రీ

పాపాదవైక్షత భయజ్కరమన్యపుష్పమ్ ॥ ౬॥

కణ్ఠే కయాపి కరపల్లవమర్పయన్త్యా

భృంగస్యనవ్యథితయా గృహవాటికాయామ్ ।

వ్యాఖ్యాతమేవ చ సఖీజనదీర్ఘమాన-

కర్ణావతంసనవపల్లవనైవ(?)రమ్యమ్ ॥ ౭॥

దృష్ట్వా పలాశముకులాన్కుటిలస్వభావా-

న్కాచిద్భయాదపససర్ప సుదూరతోఽపి ।

మిథ్యా ప్రకాశ్య కథనే నిజసౌమనస్యం

కౌటిల్యమాత్మని భవన్సరివర్జనీయః ॥ ౮॥

ఆలమ్బితో విరహదుఃఖితయా కయాచి-

దాన్రుద్రమన్య సహసా తరుణప్రవాలమ్ ।

కృష్ణచ్ఛవిర్యదభవన్నను యుక్తమన్య

ప్రాగేవ పాణితలశోణీమతస్కరస్య ॥ ౯॥

యస్యైవ చమృతతరోమ(ర)పనీయ(?)పూర్వం
మూలే దదౌ త(వి)మలశీతలవారిధారామ్ ।

తస్యేతరాకుసుమితస్య వినిశ్చికాయ
దాతుం పునర్విరహిణీ నిశితాస్త్రధారామ్ ॥ ౧౦॥

భృంజస్వనాస్య(ధ్య)కుసుమే కురవే పురస్థే
గాఢం నిమీల్య నయనే విరహిణ్యయత్నాత్ ।
కర్ణద్వయే తు నిజసిద్ధివిధానహీనే
కాచిన్ననన్ద చ నినిన్ద చ పద్మయోనిమ్ ॥ ౧౧॥

కాచిత్పురా ప్రతిదినం పరివృద్ధిహేతో-
ర్యస్యై దిదేశ సలిలం నవమాలికాయై ।
సా పుష్పితైవ జలమశ్రుమిషం వియోగే
తస్యై ప్రదాయ కథమప్యన్యజా బభూవ ॥ ౧౨॥

పుష్పేషు సంస్తుతిమతీం క్వణితాలిమాలా-
మాలోక్య కాపి మహాదేవ భయం ప్రపేదే ।
శమ్భోస్తుతీయనయనాని(న)లఘూమనీలా
సా మన్మథస్య ధనుషో యత ఏవ మౌరీష్వ ॥ ౧౩॥

యో లమ్బితో విరహధర్మితయా కదాచి-
దుద్యానచూతవిటపో మధుసమ్భ్రమశ్రీః ।
మానప్రవాలకుసుమేక్షణమేవ జాత-
స్పర్శోఽపి కాముకజనైః కురుతే విపత్తిమ్ ॥ ౧౪॥

అఙ్గారసఞ్చయమతిర్విరహోతురాయాః
పుష్పేష్వజాయత పలాశమహీరుహస్య ।
సా స్థాపితైవ మధుపైః పునరేవ లీనైః
కిఞ్చత్ప్రశాన్త్యచితకార్యధీయం విధాయ ॥ ౧౫॥

మా పుష్పితోఽయమితి నైవ చకార కాచి-
దుద్యానభాజి పదఘాతమశేషయూని ।
న్యక్కారకృత్యమపి నాభిలషన్తి కర్తుం
ప్రాయః ప్రసాదవిషయాదపరత్ర నార్యః ॥ ౧౬॥

కామాస్త్రమేతదితి జాతరుషా లతాసు
విశ్లేషిణీ సుమనసా హరణే ప్రవృత్తా ।
కామాస్త్రరక్షకజన్తైరివ సద్య ఏవ
సైషా న్యరోషి(ధి)కృతహుజ్జృతిభిర్ద్విరేఫైః ॥ ౧౭॥

స్నిగ్ధేన కోకిలరుతేన నవోద్గతేన
చూతాఙ్గురేణ పవనేన చ మాలయేన ।
కాలం వసంతమవలోక్య జనోపకణ్ఠే
కాలం వసంతమపరా కలయాఞ్చకార ॥ ౧౮॥

ఆలమ్బితా విరహాధర్మితయా కయాచి-
త్కాంతప్రవాళకుసుమాభవదామృతాఖా ।
తాం వీక్ష్య తాదృశదశాం ప్రణయిన్యథాస్యాం
దీర్ఘం స్వకీయమజగుప్సత బంధుభావమ్ ॥ ౧౯॥

ఆమూలపుష్పితమవేక్ష్య పలాశమన్యా
విశ్లేషిణీ జ్వలితబుద్ధిరిమం శశాప ।
అఙ్గారకారకరగోచర ఏవ పూర్వం
పశ్చాత్త్వమేవమరుణచ్చవిరాశు భూయాః ॥ ౨౦॥

యస్యాశ్చిరాయ విదధే గృహయూథికాయాః
పుష్పోత్తమాయ బహుదైవత(త)ర్పణాని ।
తాం పుష్పితేన పరిగృహ్య చకార కాచి-
ద్విశ్లేషిణీయువతిజాతిసమానకక్ష్యామ్ ॥ ౨౧॥

అప్యాశ్మనీపరిహృతేన ముఖం సమీక్షే
దృష్ట్వా వసంతసమయే లకులం సపుష్పమ్ ।
కాచిన్యథాం విరహిణీ మహతీం ప్రవేదే
సత్యం నహి ప్రతినిధిర్భవితవ్యతాయాః ॥ ౨౨॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్య ఉద్యానచరితపద్ధతిః షడ్వింశతిః ।

సప్తవింశీ పద్ధతిః । ఉద్యానోక్తిః

ఉద్యాన ఏవ నను పుష్పితశాలవర్గే
విశ్లేషితప్రమనసాం మదిరేక్షణానామ్ ।

తం తం వినేయమనుభూయ విషాదవేగా-
ద్వాక్యాని వక్త్రగలితాని విజృంభయామః ॥ ౧॥

యన్నామ తే జగతి గూఢమయాతవృత్త్యా(?)
జాతం పురా కురబకద్రుమ వాచ్యమేవ ।
భూయస్తదద్య భవతా కృతమన్వితార్థం
వాచాలమత్తమధుపావసథం(?)ప్రదాయ ॥ ౨॥

ఉద్యానభూషణ తవేదమనుక్తరూపం
ఛాయాప్రదానహృతతప్తజనశ్రమస్య ।
అస్మిజ్ఞానే విరహపావకతాపవృద్ధ్యా
శోకాతురేఽపి దయసి త్వమశోక ఏవ ॥ ౩॥

వాచాలకోకిలతయా మధురాణి పూర్వ-
మాపిడయేతి విధురం తవ కూజితాని ।
ధాన్యం ధినోతి వచనైః శ్రవణానుకూలై-
రన్యం దునోతి పరుషైః పరపుష్టజాతిః ॥ ౪॥

కిం కింశుక త్వమపి సమృత్తి పీనలజ్ఞః
కర్త(ర్తుం)వ్యవస్యసి రుజం కుసుమైరగస్తైః ।
అభ్యర్థితోఽహమితి విక్రవమానసానా-
మస్త్యైవ దార్ష్య(క్ష్య)మసతాం పరి(ర)పిడనేషు ॥ ౫॥

భృగ్గోజనే సఖి తవాపి మమాపి తుల్యా
శ్రీకణ్ఠ(కణ్ఠ)రుచిరత్ర హి కోప(ఽపి)భేదః ।
పుష్పేషుచేష్టితమతీవ తవానుకూలం
సత్యం తదేవ హి మమ ప్రతికూలమాసీత్ ॥ ౬॥

ఆపీయసీషు(?)రసమాగలమున్మిషత్సు
పుష్పేష్యమీ తత ఇతశ్చరకాయితేషు ।
మన్యే కలధ్వనిమిషేణ మనోభవస్య
గాయన్తి మత్తమధుపా విజయప్రశస్తిమ్ ॥ ౭॥

పూర్వం మయా చిరతరం సహకారబుద్ధ్యా
యః పోషితః ప్రతివిధానముఖైః ప్రయత్నైః ।
జాతః స సమృత్తి జగత్త్రయనాశహేతు-

రా హస్త పుష్పసమయే విష ఏవ || ౮ ||

నృత్యోద్యమోఽసి ఫణిసంఘమనిర్భయోఽసి

బర్హిన్యదప్యసితబన్ధరకన్ధ(న్ధ)రోఽసి ।

తైస్నేర్గుణైరనుకరోషి పినాకపాణిం

హస్తం మో(?)కిమధునా కథమక్షమోఽసి || ౯ ||

అమ్బోనిధౌ నిపతితో యది సేతుహేతోః

తైలోఽపి దక్షిణసమీరణజన్మభూమిః ।

సీతైకకాన్తవిరహేణ క(వ)రం కపిన్ద్రైః

సంరక్షితా యువతయః సకలా భవేయుః || ౧౦ ||

యత్తే నిసర్గలఘిమా యదభూల్లతానాం

సంసృజ్య పుష్పరజసా తవ ధూసరత్వమ్ ।

మైత్రం చ యత్తవ జలైరుచితం తదా తై-

ర్మన్దానిల త్వమసి యత్ప్రతికూలవృత్తిః || ౧౧ ||

ఆరగ్వధాదనిల కోరకమాహర త్వం

సద్వా ప్రసూనమథవా దలమేతదీయమ్ ।

సౌరభ్యమేవ యది వా కరుణా తవాహో

కిం నాజ్ఞనేయజనకస్య వియోగినీషు || ౧౨ ||

అత్యుచ్చితాసు సహకారమహీరుహాణాం

శాఖాసు పుష్పనిబిడాస్వధిరూఢవన్తః ।

ప్రాయః కుహూరితి పికా నిజకూజితేన

పథ్యాం నిశామభివదన్తి వియోగినీభ్యః || ౧౩ ||

పోషం స్వకీయజననీపరివర్జితానాం

కుర్వన్తి యే బలిభుజః పికపోతకానామ్ ।

తైః సమ్యగేవ విదితం పరిరక్ష్యపాత్రం

కృష్ణాత్మనాం సుకృతరూపమపి క్రియాసు || ౧౪ ||

పూర్వం మదీయవదనాసవపుష్పితస్త్య-

మద్యాహమస్మి విధినా హరవిప్రయుక్తా ।

హో హస్త పీడయసి మాం బకుల ప్రసూనై-

ర్భోక్తవ్యమాత్మకృతదుష్కృతమాత్మవైవ || ౧౫ ||

బాణః(?) సువర్ణవిజయీ శుచిరేష గన్ధ(ధః)
సమ్భావనా శిరసి తే పరమేశ్వరేణ ।
ఏతత్తథాపి కృతమాల తవాస్తి దోషో
యత్సంజ్ఞతోఽసి మల్లినైరసకృద్విరేషైః ॥ ౧౬ ॥

ఉద్యానకేలికమలాని చ తాని హిత్యా
శమ్భాః పదామ్బుజయుగే యది తే రిరంసా ।
గీర్వాణనాథగణకన్య జనార్దనాదే-
రారుహ్యతాం సపది లాలత(?) మౌలిమాలా ॥ ౧౭ ॥

క్వాప్యుచ్చయః సుమనసాం కుహచిత్పరాగో
గన్ధః క్వచిత్క్వచన దక్షిణగన్ధవాహః ।
దిష్ట్యా వసన్తసమయే మరణాభ్యుపాయ(యః)
సార్వత్రికో విరహదుర్భరజీవితానామ్ ॥ ౧౮ ॥

పూర్వం ప్రవాలమథ పుష్పమథో ను గన్ధం
పశ్చాన్మధువ్రతకులం పునరన్య శబ్దమ్ ।
చూతే విధాయ విధిరేవమభద్రమాలాం
కిం కిం కరిష్యతి వియుక్తనిరూఢవైరః ॥ ౧౯ ॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతో భిక్షాటనకావ్య ఉద్యానోక్తిపద్ధతిః సప్తవింశతిః ।

అష్టావింశీ పద్ధతిః । శిశిరోపచారః

ఉద్రిక్తశక్కురవియోగవిషాదశాన్త్యై
నానావిధే సపది బన్ధుజనైః ప్రవృత్తే ।
శీతక్రియాప్రకరణే వరవర్ణితా(నీ)నాం
యద్యద్భూభూవ చరితం కథయామి తత్తత్ ॥ ౧ ॥

సశ్చారిత్రైశ్చ కదలీదలతాలవృన్దై-
ర్ముత్యాపితః పరిజనైః శిశిరః సమీరః ।
నాన్తర్జ్వరం మృగదృశాం శమయామృభూషు-
ర్మృతే కృతేఽపి న ఫలాయ దుదుఃఖవాదః(?) ॥ ౨ ॥

మాలాం నవోత్పలమయీం విరహోష్ఠితాయాః
సఖ్యా నిధాయ హృదయే కృతమానుకూల్యమ్ ।

పుష్పాస్త్రమోచనపరస్య మనోభవస్య
విస్రమ్భణం న వనితాసు కదాపి కార్యమ్ || 3 ||

యః కల్పితః కుచతటే విరహాతురాయాః
తైత్త్యాయ సాన్ద్రతరచన్దనపజ్కులేపః |
అన్తః సతామధికృతం జనయన్నయాసీ-
దాపాకలాస్యనవకర్దమలేపకణ్ణమ్ || 4 ||

కస్యాశ్చిదీశవిరహే శయనీకృతాని
పజ్కేరుహాణ్యపి తయా సహ శోకమాపుః |
అన్యార్చినిర్వృతిమశక్కువతాం విధాతు-
ర్మానిష్యయం సుమనసాముచితైవ వృత్తిః || 5 ||

ధారాగృహం విరహవహ్నిశమాయ తన్వాన్య
భూయోఽపి ముగ్ధపరివారజనశ్చకార |
తస్యాః సదా కుచతటే పతితామ్బుధారే
ధారాగృహత్వమధికుర్వతి నేత్ర ఏవ || 6 ||

హారః పయోధరయుగే విహితః కయాపి
విశ్లేషితాపజుషి నీలదృశామవాపుః |
సన్తాపశాన్తికరణాక్షమతాపవాద-
మాధాతుమిన్ద్రమణిమూర్ధని బన్ధ ఏవ || 7 ||

విస్రమ్భితా ప్రియసఖీవచనేషు రమ్భా-
మాశ్లిష్యతి స్మ విరహోష్మశమాయ కాచిత్ |
కస్యాశ్చన స్తనయుగే నిశితం మృణాల-
సాన్నిధ్యతేన(?) సుషువేఽమ్బుజమాననస్య || 8 ||

ఆపీతరక్తకపిశా కిము జాలజిహ్వా
జ్వాలా కిమద్య జగతః కిముత క్షయాగ్నేః |
ఆలోక్య కాచిదతిసన్నిధిహే సఖీభి-
ర్నీతాని శమ్భువిరహే నవపల్లవాని || 9 ||

హారాదిభూషణవిధిః సరస్రైర్మృణాలైః
పత్తైర్నితాన్తపుంభిర్వ్యజనోపయోగః |
పద్మైశ్చ కల్య(ల్ప)రచనా విరహాతురాయా-

స్తత్పద్మినీవిధిరహో విరహైకశేషః ॥ ౧౦॥

కస్యాశ్చిదాన్తరఘనజ్వరశాన్తిహేతో-
రాశీజనేన విహితే శిశిరోపచారే ।
రేజే కుచోపచితచన్దనపజ్జలగ్నా
ముక్తావలీ బిసలతేవ ముఖామ్బుజస్య ॥ ౧౧॥

సఖ్యార్పితేన కుచయోర్నవచన్దనేన
భూరిజ్వలా విరహిణీ కుపితా క్షణేన ।
తస్యాస్తు దేవఘనసన్నహనావి(ది)లేప్తుం
కాచిత్కృపామ్బుదుమనా న వృథా చకార ॥ ౧౨॥

కస్యాశ్చిదీశవిరహానలతాపశాన్త్యై
వాఙ్మూలం విభోర్బహుమతే భసితే వహన్త్యై ।
భస్మాత్మనా పరిణతః క్వథితోఽఙ్గసఙ్గా-
త్సఖ్యా కృతః సరసచన్దనలేప ఏవ ॥ ౧౩॥

కల్వారసారఘనసారహిమాది వస్తు
యత్పర్యతే హృదయతాపహరం విదగ్ధే ।
తత్సర్వమేవ స)మభూత్కుచయోః పరస్యాః
కిం చౌషధం గిరిశశబ్దితమేవ శిష్టమ్ ॥ ౧౪॥

జిత్వా సరోజనిలయామలయాగృహీతాం
సౌర్యం తమః కమలినినియతం పరస్యాః ।
పద్మైరకారి శయనం వ్యజనం విశాలైః
పత్తైర్మృణాలరచితాని విభూషణాని ॥ ౧౫॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతో భిక్షాటనకావ్యే శిశిరోపచారపద్ధతిరష్టావింశతిః ।

ఏకోనత్రింశి పద్ధతిః । సఖ్యుపాలమ్భః

నారీజనో హరవియోగమహోపశాన్త్యై
శీతక్రియాం ప్రియసఖీషు వితన్వతీషు ।
నిఃశృంఖలద్విగుణవర్ధితతీవ్రతాప-
స్తక్మత్యభూషణపరామితి వాచమూచే ॥ ౧॥
శీతక్రియాం ఫలవతీం యది కర్తుమాస్థా

సఖౌ మదీయముఖతః శృణుతాభ్యుపాయమ్ ।

ఆనీయ శక్కురమిహాద్య మదీయపార్శ్వే

కార్యాస్తతో ను వివిధాః శిశిరోపచారాః ॥ ౨॥

సత్యం త్వయా ప్రకటితో మయి భావబన్ధః

శీతక్రియాసు విరమాద్య వృథాప్రవృత్తేః ।

శక్నుః(క్యః)కథం శమయితుం సఖి నిర్వికల్ప-

కల్పావసానదహనశ్చులుకోదకేన ॥ ౩॥

జిహాగధేన(?)హరిచన్దనసౌరభేణ

సాన్ద్రేణ కిం తవ దిగన్తవిజృమ్భితేన ।

బద్ధాదరః పురుషభస్మవిలోచ(లేప)నేఽపి

యత్తత్పరాజ్ముఖమనా జగదేకనాథః ॥ ౪॥

కిం చన్దనేన కిము పల్లవసన్ద్రేణ

కిం ము(మౌ)క్తికైర్బిసగుణైరథ భూషణైర్వా ।

మూఢే సఖి ప్రియసమాగమ ఏవ యద్వా

మారజ్వరస్య మరణం శిశిరోపచారః ॥ ౫॥

ప్రారభ్యతే ప్రతివిధిః సఖి యో భవత్యా

మూర్ఛాసు మే హరసమానధనం వినాన్యః ।

కారాగ్రహాజ్ఞాతి నిర్గమతో జనస్య

ద్వారోపరోధ(నపరేణ)శలేన తుల్యః ॥ ౬॥

ఆదిత్యతాపసదృశం విరహోష్ణతాపం

బుద్ధ్వేవ యా ప్రయతతే శిశిరోపచారే ।

సా త్వం పయోధిసలిలైర్వడవాముఖాగ్నేః

శాన్తి కరోష్యపరవహ్ని ససమ్భ్రమేణ ॥ ౭॥

సామ్యం ప్రతీత్య సఖి సామ్ప్రతమన్యరోగై-

స్తస్యేదృశః ప్రతివిధానమనోరథస్తే ।

సోఽయం పునః స్మరగతో విపరీతవృత్తి-

ర్యస్యైక ఏవ జనకశ్చ నివారకశ్చ ॥ ౮॥

క్రీడాశుకం సఖి కలీనవచాన్యజస్రం

జల్పస్తమేనమపసారయ శీఘ్రమేవ ।

అస్యా న శిక్షణగిరం ముహురుద్గిరన్త్యా
కార్యస్త్యయాపి మమ సన్నిధితోఽపసారః ॥ ౯॥

నిర్వాపణం సరసవస్తుభిరేవ కర్తుం
మూఢైః కిమస్య సఖి వాఙ్ఞాసి చన్దనాద్యైః ।
కిం త్వం న వేత్సి సరసేషు మనోభవాగ్ని-
ర్వృద్ధిం ప్రయాతి సుతరామితి లోకవాదః ॥ ౧౦॥

ఔర్వానలం జలనిధేర్నహి శ(క్యతే యై)-
ర్హేతుం దవాగ్నిమథవా న వనద్రుమాణామ్ ।
తైర్మోక్షైః కిసలయైరపి తైరిదాసిం
శక్యః కథం శమయితుం సఖి మన్మథాగ్నిః ॥ ౧౧॥

యే శీతలప్రకృతయో భువనే పదార్థా-
స్తేఽప్యద్య హన్త మయి తాపకరా మదాద్యాః ।
యః సర్వసర్గనికరే నిపుణః స వేధాః
కర్తుం షమో న కిమయం గురువైపరీత్యమ్ ॥ ౧౨॥

శయ్యాం కరోషి మమ తాపనివృత్తయే చే-
దాదిత్యమైత్ర్యజనితౌష్ణ్యగుణైః సరోజైః ।
సఖ్యావయోర్హృదయజీవితయోరభేదా-
న్మారజ్వరో మయి ఘనస్త్యయి హన్త మోఘః ॥ ౧౩॥

యం పన్నగారినివిషోష్మనితాన్తతప్తాః
శ్రీకణ్ణపాదపమివానిశమాశ్రయన్తే ।
అన్తర్జ్వరం శమయ మే సఖి తస్య శమోఘః
కారాగ్రహాన్నహి వరః శిశిరోపచారః ॥ ౧౪॥

వైవామునా శ్రుతికటుక్వణనా శుకేన
వైవ త్వయానుపమ వ్యదధానయాపి ।
నీతౌ యువాం హితవిధాయ పదం యథైవ
మన్యే మయైవ సఖి సమ్ప్రతి మేఽపరాధమ్ ॥ ౧౫॥

హారస్త్యయా సఖి కృతో యది మే మృణాలై-
ర్వీరే న కేన యది వా విదితం మయైవ ।
నాథేన వక్షసి ధృతో యదతో మమాశు

సంతాపహార్యపి భవేత్స భుజ్జహారః ॥ ౧౬ ॥

మత్తేవ(త్తోఽవ)గచ్ఛ సఖి సమృతి శీతవిద్యాం

(మత్తేవ(త్తోఽవ)గచ్ఛ సఖి శీతవిధానవిద్యాం)

విశేషిణీమలమలం విఫలక్రియాభిః ।

లోకే సుఖప్రదతయా ప్రథితాని యాని

తైర్వస్తుభిర్వరణ ఏవ పరం భిషజ్ఞా ॥ ౧౭ ॥

ప్రారమ్భతోఽపి పురతః పరపీడనానాం

యాన్త్యా పదం స్వయమకారణరూఢవైరాః ।

యన్మాం వియోగవిధురాం పరితప్తకామో

నిష్పిడ్యతే మమ(?)యతో భవతీభిరద్య ॥ ౧౮ ॥

వాక్యేఽపి యార్జనకభూర్విరభజ్గ(?)దీయో

.... రాక్షసీభిరనిశం న వృతా సఖీభిః ।

తస్యా అపి ప్రియసఖీజనసజ్గమ చే-

చ్ఛిత్రం క్రియామహమివానుభవేదసస్యామ్(?) ॥ ౧౯ ॥

ఇత్యుత్పేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే సఖ్యుపాలమృపద్ధతిరేకోనత్రింశతిః ।

త్రింశతీ పద్ధతిః । ప్రదోషచరితమ్

తాపం సరోరుహదృశామచికిత్సనీయం

విజ్ఞాయ శీతలవిధాభిరపి క్షణేన ।

అన్తర్దధే కరుణయా కిల తిగ్మభాను-

స్తాసాం పునశ్చరితమద్య వయం వదామః ॥ ౧ ॥

తిగ్మద్యుతావపరదిక్ప్రణయప్రవృత్తే

దుఃఖం విభావ్య రజనీముఖభావతీవ్రమ్ ।

కస్యాశ్చిదంశుమలినం విరహాతురాయాః

పూర్వం ముఖం తదను పూర్వదిశస్తమోభిః ॥ ౨ ॥

జాలాన్తరేణ పవనః ప్రవిశన్కయాపి

క్రు(రు)ద్ధో మృదు ఢకవాటసమర్పణేన ।

లప్తే యథాత్మని తథా విశతి స్వగేహ

మన్దానిలేన విరహిణ్యవరోదవజ్రామ్ ॥ ౩ ॥

కస్యాశ్చిదస్తమయలమ్భితపాటలిమ్నా
పూష్టా సహైవ పతత మాయామ్ ।
సఖ్యా వియోగపరగారనియు(రు)ద్యమాయాః(?)
కోపాత్పపాత శనకైరరుణః కటాక్షః ॥ ౪॥

భీతిం యదైవ విదధే కుసుమైర్హస్తసద్భిః
. . . . తోయదతటాన్తరితస్వరూపా ।
వామభ్రువో విరహదర్శి తాశయాయాః
ప్రాదుర్భవన్నపి పునర్నత హిమాంశుః ॥ ౫॥

ఆలమ్బితే దినమణిః సఖి పశ్చిమాయాం
సద్యః కయాపి వి(ప్యభి)హితా హరమానయేతి ।
కాచిత్సరఃసరసిజం ముకులాయమాన-
మాలోక్య పాణికమలం ముకులీచకార ॥ ౬॥

యః పావకః ప్రణయిభిర్దివసే పృథివ్యా-
మాదాయ చణ్డమహసః కిరణైరనేకైః ।
సర్వోఽపి హస్త నిశి మన్మథపీడితాయాః
కస్యాశ్చిదాశు హృదయం స వివేశ తాపః ॥ ౭॥

యా తుజ్గసౌధశబరీభిధితా(?)వియుక్తా
యా తత్సమీపగతమజ్జలదీపికా చ ।
సఖ్యః ప్రమాదమభిశక్క్య తయోర్వినేతు-
ర్జాలప్రవిష్టపవనం సమతేవ(?)రక్షామ్ ॥ ౮॥

కాచిత్సహాయరచి(హి)తాం నిశి చక్రవాకీం
దృష్ట్వా సతీష్వపి సఖీష్వనురాగిణీషు ।
తస్యై శనైరకథయన్నిజకామపీడాం
నూనం దశాసదృశతా ప్రణయస్య హేతుః ॥ ౯॥

భీమం తమస్తదపి కాపి ననన్ద తస్మా-
ద్యస్మాత్రితోచనగలస్మృతిమాతతాన ।
కాచిద్విలోక్య కమలాని నిమీలితాని
విశ్లేషిణీ వికసితాని చ కైరవాణి ॥ ౧౦॥

శోకః సతాం పరవిపద్యసతాం చ హర్షో
ధాత్రే చ(త్రైవ)స్సప్త ఇతి కాపి వినిశ్చికాయ ।

గౌరీపతేరభిస్సృతిం సుదృశా కయాపి
కర్తుం ప్రసాధనమశక్కితమాచరన్త్యా ॥ ౧౧॥

నాబన్ధి రత్నరశనా విపులే నితమ్బే
వాచాలతా గుణవతామతిదూషణాయ ।
సన్ధ్యానభశ్చరమసీమని కాపి పాంసుం
సంసర్పిణీ విరహిణీ సహసా నిరీక్ష్య ॥ ౧౨॥

మేనే జగత్రితయనిర్జయవైజయంతీం
కామస్య రత్నపటికాం భవవిహ్వలైవ ।

.....
..... ॥ ౧౩॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే ప్రదోషచరితపద్ధతిస్వింశతిః ।

ఏకత్రింశీ పద్ధతిః । ప్రదోషోక్తః

ప్రాప్తః ప్రదోష ఇతి వీక్ష్య నిరర్గలేన
పుష్పాయుధేన భృశపీడితమానసానామ్ ।
వామభ్రూవాం విరహతాపవిజృంభితాని
వాక్యాని వక్తుమభివాఞ్ఘతి చేతనా మే ॥ ౧॥

..... స్వయమేవ భీతిం
విధ్యన్తి ముగ్ధహరిణాన్విజనే పులిన్దాః ।
ఆచార్యముచ్చరితగోపతివంశగీతం
కామస్తు విధ్యతి వియోగ(గి)జనం ప్రపేదే(పద్య) ॥ ౨॥

తుభ్యం నమో భవతు వాసరలోపసన్ధ్యే
నాన్తఃశ్లథామనుకరోషి జటాం శివస్య ।
ఆశాస్మహే వయమమీ తత ఏవ హేతో-
ర్మా భూత్కదాపి శశినః శకలా ॥ ౩॥

నేయం నిశా హతనిశాచరయోషిదేషా
హస్తుం వియోగవిధురం జనమాజగామ ।
అస్యా ముఖే సపది యః ప్రథతే ప్రకామం
రాగః స కోపజనితో న తు సాన్ధ్యరాగః ॥ ౪॥

సన్ధ్యక్షయత్యవిరతం హృదయం మదీయ-
మస్తః ప్రవిశ్య మదనాగ్నిరసౌరమీరః(మసౌ సమీరః)(?) ।
అస్మిన్నముష్య విషమాస్త్రవిముక్తబాజై-
రాపాద్యమానవివరే సుకరః ప్రవేశః ॥ ౫॥

.... పశ్చిమే క్షణమదర్శి నభఃప్రదేశే
రాగః క్వ యాత ఇతి సమృతి మే వ(వి)శజ్ఞా ।
సత్యం హరేణ విరహే హరిణేక్షణానాం
చిత్తేషు పుష్పధనుషా కృతసంవిభాగః ॥ ౬॥

ఆసన్నచంద్రరమణప్రణయావి(వ)లిప్తా
కామవ్యథాం మనసి కైరవిణీ కరోతు ।
అమ్భాజిని త్వమపి సమృతి వల్లభేన
విశ్లేషిణీమయి(ధి)కథం రుజమాదధాసి ॥ ౭॥

దగ్ధం జగత్త్రయమయం కిల కోఽపి వహ్ని-
రుజ్జ్వమృతే వియతి సాన్ధ్యమహశ్చలేన ।
ఇత్థం న చేత్కిమపి సమృతి వారి విప్రాః
సశ్రద్ధమజ్ఞానిభిరూర్ధ్వమమీ క్షిపన్తి ॥ ౮॥

యస్య ప్రయాణసమయే ప్రకటానురాగః
సోఽవశ్యమేష్యతి పునః సవితేతి సుప్తిమ్ ।
అమ్భాజిని వ్రజతి సుప్తికథా కథం స్యా-
న్నిఃసంజ ఏవ గిరిశే మమ భక్తిమత్యాః ॥ ౯॥

సౌన్ద్య(?)స వాసరపతిరిశి పశ్చిమాయాం
తేజఃక్షయం మయి వశేన బభూవ రక్తః ।
సా హస్త పాతయతి సా తమియం వరాక్షీ
కస్యాపదే జగతి నాన్యతరానురాగః ॥ ౧౦॥

మన్యేఽహమిత్థముదయారుణచంద్రనామా
స్వీకారిణః ప్రలయకాలహుతాశనస్య ।
ధూమోఽయమగ్రజనితస్త్రిమిరచ్ఛలేన
విశ్లేషిసార్థనయనాశ్రునిపాతహేతుః ॥ ౧౧॥

ఏకస్య రాత్రిముఖవేషవిషద్రుమస్య

సజ్ఞాతసాన్ధ్యకిరణారుణపల్లవస్య ।
ఆగామిపూర్ణశశిబిమ్బమహాఫలస్య
తారాగణం విగణయామి నవప్రసూనమ్ ॥ ౧౨॥

అత్యుచ్చితాదనిల తే మలయాత్పుసూతి-
ర్నిత్యం యతః పరిచయం సుమనోభరేవ ।
దాక్షిణ్యవానితి జగద్విదితోఽసి తస్మా-
న్మా జాతు జారసరణీం వ్రజ నీచనేవ్యామ్ ॥ ౧౩॥

పూర్ణేన్ద్రపూరమరుదత్ర హిమామ్బుగర్భో
గన్ధోఽయమస్య ముకులస్య విజృమ్భమాణః ।
నామ ప్రదోష ఇతి దోషసమగ్రభావా-
త్సృష్టా యథార్థమకరోద్రజనీముఖస్య ॥ ౧౪॥

ధన్యా హి సా భగవతీ దివసాస్తసన్ధ్యా
యామం గతాం భువి సువీక్ష్య పినాకపాణిః ।
విశ్లేష్టబన్ధనజటాభరణస్య హర్షా-
గౌర్యాః సమక్షమపి కృ(న్రు)త్యతి వీతశోకః ॥ ౧౫॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే ప్రదోషోక్తపద్ధతిరేకత్రింశతిః ।

ద్వాత్రింశి పద్ధతిః । చన్ద్రోదయః

కన్దర్పశాసనవిలక్ష్పివిజనేషు రోషా-
ద్రూపాదివేన్ద్రముదయస్థమవేక్ష్య తామ్రమ్ ।
జజ్ఞే హరేణ విరహే వనితాజనస్య
యచ్ఛేష్టితం తదధునా కథనీయమాస్తే ॥ ౧॥

ఉష్ణాయమానముదయారుణమిన్ద్రబిమ్బం
కాచిద్రవే(?)విరహిణీ న శశాక భేత్తుమ్ ।
తస్యా వివేకమతిదాయితయా తదానీం
తస్యోపయోగమహితం శశలాఞ్చనత్వమ్ ॥ ౨॥

అన్యో విహాయ మదనాతుర(?)జీవితాశా
జాతస్పృహో మరణశబ్దితమజ్గలాయ ।
లబ్ధః శివో భవతు మే పరజన్మనీతి

చన్ద్రాతపే విరహిణీ సహసా పపాత ॥ ౩॥

ఆలోక్య కాచిదుదయారుణమిన్దుబిమ్బం
విశేషిణామవిషహం శిశిరం పరేషామ్ ।
ద్రోహి న వా ఖలు మమేతి జనం బిభిత్సః
కామాస్త్రతః పరగపీగణనాం చకార ॥ ౪॥

జ్ఞాతో జన్వైర్విరహతాపజుషః పరస్య
నేత్రద్వయస్య నలినస్య చ తి భేదః ।
పద్మేషు చన్ద్రకిరణైర్ముకులీకృతేషు
యజ్జాగరూకమభవన్నిశి నేత్రయుగ్మమ్ ॥ ౫॥

చూడామణే పశుపతేరితి జృమ్భితాస్తా(?)
తాపావహో విరహిణామితి జాతభీతః ।
చన్ద్రస్య కాచిదుభ(ద)యే విధురా నిజాక్షో-
రుస్మీలనేఽపి న శశాక నిమీలనేఽపి ॥ ౬॥

భిక్షాటనం పశుపతిః కృతవానిహేతి
యాం హాతుమహ్ని గలితేఽపి హి న క్షమాభూత్ ।
తాం వీధికా నిశి మయూఖభయాద్విహాయ
ఛాయేవ కాపి శనక్తైర్వసతిం వివేశ ॥ ౭॥

కస్యాశ్చిదీశవిరహవ్యథితాశయాయాః
కామం వదన్తు ముఖమేవ హి చన్ద్రకాన్తమ్ ।
తస్యా దృశో యుగలమప్యదయే హిమాంశో-
ర్నిర్దిశ్యమానబహలోదకమిన్దుకాన్తి(న్త)మ్ ॥ ౮॥

యావాన్దినేశపతనే విరహాతురాయా-
స్తావాన్విమత్విషి మనాగుడితే వితాపః ।
పాతో యథా పరహితాయ యథార్తిభాజాం
భేదాయ నూనముదయో మలినాశయస్య ॥ ౯॥

ప్లుష్టిర్మనాగ్విరహిణీస్తనమిన్దుపాతైః
కాచిద్దదౌ ప్రియసఖీముఖమారుతాయ ।
పారబ్ధమన్యదపరం పలితేక్షణేన
జజ్వాల హస్త హృదయే మదనాగ్నిరస్యాః ॥ ౧౦॥

ఏకా శశాంజ్ఞకిరణోపనిపాతభీత్యా
వాతాయనాన్తరవిధా(న)కృతప్రయత్నా ।
ఆమీలనవ్యవహృతేన్దుకరప్రయత్నా-
ల్లక్ష్యా సరోజవసతిం మనసా నినిద్ ॥ ౧౧॥

స్పష్టం ముహుర్భవనజాలకృతప్రవేక్షే-
రిన్దోః కర్తైర్విరహిణీ వ్యథయాఞ్చకార ।
స్పష్టం జగత్ప్రకృతి రాజతి కామినీనా-
(?)మజ్గం మనస్థితిమనాక్కులయాన్కురేణ ॥ ౧౨॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతో భిక్షాటనకావ్యే చన్ద్రోదయపద్ధతిర్ద్వాత్రింశతిః ।

త్రయస్త్రింశీ పద్ధతిః । చన్ద్రోదయః

చన్ద్రోదయే విరహవిహ్వలమానసానాం
యా నిర్గతాః ఫణితయో వదనాద్వధూనామ్ ।
మాధుర్యయోగపునరుక్తసుధాన్వితానాం
తాసామిహాస్మి కథనేన విదగ్ధమన్యః ॥ ౧॥

కిం కృత్యమద్య సఖి పశ్య జగత్సమస్తం
వ్యాప్నోతి సాన్ద్రమపహృత్య నిశాప్రకారమ్ ।
త్రైలోక్యసంహరణకర్మణి కామశత్రోః
కోపాట్టహాస ఇవ కోఽపి శశిప్రకాశః ॥ ౨॥

ఏతస్య చన్ద్రహతకస్య కఠోరభావం
సఖ్యస్తదేవ గమయేతి వికల్పమేవ ।
అమ్భోనిధేరఖిలరక్షణజాగరూకో
జగ్రాహ యత్పశుపతిర్గరలేన సాకమ్ ॥ ౩॥

అన్యేషు జన్తుషు సుధాసహజత్వమిన్దో
వ్యక్తీకరోషి కిరణైరితి శీతపాతైః ।
అస్మాద్రతేషు తు పునర్విధివఞ్చితేషు
తైర్దుఃసహార్గరలసోదరభావమేవ ॥ ౪॥

వేధాః సుఖీ భవతు సామృతమాత్మశిష్టం
కృత్వా జగత్త్రితయమిన్దుసమాననేన ।
సద్యోనిమిలితజనార్దననాభిపద్మే

గూఢం స్థితస్య నిహితస్య శశాంకభీతిః ॥ ౫॥

కిం రావణాంకవలితః కిము చన్ద్రమాలేః
సర్వాత్మనామటనభావమలంకారోతి ।
నిర్మూల ఏవ కిము శీకరతః ప్రలీనో
య(ద్)త్తరాజ్యమయముష్ణకరః కరోతి ॥ ౬॥

పూర్తం విహాయ నిహతద్యుతిమద్య శోచ్యం
కార్ష్యం తదేవ కుముదైకపతే! భజస్య ।
యస్మిన్స్తవయా నిఖిలచన్దనహేతుభూతం
ప్రాప్తం పురార్ధనకపర్ధిన్నిఖామణిత్వమ్ ॥ ౭
(ప్రాప్తం పురార్ధనః పురారిః శివః మణిత్వమ్) ॥ ౭॥

అఙ్గారగర్భకరమిన్ద్రమిమం విధాయ
యాదృచ్ఛికాగమన కురు మేఽద్య రక్షామ్ ।
కాలప్రతీక్షణపరో భువనోపకారే
.... జాతిరితి మా స్తుతయేఽపవాదః ॥ ౮॥

అన్తఃకలంకముదయాశ్రితశోణభావ-
మాలోచయామి సఖి సమృతి చన్ద్రబిమ్బమ్ ।
అఙ్గారచక్రముపశాన్తకరాలమన్తః
కామస్య దు(ద్)గ్ధవపుష్ప్రపురాన్తకేన ॥ ౯॥

కిం క్షేమమద్య సఖి నః కథయామ్బురాశేః
సే(సో)ఽయం కలాభిరఖిలాభిరుదేతి చన్ద్రః ।
తైలాత్మజావపురభేదఫలాం స్మరాజ్ఞా-
మేకైవ వర్తయతి కస్య కలాభరేఽపి ॥ ౧౦॥

శాణోపలం మకరకేతనసాయకానాం
పూర్ణేన్ద్రబిమ్బమిదమాలి వితర్కయామి ।
నో చేత్తథా కథమిదం నిశి తత్త్వమేషా-
మస్మిన్నుదఞ్చతి కథం చ పునః క్షయోఽస్య ॥ ౧౧॥

ఇన్ద్రచ్ఛలేన జలధేః ప్రలయానలోఽయ-
ముజ్జుమ్భతే సఖి వియోగిజనక్షయాయ ।
మూర్ధ్నా బిభర్తి సరితం పరమేశ్వరోఽపి

కాలేయచన్ద్రితకలాపరితాపగీతః ॥ ౧౨॥

యద్యానియం(?)యది స సమ్ప్రతి రాహురిన్దం
దిష్ట్యా భవేద్విరహిణామపి జీవలాభః ।
భుజ్యా స్వయైవ యది భూరిఫలం పరేషాం
మన్యే కదాచిదపి హస్త ఖలో న భుక్త్యై ॥ ౧౩॥

పాత్రం కరాలగరగర్జి(ర్మి)తదేవ సత్యం
నైవేన్దుబిమ్బమిదమాలి యతశ్చిరాయ ।
ఉత్కణ్ఠతే మమ మనః శివకణ్ఠమేవ
యః కాలకూటగరలామ(రమప్య)ఖిలం రరక్ష ॥ ౧౪॥

హృద్యాని మీలయసి హస్త సరోరుహాణి
హా చన్ద్ర జృమ్భయసి సమ్ప్రతి కైరవాణి ।
యుక్తం తవైతదుభయం మలినాశయస్య
హవ్యావధీరణ మభాజనం చ ॥ ౧౬॥

ఆలోకితం రమణభూషణమజ్గనానాం
తాపం వియోగసమయేఽహమితీతి వాదః ।
చూడామణిః పశుపతేమియ(?)మిన్దురాశిం
హా హస్త వర్ధయతి మే విధినా శతేన ॥ ౧౬॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే చన్ద్రోదయపద్ధతిస్త్రయస్త్రిశత్ ।

చతుస్త్రింశి పద్ధతిః । దూతీప్రేషణమ్

అవ్యాజదుస్తరనిశితపయోధిమధ్యే
వైరాయమాణవిధివైవ నిపాతితానామ్ ।
ఏణీదృశాం హరభయాల్లవకాజక్షిణీనాం
దౌత్యత్వయాని(?)చరితాని జనః శృణోతు ॥ ౧॥

కామాతురో నహి నిరూపయతి స్వదైన్యం
కాచిత్సమస్తవనితాజనపూజనీయా ।
దూత్యాన్ముహుః సకృదపి త్రిపురాన్తకస్య
కణ్ఠగ్రహాయ వరణం చకార ॥ ౨॥

యః పాణ్డురస్త్యయమథాబ్ధివిషం నిలీ(పీ)య

నైల్యం బిభర్తి భువనత్రయరక్షణాయ ।
దౌత్యం తథావిధతథా(యా)ర్హసి శక్కరస్య
తస్యేవ కాపి నవమమ్బుధరం యయాచే ॥ ౩॥

కల్యాణబాన్ధవపరో జగతీహ మాతు-
రన్యో జనోఽయమితి జీవసఖీషు రూక్షా ।
కాచిత్స్వమాతరమయాచత శమ్భుదౌత్యం
కిం వైవ కారయతి కామభవో వికారః ॥ ౪॥

సామోక్తిభిః ప్రియసఖీమనుచర్య కాచి-
ద్దౌత్యాయ వాచ్యమనయా పరిపృచ్ఛమానా ।
తూష్టిమజాతనిజసజ్గమనే వృషాజ్ఞే-
వక్తవ్యహానిపరిదూయమనా బభూవ ॥ ౫॥

యామేవ జీవితసఖీం పరిరభ్య గాఢ-
మీశోపకణ్ఠగమనే త్వరయాఞ్చకార ।
తాం ప్రస్థితాం సపది వీక్ష్య రురోధ కాచి-
దీశాన్తికాన్యవనితాగమనాసహిష్ణుః ॥ ౬॥

సన్దేశగర్భితపుటే స్మరలేఖపాత్రే
విన్యస్తసాన్ద్రనవచన్దనపజ్కమృత్కే ।
శమోర్భార్థవిష్యతి కరప్రణయీతి కాచి-
న్ముద్రాం వ్యథావిరహిణీ కుచచూచకేన ॥ ౭॥

మా గాస్త్యమద్య హరసన్నిధిమస్మదర్థే
ప్రాణాసికా యదసి మే తదిహాసితవ్యమ్ ।
ప్రాణాః ప్రయాన్తు సుఖమద్య మమేతి కాచి-
త్సేహోక్తిభిః ప్రియసఖీం త్వరయాఞ్చకార ॥ ౮॥

న ప్రేషితా ప్రియసఖీ గిరిశస్య పార్శ్వం
సా స్త్రీతి శక్కితధియా సుదృశా కయాపి ।
మత్వా నపుంసకమితి ప్రహితం మనోఽభూ-
త్తచ్చాపి తత్ర రమతే కిమయం విధత్వామ్ ॥ ౯॥

కృత్యాధరం రచితచిహ్నమలక్తకేన
తస్యాః కుచాగ్రమపి కుక్కుమకర్దమేన ।

కాచిద్గభీరహృదయా హరసన్నిధానం
గన్తుం పునః ప్రియసఖీం వనితా న్యయుక్తు ॥ ౧౦॥

యోఽపిదృశం వితనుతే పరకీయమిష్టం
తాదృక్ఫలం స ఫల(లభ)తే పునరిత్యభిజ్ఞామ్ ।
మామద్య యోజయ హరేణ విధాయ దౌత్య-
మిత్యాజగాద విధురా నిశి చక్రవాకీమ్ ॥ ౧౧॥

రాగః శరో నియతమన్యతరానురాగః
స్వస్థః స ఏవ పురుషస్య నిరఙ్కుశస్య ।
మానగ్రహో హి మరణాయ వధూజనస్య
ఆచక్ష్య నాథమితి కాపి జగాద దూతీమ్ ॥ ౧౨॥

వార్తాహరీమనధిగమ్య హరేః శుచాన్యాయ
తాపోఽర్జితే స్తనతడేఽశ్రుజలం ముమోచ ।
తస్మై హృది స్థితవతే స్థిత ఏతదీయాం
వక్తుం ప్రవిష్టమితరన్నహి తత్ర దృష్టిమ్ ॥ ౧౩॥

సన్దేశమిశవిషయం స్వయమేవ కాచి-
ద్యమ్మిన్విలేఖితుముపాక్రమతాఞ్చితాక్షీ ।
తత్రైతదాశు ధృతకజ్జలబాష్పపాత్రైః
ప్రాగక్షరార్పణవిధేర్మలినివకార ॥ ౧౪॥

కిం కిం పరిభ్రమసి కుదలే మే
పుష్పోజ్జితేఽపి మధుపార్థితయా తథైవ ।
ఆనీయ శమ్భుమిహ స ద్రుతమాప్తకామో
భూయాదితి భ్రమరమాహ శుచేవ కాచిత్ ॥ ౧౫॥

దీర్ఘం మయైవ కలజల్పితశిక్షణం తే
తద్దీక్షతామవిరతస్య స ఏష కాలః ।
కాలాన్తకాయ కథయా మమ కామపీడా-
మిత్యన్తరంగమపరా శుకమాబభాషే ॥ ౧౬॥

కణ్ఠావతంసకుసుమాశ్రయణాపదేశా-
త్కన్యైవ కణ్ఠవివరం ప్రతిపాద్య సద్యః ।
వార్తాహరో భవ హరాయ మమైవ కాచి-
దాత్మాలకాన్తికచరం భ్రమరం బభాషే ॥ ౧౭॥

స శ్లేషదుఃఖశమనాయ సరోరుహిణ్యాః
సన్ధ్యా ప్రయాస్తమనుగమ్య కరోరభాసమ్ ।
ఆయాస(సి)తేన న వినేతి కథాప్రసక్తా-
త్సఖ్యః పురో విరహిణీ వచనం జగద ॥ ౧౮॥

ఆహూయ దౌత్యగమనాభిముఖీం వయస్యాం
సన్దేశమీశవిషయే బహు వక్తుకామా ।
తత్పార్శ్వమేష్యసి యదీత్యసమాప్తితోక్తి-
ర్బాహైరవోచదపరా కథనీయశేషమ్ ॥ ౧౯॥

ఇత్యుత్పాదకవర్ణకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే దూతీప్రేషణపద్ధతిశ్చతుశ్రింశత్ ।

పంచుత్రింశీ పద్ధతిః । దూతీవచనమ్

అస్మాదృశామనులభస్య విభోరశక్యే
దౌత్యే పదే యువతిభిర్వినియోజితానామ్ ।
తం వ్యాపినం గగన ఏవ విధాయ లక్ష్యం
దౌత్యోచితాని వచనాన్యభవన్సఖీనామ్ ॥ ౧॥

కాలాంతకోఽయమితి విశ్వజనప్రసిద్ధం
సత్యాం విధాతుమితి చేద్గిరిజాభిలాషః ।
యో బాధతే త్వయి దృఢప్రణయాం సఖీం మే
కాలం తమద్య రుటితి ఉపయ ఉపాఖ్యమ్ ॥ ౨॥

సఖ్యాం వసన్తసఖబాణగణార్దితాయాం
తాం కింఞ్చిదత్ర కరుణాం తరుణేష్టమౌలే ।
మా వా (?)న నః ఊతిరతో మరణం వరిష్ఠం
జీవస్థితేస్త్యమనురాగనిమిత్తమస్యాః ॥ ౩॥

కిం విస్తరేణ శృణు శక్కుర సజ్గహోక్తిం
వక్తవ్యవస్తుని మయా సతి పృచ్ఛమానే ।
నైవాక్షరైః సపది కణ్ఠగతైర్మృగాజ్ఞాః
ప్రాణైరభాణి హరితవ్యమశేషమేవ ॥ ౪॥

గౌరీసఖస్య తవ మా భవతు ప్రసక్తిః(త్రిః)

కల్యాణకామమితరాసు మృగేశణాసు ।
కణ్ఠే చిరం రుచిమతీ గరసీలమూలే
భూయాత్సదైవ కరుణాధికవల్లభాయ ॥ ౫॥

శమోభ తదా త్వదవతోకనపుణ్యకాలే
యాన్త్యామభూన్నిపతితః ప్రథమాశ్రుపూరః ।
శోకాశ్రుణః పరిభవేఽపి కిమాయతాఞ్శ్వా-
స్తస్యాస్తయోర్నయనయోరనురూపమేవ ॥ ౬॥

సర్వజ్ఞతా నిరుపయిచ్చ(?)కృపాపి సిద్ధే-
రవ్యాహతత్వమితి నాథ గుణాస్త్రయస్తే ।
తత్ర త్రయే నియతమన్యతరస్య లోప-
స్తస్యా న చేదిహ విధాన్యతి జీవరక్షామ్ ॥ ౭॥

పాణ్డ్యత్వమావహతి భస్మకృతిం వినాజ్ఞే
ధూమం వినా చ నయనాశ్రునిపాతహేతుః ।
శమోభ వినా జ్వలతి చేన్ద్రనమద్భుతం త-
త్తస్యాస్త్యదీయవిరహప్రచితో హుతాశః ॥ ౮॥

యాచే భవన్తమిదమద్య జటాకలాపే
పూర్ణం నిధేహి శశినం వికలం విహాయ ।
దైన్యం చ తే వికలచన్ద్రపరిగ్రహోత్థం
తస్యాశ్చ మా భవతు దుర్విషహోఽద్య తాపః ॥ ౯॥

యత్తాదృశం మయి తథా ప్రణిపాతదైన్యం
సఖ్యా గిరిశనహితేఽత్ర నినాదమేతత్ ।
సద్యస్త్యయో చ నరనైపుణరూఢయైవ
యన్నిద్రయా నిశి విభో ప్రణయవ్యవాయః ॥ ౧౦॥

త్వాం యాచతే మమ సఖీ నిశి మన్నికేత-
మాగమ్యతామితి పురార్దన మన్ముఖేన ।
నాతః పరం మృగదృశామభిమానభజ్ఞో
లభ్యేత చేదభిమతం నను సోఽపి మహ్యామ్ ॥ ౧౧॥

మఘ(ధ్య)స్థితిం తవ మనోభవపీడితాయాం
యాచే న పక్షపతనం చిరజీవసఖ్యామ్ ।

ఏతావత్తైవ హి భవిష్యతి కామ్యసిద్ధి-
ర్యాధ్యస్థ్యమాతురజనేష్యపి పక్షపాతః ॥ ౧౨॥

ఆశ్లేషణం తవ సుదుర్లభమస్తు శమోభి
సఖ్యాః ప్రయచ్ఛ లలితం తవ బాహుమూలమ్ ।
తస్యా గలే వినిహితా(?)మనవః ప్రయాణే
ప్రారమ్భిణీ(?)పునరిమం న విలజ్జయేయుః ॥ ౧౩॥

గౌరీకుచార్పణమహావలయాహిధన్యే
కణ్ఠేన తేనైవనితాజనసజ్జమోహః ।
తత్ర స్వ(త్వ)యార్పితమవేక్ష(నవేన)భుజ్జమేన
తస్యా భుజోఽపి ఘటతామితి నాథ యాచే ॥ ౧౪॥

కుర్వన్తు తాపమవరే విరహాః పరేషాం
యాచ్యావిభజ్జనమిదం తవ వైవ యుక్తమ్ ।
శమోభి యతస్త్యమపి వేత్సి విరోహభిక్షుం
నిత్యం సుదుర్విషమయాచనభజ్గపీడామ్ ॥ ౧౫॥

త్వత్సంశ్రుతాపి భవత్తైవముపేక్షితా చే-
త్సా నః సశేః(?)వరద హస్త తవైవ హానిః ।
యస్మిలిమా తవ గలే సహసైవ జస్యాత్(?)
కారుణ్యహేమనికషోపలతైలలక్ష్మీః ॥ ౧౬॥

సా పద్మచారునయనా విషమేక్షణస్త్యం
సా కుశ్చైతాలకభరా హర ధూర్జటిస్త్యమ్ ।
సా సద్గుణైకవసతిర్గుణవర్జితస్త్యం
తస్యాస్తథాపి కిమిదం తవ దుర్లభోఽసి ॥ ౧౭॥

యా వీక్ష్య నాథ గరలం తవ కణ్ఠమూలే
యా పన్నగేన్ద్ర(న్ద్ర)మపి తత్ర పురా నినిన్ద ।
జాతస్పృహైవ భగవన్భవతీయమాత్రే(ర్తా)
పాపాదియం న సహతే విరహం త(త్వ)దీయమ్ ॥ ౧౮॥

కామం వృథా భవతు మే త్వయి కామదౌత్యం
ప్రప్తవ్యమేతదభిధేహి పినాకపాణే ।
తస్యారతథా స్మరశరైర్విహితప్రహరే

చిత్రే వసన్నపి కథం త్వమకామవిధః || ౧౯ ||

గజ్జాపయః సకలమేవ కపర్దకోణే
సద్యో విలీనమితి నాథ కియాన్మదస్తే ।
సామర్థ్యమస్తి యది తే నయనామ్బుపూరః
సఖ్యాస్త్యదీయవిరహప్రచితో నివార్యః || ౨౦ ||

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే దూతీవచనపద్ధతిః పంచుత్రింశత్ ।

షట్త్రింశీ పద్ధతిః । రజనీయాపనోక్తిః

విశ్లేషితైర్యువతయో విరహే త్రియామం
నిన్యః సుదుఃసహవియోగనితాన్తదీర్ఘమ్ ।
తేషాం విచక్షణవచస్యపవర్ణనేన
వాణీమిమాం వయమమీ చరితార్థయామః || ౧ ||

కస్యాశ్చిదిద్ధమలయానిలచక్రవాక-
కేజ్కారసన్తమసక్తైరవసారభాద్యైః ।
విశ్లేషవంశమథనైర్నిచితే నిశీథే
మూర్ఖాప్రసాదకృత ఏవ హి జీవలాభః || ౨ ||

ప్రత్యగ్రపుష్పరచితే శయనే న శిశ్యే
నాశ్లిష్ట(?)కుత్ర చ న వైవ సఖీం బభాషే ।
నాపి క్వచిస్థితిమతీ న యయౌ న విద్యుః
కిం కిం విధాయ విధురా రజనీమనైషీత్ || ౩ ||

చన్ద్రక్షయం భవ ముహుర్భుజగామిషస్య(?)
భూయాః కలజ్కనిలయో జలతాం భజస్వ ।
కస్యాశ్చిదిత్యపునరుక్తముదీరితాభిః
శాపోక్తిభిః సహ నిశావిరతిం ప్రవేదే || ౪ ||

తచ్చిన్తనైస్తదనుబద్ధికథాప్రసక్తై-
స్తత్సన్గమానుగుణకర్మనిరూపణాభిః ।
తన్నామభాషిశుకసంహననైశ్చ కాచి-
ద్రాత్రిం నినాయ రహితా పరమేశ్వరేణ || ౫ ||

పర్యాప్తశీకర మణ్డలతాలవృన్తా

నీరస్యసంస్తవదృఢప్రణయా సఖీవ ।
కస్యాశ్చిదీశవిరహవ్యసనే ప్రవృత్తే
పార్శ్వం న జాతు విజహౌ విపులా త్రియామా ॥ ౬ ॥

సస్తప్తమూర్తిరతిశీతలరాజరమ్భా
శమ్భాస్తతార రజసిచరితం వియుక్తా ।
కిన్తు చ్యుతే దయితపోతదృఢౌపగూఢే
యస్మాన్న భావి పునరుత్తరణం వధూనామ్ ॥ ౭ ॥

వ్యాజోక్తిభిశ్చ గమనాయ గతిప్రసక్తా-
మాహూయ శక్కురవశీకృతిశాస్త్రిభిశ్చ ।
దూతీం ప్రకృత్య పునరేవ పునః కృతాభి-
ర్యాతా నిశా మృగదృశో న తు సా ప్రయాతా ॥ ౮ ॥

పౌష్టైః శరైః ప్రహరతో రతినాయకస్య
పుష్పాస్త్రవిధ్వజపుషశ్చ మృగేక్షణాయాః ।
ప్రాయేణ నైవ నిశి సుప్తిరభూత్తథాపి
మూర్ఛాసు సా విరహితాపి నిమిలితాక్షీ ॥ ౯ ॥

కిం కాలరాత్రిరథవా కిము కాలదూతీ
కిం పాపసంహతిరనేకవిధప్రవృత్తా ।
కిం మర్మకృన్తనకరీ శితహేతిరేష-
త్యేకా వ్యలజ్ఘయదపోక్తిభిరేవ రాత్రిమ్ ॥ ౧౦ ॥

చన్ద్రాభిధానవడవాగ్నిమదృష్టపారం
కన్దర్పకేతుమకరభ్రమణాతిభీమమ్ ।
అచ్చిన్నబన్ధహరచిన్తనసేతునైవ
కాచిద్గభీరరజసిజలధిం తతార ॥ ౧౧ ॥

తైత్యార్థినీ కుసుమతల్పమవాప పూర్వం
పశ్చాత్తప్పువాలశయనం తదపి ప్రముచ్య ।
శ్రీకణ్ఠకణ్ఠసరసీమతిశక్యహేతోః
కాచిద్గతామభినవైశ్చ నిశాం నినాయ ॥ ౧౨ ॥

వాపీమవాప నవచన్దనపక్కలిప్తా
ప్రత్యగ్రపుష్పశయనాత్పునరేతదస్యాః ।

ఇత్థం ద్వయోరపి తయోరరతిం వహన్తి
కాచిద్ధతాగతగతేన నిశాం నినాయ ॥ ౧౩॥

యస్యాః క్షణాదపగతిం హరవిప్రయుక్తా
యస్యాశ్చ కాచన సమాగమమాశశంస ।
న ప్రస్థితా చ రజసి న సమాగతా వా
నిద్రావిధాతరి విరోధిని నేష్టసిద్ధిః ॥ ౧౪॥

ఏకక్షణప్రతిస దివసార్జవేన
యోగాన్నిశా చ విరహోదపనామదీర్ఘః ।
తాభ్యాం వివర్జితరహో దివసక్షపాభ్యాం
దేహం విచిన్త్య విరహిణ్యపరా చచార ॥ ౧౫॥

ఆలమిప్రతే ప్రియసఖీభిరథాత్మనాపి
పర్యాయతః క్షణమశాన్తివశేన ముక్తైః ।
బాలా శిలామివ విశాలతమాం కథశ్చే-
త్కాచిద్గుణైః పురజితో రజసిం చకార ॥ ౧౬॥

శక్యేతరాయ గిరిశాయ రుచైర్వచోభి-
ర్దౌత్యాయ జీవితసఖీమపరా న్యయుజ్క్తుః ।
ప్రాణవ్యయే విరహిణీ రజసిమశేషాం
తస్యాశ్చిరాయితవశేన చిరాయతే స్మ ॥ ౧౭॥

గౌరీపతేరథ చ చౌర్యమవేక్ష్య కాచి-
ద్రాత్రిం నినాయ నిఖిలామపి జాగరేణ ।
లభ్యేఽపి రక్తకుముదిన్యవితన్త్రగజ్ఞా
జాగర్తి తస్కరజనో నిశి పుష్కలోఽపి ॥ ౧౮॥

కాచిత్రపాం క్షపయితుం విపులాం సఖీభిః
సమప్నుస్తుతస్య వృషవాహనకీర్తనస్య ।
ఆకర్ణనేన చరమేతరయోః ప్రవృత్తాం
సన్ధ్యాం ద్వయోరపి తయోర్ముగపద్దదర్శ ॥ ౧౯॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతో భిక్షాటనకావ్యే రజనీయాపనోక్తిపద్ధతిః షట్త్రింశత్ ।

సప్తత్రింశీ పద్ధతిః । రజనీయాపనోక్తిః

దీర్ఘాం నిశాం శమయితుం విరహో హరేణ
నిద్రాప్రసక్తిరహితస్య వధూజనస్య ।
నానావిధాని చరితాని సఖీం ప్రకృత్య
జాతాని యాని కథయామ్యహమద్య తాని ॥ ౧॥

ఆహూత ఏవ న సమీపముపైతి భిక్షాం
గృహ్లాతి నైవ ముహు మృత్యుతే తథాపి ।
యత్తే చిరాదనుసృతోఽపి న చాభిముఖ్యం
భిక్షు మృగాక్షి వద కోఽయమదృష్టపూర్వమ్ ॥ ౨॥

భిక్షాప్రదానసమయే న మయా తదానీ-
మాభిజ్ఞితోఽభవదహం పునరద్య దూయే ।
చింతామణిం కరతలస్థముపేక్షయోర్వ్యాం-
సద్యో నిపాత్య మృగయే తమితస్తతోఽపి ॥ ౩॥

భిక్షాతిసర్జనమిషాదహమిన్ద్రమాలే
వక్షాస్థలేన మమ యోజయితుం ప్రవృత్తా ।
అత్రాన్తరే శ్వసితమూర్జితముత్ససర్జ
హారో హరస్య సఖి భాగ్యవిపర్యయేణ ॥ ౪॥

భిక్షాం దదాత్యభవతీ(?)ముదితే శివేన
తాం దాతుమోదనమయాం మయి సోఽద్య మాయామ్ ।
యత్తస్య గర్భిత రరహాప్రవృత్త-
మన్దస్మితం సఖి న తే హృదయాదపైతి ॥ ౫॥

గాత్రం వికర్షితమభూద్గిరిశానవాప్త్యా
వార్ధాస్రమీక్షణమదర్శనతః శివస్య ।
లబ్ధ్యా శివం సతతమాహితసన్నిధానం
సన్తప్యతే సఖి కథం హృదయం మదీయమ్ ॥ ౬॥

యద్యాగమిష్యతి మదీయగృహోపకణ్ఠం
భిక్షాటనాయ గిరిశః సమనన్తరేఽపి ।
తస్యోపగృహనవిధిర్భవితవ్య ఏవ
దాతుం ప్రదానసమయే స్వవశో హి భిక్షుః ॥ ౭॥

నాట్యే కృతశ్రమమివాస్య పదం గతేన
దేహీతి దీనపదమప్యనుషక్తరాగమ్ ।
పత్రావలమృష్యహికరః కరణప్రవీణః
ప్రాయేణ కోఽపి నట ఏష న భిక్షురేషః ॥ ౮॥

ఇక్షుర్ధనుర్మధుకరావలిరేవ మౌర్యీ
శస్త్రాణి పశ్చా నవపుష్పమయాని కస్య ।
లోకత్రయం విజయతే మదనస్తథాపి
.... మయాయ నిజధైర్యమతస్త్రమేతత్ ॥ ౯॥

పుష్పాయుధో గి(రి)శనేత్రహుతాశనేన
ప్రాగ్భస్మసాత్కృత ఇతి స్మ కథా వృధైవ ।
ఆలిङ్గితాననమముష్య తయోపదిష్టో
మన్యే వియోగిజనదాహవిధిప్రకాశః ॥ ౧౦॥

బద్ధా జటా నయనమప్యసమం చిత్రైస్త-
న్నితం వపుశ్చ భస్మితైరతిధూసరత్వమ్ ।
ఏవం య నోహ భైక్షచారే
కాస్త్రీవిగూహితమహో విబభూవ శమ్భుః ॥ ౧౧॥

తాం పార్వతీం మనసి మే పరమేశ్వరేణ
యో యేన యోజయితుమక్షమతాం ప్రపేదే ।
తేనైవ మాం శమయితుం యతతే ముధైవ
కామోఽపి కాముకవదేవ వివేకహీనః ॥ ౧౨॥

వీధ్యాం తథా పురత ఏవ జనస్య శమ్భుం
కణ్ఠే గ్రహీతుమభయం విహితోద్యమేవ ।
లజ్జా రురోధ సఖి మాం సహసా కిమన్య-
స్త్రివాత్ర సాప్యభవదేవ హి మే సపత్ని ॥ ౧౩॥

స్త్రీజాతిమాత్రహృదయార్చికకే వృషాజ్ఞే-
కన్దర్పదౌత్యమనుతిష్ఠతి కేవలస్యాః(?) ।
క్రీడాశుకః శరణమన్యతమో మమాయం
లోకే పునః ఫలితమాత్రవచాన(?)దూతః ॥ ౧౪॥

సాక్షాత్పురస్థితమపోహ్య వృషాఙ్కమద్య
చిత్రే నివేశ్య పరిరమ్భణమాచరన్తి ।

భిత్వా విహారసరసీం పరివృద్ధపూరాం

వాఙ్మూఢి గాహితమహం మృగత్పష్టికాయామ్ ॥ ౧౫॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే రజనీయాపనోక్తిపద్ధతిః సప్తత్రింశత్ ।

అష్టత్రింశీ పద్ధతిః । స్వప్నః

నీరన్ద్రముక్తశరపీడితమానసానా-

మేణీదృశామకరుణేన మనోభవేన ।

విశ్లేషసుప్తివిషయాణి నిశావిరామే

జాతాని యాని చరితాని వదామి తాని ॥ ౧॥

నిద్రావతీం గిరిజయా కృతదేహసన్ధి-

రప్యాజగామ విధురాం స్వయమిన్ద్రమౌలిః ।

అప్యన్యయోషిదుపధానపదే నిరుద్ధ-

ప్రీత్యా ద్రువం ప్రభుజనో భవ(జ)తేఽన్యనారీమ్ ॥ ౨॥

వామే విధౌ భవతి బన్ధజనోఽపి వైరీ

సుప్తాం కథశ్చోదపి జీవసఖీం నిశాన్తే ।

మూర్ఛాభయాద్విరహిణీం ప్రతిబోధయన్తి

విచ్ఛన్తి(?)మాశు విదధే హరసంజమన్య ॥ ౩॥

లాభం పరార్థమపరత్ర నయేద్విధాతా

సుప్త్యాగతే విధురయా గిరిశే కయాచిత్ ।

గాఢోపగూహనవిధేరసకృత్కృతస్య

పార్శ్వోపధాతమభవత్సహస్రైవ పాత్రమ్ ॥ ౪॥

రోమాశ్చితైరవయవైః స్ఫురితాధరేణ

కిశ్చోద్విలగ్ననవతా చ కుచద్వయేన ।

జ్ఞాత్వా సఖీ హరసమాగమనం చరన్తి

నిద్రాం స్వకీయహరనిర్వహణాం ననన్త ॥ ౫॥

కాచిత్కథశ్చన నిశావిరతిప్రసుప్త్యా

సమ్మీలితాక్షియుగలాపి శివం దదర్శ ।

యా పుణ్డరీకవదనా చ మృగాయతాక్షీ

తస్యా విరుద్ధచరితాస్పదతాపి యుక్తా ॥ ౬॥

సాక్షాత్కృతే పశుపతౌ న కదాపి శోచ్య
జాయేత మీలనదశా నియతం నరాణామ్ ।
యద్ధృష్టవద్ధిరిశమహ్ని తదాయతాఞ్శ్య
యత్నం వినైవ నిశి మీలితమక్షియుగ్మమ్ ॥ ౭॥

జాతప్రబోధజనలభ్యనిజానుభూతిం
సుప్త్యై(ప్రై)వ కాప్యనుబభూవ శివం వియుక్తా ।
స్నేహాః శివే యది భవేదమితో నరాణాం
మార్గేణ విధ్యతి న కర్షవతాపి శమ్భుః ॥ ౮॥

యత్సుప్తిభక్తకరణం స్మృతిభిర్నిషిద్ధం
తేనైవ సర్వవిషయం విరహార్తలక్ష్యమ్ ।
సఖ్యా ప్రభాతమితి కాపి నిబోధయంత్యా
హా హస్త భజ్జోతశివానుభవా బభూవ ॥ ౯॥

ఉద్దిశ్య కాపి విధురా గిరిశానుభూతిం
సుప్త్యైవ లోచననిమీలనమాచకాజ్ఞే ।
తస్యాస్తదేతదుచితం ఖలు యేన సర్వే
పశ్యన్తి తం శమమనా(నో)వినిమీలితాక్షః(జ్ఞా) ॥ ౧౦॥

ఆలింగనం కిమథవాధరపానమస్య
మందస్మితం కిముత వా స్థితిరేవ తృప్తిమ్ ।
అన్యక్రియా కిమపి కాపి సఖీమప్పచ్చ-
త్స్వప్నాగతేన గిరిశేన రతిం చికిర్షుః ॥ ౧౧॥

సర్వోఽపి చౌర్యమపరా(?)వనితాసు కుర్వ-
న్కామి సమీప్సతి పరస్య జనస్య సుప్తిమ్ ।
ఆశ్చర్యమేతదచలేన్ద్రసుతాభయేన
యత్సుప్తయైవ విదధే రసచౌర్యమేవ ॥ ౧౨॥

యోగప్రబుద్ధహరినాభిసరోజసృష్టౌ
సమ్భావ్యతే న ఖలు గిరిజాపరేణ ।
సృష్ట్యన్తరే కురు తదాగమనప్రధానం
సుప్త్యైతి కాపి నయనామ్బురుహం యయాచే ॥ ౧౩॥

వామభ్రువాం హరసమానయనాయ నిద్రా

నాభ్యర్థితా తదపి సైవ న మానసీయః ।
అభ్యర్థితాపి విదధే న సఖీతి దృష్టం
కిం కస్య కేన ఫలమిత్సుపతర్క్యమేవ ॥ ౧౪॥

పార్శ్వే తవేన్దుముఖి శక్కురమానయేతి
విశ్వస్య మాం నయనమీలనమాచరేతి ।
స్వప్న సమాగమమనేన విబుధ్య తన్వాస్య
నిద్రావతీం ప్రియసఖీ విదధే వియుక్తామ్ ॥ ౧౫॥

జాగ్రత్ప్రపంచవిపరీతవిధానదక్షే
దేవ్యద్య మే నయనయోః క్షణమాత్రమాస్వ ।
కామ్యార్థసిద్ధిరియతైవ మమేతి నిద్రా-
మన్తర్నిగద్య విధురా న చ తల్పమాప ॥ ౧౬॥

ఇత్సుత్పేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే స్వప్నపద్ధతిరష్టత్రింశత్ ।

ఏకోనచత్వారింశి పద్ధతిః । స్వప్నోక్తిః

సజ్గత్య రాత్రివిరతౌ కథమప్యవాప్తు-
నిద్రాప్రసాదసులభేన మహేశ్వరేణ ।
స్వప్నోపభోగమవదన్ప్రమదాః ప్రమోద-
త్సద్యో హరస్య హి మతాయ సఖీజనాయ ॥ ౧॥

స్వప్నో హరేణ రతిమద్య విధాతుమీష-
త్సక్తస్త్వయారతకృపయా ప్రతిబోధితాహమ్ ।
సుప్తిం వ్రజేయమధునాస్య సమాగమాయ
భూయోఽపి సైవ సఖి మే ప్రతిబోధినీ భూః ॥ ౨॥

అలిక్కితాఙ్గమభయం శశిభూషణేన
స్వప్న మయా తు న స యన్న గలే గృహీతః ।
బ్రీడావశస్తిమితయా సఖి హస్త పాపా-
న్నోఽజ్ఞాసిషం కిమితి సుప్తివిజృంభితం తత్ ॥ ౩॥

స్వప్న హరేణ విహితేఽపి తదైవ భాగే
నాసీతతం వపుషి మే సఖి హా హతాస్మి ।
యన్మైవ కృష్టమధరం న రతిక్షతస్య

క్షత్రం తదేవముభయం ఫలహీనమేతత్ || ౪||

యః ప్రస్థితో గతఘృణః సఖి చన్ద్రమాలిః
స్వప్నాగతః ప్రథమమేవ మయోపగూఢః ।
వీధీగతో యది భవేత్త్రపయాభిభూతా
తస్యాగ్రతో నహి యథైవ పురా భవేయమ్ || ౫||

సుస్వప్నదర్శనఫలం భవతి ప్రబోధే
పశ్చాదితి స్మ కథయన్తి తదన్యథాపి ।
స్వప్నే శివస్య నిశి వీక్షణమాలి జాతం
తస్యోపగూహనవిధిం తదనూత సద్యః || ౬||

స్వప్నే హరేణ పరిభోగరసేప్పనా మే
వాసో గృహీతమిదమేవ తదా విబుధమ్ ।
సఖ్యావయోరుపరి యాని విచేష్టితాని
జ్ఞాతా పరం విషమసాయక ఏవ తేషామ్ || ౭||

యన్మే హరేణ సహ సజ్గమసౌఖ్యహేతౌ
నేత్రోన్నిమీలనదశాం స్వయమాససాద ।
సోఢా స్వయం విపదమర్త్యపహారకృత్యం
నేత్రోపమస్య చరితే కిముత స్వదృష్టేః || ౮||

స్వప్నోపలమ్భనదశా మమ సైవ నిత్యం
భూయాత్ప్రజాగరదశా సఖి మాదదాపి (?) ।
యస్యామవాపదచలేన్ద్రసుతైకశేషం (?)
వక్తుః ప్రజాగరసుదుర్లభమీశ్వరస్య || ౯||

స్వప్నే శివః సుదతి సమ్ప్రతి దేహి భిక్షా-
మిత్యూచివానహమదామవిలమ్బ్య తస్మై ।
నైవాదదే న గత(వాన్)స్మితమేవ చక్రే
దత్తా మయాస్య తు గలే దృఢమఙ్కుపాలీ || ౧౦||

యో వీక్షితోఽహ(ని)నిశి సుప్రలబ్ధ-
శర్యావ్ర(?) . . . మధిరిరంసురివాససాద ।
దృష్ట్యా తమాశు గలతా వసనాంశుకేన
జారాయితం చిరనితమ్మనిషేవిణా . . . || ౧౧||

ఆలమ్యమానవసనా సకలేశ్వరేణ
ముఖోఽత్యవోచమపతచ్ఛిథిలోఽస్య హస్తః ।
స్వప్నై సఖి క్షణత ఏవ హతో భుజో మే
జగ్రాహ కణ్ఠమయమస్తదయస్య తస్య ॥ ౧౨॥

స్వప్నై హరేణ సతి నిర్దయమారయుద్ధే
లుప్తో న చన్దనరసః కుచయోరయం మే ।
నైవాధరేఽపి దశనక్షతమీక్ష్యతే య-
జ్ఞాగ్రగ్గతాదపి వరం సఖి సుప్తభోగః ॥ ౧౩॥

ఆవిస్మితేన గిరిశేన హృతా స్మ లజ్జా
నిద్రాగమే సఖి గృహీతకరాభ(హ)మాసమ్ ।
ఆమూలకణ్ఠకితపజ్కజనాలకల్ప-
మద్యాపి పశ్య చరితార్థమిదం ప్రకోష్టమ్ ॥ ౧౪॥

రత్యుత్సవాయ మమ లమ్బితమీశ్వరేణ
వాసోఽనిశం రతి సమాగతేన ।
బోధేన తద్గతితమైక్షత హస్త గన్తుం
సోఽయం పురా న ఖలు తిష్ఠతి చన్ద్రమాలీ(లిః) ॥ ౧౫॥

నిద్రేవ జీవితసఖీం మనసైవ సఖ్యో
యూయం మృషాప్రణయసంవరమాచరన్త్యః ।
యా దుర్లభం గిరిసుతావరమద్య దూరా-
దానియ మే శయనమధ్యగతం చకార ॥ ౧౬॥

నిమ్నీకృతస్తనయుగం విహితోపగూహ-
స్వప్నాగతేన యదహం పరమేశ్వరేణ ।
తేనైవ హరగలితాః సఖి పశ్య ముక్తాః
సత్యం భవత్యనృతమేవ కృతం శివేన ॥ ౧౭॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే స్వప్నోక్తిపద్ధతిరేకోనచత్వారింశత్ ।

చత్వారింశీ పద్ధతిః । గౌరీప్రశంసా

స్వప్నై ముహూర్తమనుభూయ పినాకపాణిం
నిఃశేషలుప్తసరహ(?)వ్యసనా యువత్యః ।
తేనైవ నిత్యమపి సేవితయౌవనాయా

గౌర్యాః ప్రశస్తిగిరమాత్మగతాం శశంసుః ॥ ౧॥

సా శైలరాజతనయా వనితాసు వర్యా-
మాలభ్య రూఢిసులభే విరహే హరేణ ।
పాదోదకాయితజల ముహురేవ యస్యా-
స్తన్మౌలిదివ్యతటిసీపత(తట)యోర్నిపత్య ॥ ౨॥

సా పార్వతీ స్తనవతీ భువనే పృ(వృ)థాన్యాః
క్లేశావహో యువతయః స్తనముద్వహన్తి ।
యస్యాః పయోధరయుగేన మనోజశత్రో-
ర్వక్షఃస్థలేఽపి విహితా రతిమర్దముద్రా ॥ ౩॥

సా రాజతే జగతి శైలసుతా వధూనాం
యా జాయతే హరగలగ్రహణోత్సవేషు ।
ఆనన్దనిర్భరతయా ముకులీకృతాక్షీ
మోహం గతేరవగరస్య మహోష్మజైవ ॥ ౪॥

సైవోత్తమా జగతి పర్వతరాజపుత్రీ
పీత్వా యదీయమధరామృతమిన్ద్రమౌలిః ।
ఆత్మీయమప్రతిమృదుః సహ కాలకూట-
క్షేడ్వోపతాపమఖిలం శమయాఞ్చకార ॥ ౫॥

సా పార్వతీ విజయతాం భువనస్య మాతా
స్థేమానమాజగతమక్లలభూషణస్య ।
నిశ్చిత్య యా గతభయా విదధేఽభ్యనుజ్ఞాం
భద్రా కృతస్య గరలాశనసాహసస్య ॥ ౬॥

సౌభాగ్యజన్మవసతిః కిల శైలకన్యా-
కామాభిభూత్యుచితమస్య . . . సంవిధాతుమ్ ।
కణ్ఠే ముహుర్మదనశత్రుమపేతశఙ్కా-
బద్నాతి యాని భుజగద్వయశృంఖలేన ॥ ౭॥

సా రాజతే జగతి పర్వతరాజపుత్రీ
సమ్భాగకేలికలహే బహుశః ప్రవృత్తే ।
ఈశస్య మౌలిపరితః పరిపూర్ణచన్ద్రో
యూనాం పురాత్రికషణా కృశమేవమాసీత్ ॥ ౮॥

సా పార్వతీ విజయతాం జగదేకమాతా
యస్యా విహారకలహే సులభే హరేణ ।
పాదాముబ్బజాశ్రయణకాజ్ఞితయైవ తస్య
ప్రాగేవ మౌలికుసుమాన్మధుపాః శ్రయన్తే ॥ ౯ ॥

తప్తం తయైవ హి తపో గిరిరాజపుత్ర్యా
యస్యా పిపాస మమే పరమేశ్వరేణ ।
హస్తా హో న మనసైవ కృతః కృతోఽభూ-
దగ్న్యాధి(?)రోహణమిషాచ్ఛరణావలమ్బమ్ ॥ ౧౦ ॥

సా పార్వతీ జగతి భాగ్యవతీ వధూనాం
యా రుష్టపార్థదృఢముష్టినిపాతపీడామ్ ।
సద్యో జహార గిరిశోరసి ఘట్టితేన
కామోష్మణేన(వ)కుచపుట్టలికద్వయేన ॥ ౧౧ ॥

ధన్యా గిరీన్ద్రతనయా ఖలు యద్భవేన
సన్ధ్యాప్రణామసమయే స పినాకపాణిః ।
ఏవం నిమీలతి సరోరుహమద్య పశ్య
గౌరీత్యుదీర్య కరమీలనమాతనోతి ॥ ౧౨ ॥

సా నాయికా విజయతాం ప్రణయేన రుష్టా
యా సాక్కనాయ(?)విసతస్య పురార్దనస్య ।
ప్రద్యోతితామ్భసి కపర్దసురస్రవన్త్యాం
బాష్పైరపూర్వసరితం పునరాతనోతి ॥ ౧౩ ॥

తాం పార్వతీమనిశమేవ సదా స్వమేవ
సన్ధ్యాప్రణామసమయే పరమేశ్వరస్య ।
కోపేన యారుణతనుచ్ఛవిరాజభూత్వం
నిర్యాతునః పరిణతా స్వయమేవ సన్ధ్యా ॥ ౧౪ ॥

సౌభాగ్యజన్మవసత్కేరిరాజపుత్ర్యాః
కుర్మస్తయోశ్చరణయోరసకృన్నమస్యామ్ ।
నిత్యం యయోః స్వయమలక్తకసన్నిధితోఽప్స-
శ్చేటీజనేన సులభః కలహః శివస్య ॥ ౧౫ ॥
దాక్షీయణీచిరసమీప్సితలాభహేతో-

ర్విద్యాసమస్తయువతీస్పృహణీయవృత్తా ।
ఉన్మత్తవృత్తిరపి యత్సహచారసత్వైః
శమ్భుర్జగత్త్రయగరిష్ఠకుసుమ్బధుర్యః ॥ ౧౬ ॥

నిత్యా హి సా భగవతీ గిరిరాజకన్యా
నమ్రస్య కేలికలహేషు నవేన్ద్రమాళేః ।
మన్దాకినీశిరసి యా పదయావకేన
సన్ధ్యాయమానసలిలామసకృత్కరోతి ॥ ౧౭ ॥

సా పార్వతీ జగతి విభ్రమజన్మభూమి-
ర్యాం యాచతే స్మ గిరిశం(?)సురసజ్జమధ్యే ।
యన్మే వ్యలీకమభవన్మదనాన్గదాహ-
త్తత్క్షమ్యతామితి కరగ్రహణచ్ఛలేన ॥ ౧౮ ॥

ఇత్యుత్ప్రేక్షావల్లభకృతౌ భిక్షాటనకావ్యే గౌరీప్రశంసాపద్ధతిశ్చత్వారింశత్ ।
॥ సమూర్హమిదం కావ్యమ్ ॥

Proofread by Ruma Dewan

——
Bhikshatanakavyam by Utprekshavallabhakavi

pdf was typeset on April 17, 2025

——

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

